

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

Jenni Patronen

”ETTÄ JOKU OLISI YMMÄRTÄNYT ONGELMAMME!”

– VENÄLÄISTAUSTAISTEN LAPSIPERHEIDEN KASVATUS JA SEN HAAS-
TEET SUOMESSA

Opinnäytetyö 2013

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma / Sosionomi (AMK)

PATRONEN, JENNI	<i>”Että joku olisi ymmärtänyt ongelmamme!”</i> – Venäläistaustaisten lapsiperheiden kasvatusta ja sen haasteita Suomessa
Opinnäytetyö	63 sivua + 41 liitesivua
Työnohjaaja	Lehtori Eija Vikman
Toimeksiantaja	Empowerment of Families with Children -hanke
Lokakuu 2013	
Avainsanat	akkulturaatio, empowerment, kasvatusta, monikulttuurisuus, sosioekonominen asema, suomalaiset, venäläiset

Opinnäytetyö tehtiin Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmialle Empowerment of Families with Children -hankkeeseen. Tutkimuksen aineisto kerättiin keuhäällä 2012 postikyselyillä Kotkassa, Haminassa, Kouvolassa, Imatralla ja Lappeenrannassa. Se lähetettiin venäläistaustaisille henkilökirjoitusten perusteella, joilla oli vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. Henkilön oli tullut muuttaa Suomeen vuoden 1991 jälkeen, ja hänen oli pitänyt asua Suomessa vähintään vuoden ajan. Otannassa oli näin 1000 henkilöä ja vastauksia saatiin 242 kappaletta. Tutkimuksen kannalta otettiin huomioon ne perheet, joissa oli kaksi aikuista. Näin tutkimusjoukko oli 197.

Opinnäytetyössä selvitettiin, millaista on lasten kasvatusta venäläistaustaisissa kahden elättäjän perheissä, ja millaisiin arvoihin se perustuu. Opinnäytetyö selvitti, muuttavako nämä arvot perheen sosioekonomisen aseman muuttuessa ja kuinka sosioekonominen asema vaikuttaa perheen tukiverkoston. Teoreettinen osuus pohjautuu monikulttuurisuuteen, akkulturaatioon ja perheiden sosioekonomiseen asemaan, sekä suomalaiseen ja venäläiseen kasvatuskulttuuriin.

Tutkimus osoitti, että lapsen sopeutuminen kahteen kulttuuriin herätti vanhemmissa enemmän huolta verrattuna lapsen sosiaalisiin suhteisiin venäläistaustaisissa perheissä. Oman äidinkielen puhuminen yleistyi koulutustason kasvaessa, kun matalamman koulutuksen saaneet vanhemmat puhuivat enemmän lapselleen suomen kieltä tai suomea ja venäjää yhtä paljon. Suurin selittävä tekijä tutkimuksessa oli koulutustaso. Koulutustason kasvaessa perheet pääsivät jaettuun vanhemmuuteen. Koulutustaso muuttaa ihmisen ajattelumaailmaa, ja tätä kautta kasvatuksestakin tulee tasavaroisempaa.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Services

PATRONEN, JENNI *“That Someone Would Have Understood Our Problem!” – Upbringing and Challenges of Families with Children Russian Background in Finland*

Bachelor’s Thesis 63 pages + 41 pages of appendices

Supervisor Eija Vikman, senior lecturer

Commissioned by Empowerment of Families with Children -Project

October 2013

Keywords acculturation, empowerment, Finnish, multiculturalism, Russian, socio-economic status, upbringing

This study was a part of Empowerment of Families with Children –project for University of Helsinki, for continuing education and development centre Palmenia. Material in this survey was collected in spring 2012. The questionnaire was sent in Hamina, Kotka, Kuusankoski, Imatra and Lappeenranta for families with Russian background with at least one under 18-years-old child. They should also have live in Finland least one year and come to Finland after the year 1991. There were 1000 person in the sample, but only 242 replies.

The survey clarifies what kind of upbringing is in families whose background in Russian and what kind of values rests on that. It was also examined that do the values change when families’ socio-economic status change and does families’ socio-economic status affect in the support they get and in the upbringing work with children. Theoretical part consist of multiculturalism, families’ socio-economic status, Finnish and Russian upbringing culture.

According to the result, a child’s adaptation to two cultures worried the parents very much. The higher the parents’ education was, the more mother tongue with they children. Parents with lower education talk more Finnish or Finnish and Russian. The biggest explainable thing in this survey was education. When parents’ level of education grow they achieve better shared parenthood. It also changes person’s chance thinking and upbringing comes democratic in families.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	7
2	EMPOWERMENT	8
	2.1 Emphatos–hanke	9
	2.2 Muut vastaavat tutkimukset	10
3	MONIKULTTUURISUUS	11
	3.1 Sopeutuminen yhteiskuntaan	12
	3.2 Monikulttuurinen perhe	14
	3.3 Monikulttuurinen arki perheessä	14
	3.4 Monikulttuurinen lapsi perheessä	16
	3.5 Monikulttuurisen perheen kanssa tehtävä yhteistyö	16
	3.6 Venäläisenä Suomessa	17
4	SOSIOEKONOMINEN ASEMA PERHESUHTEISSA	19
	4.1 Rahan käyttö perheessä	20
	4.2 Taloudelliset huolet	20
	4.3 Perheen taloudellisen tilanteen vaikutus lapseen	21
5	KASVATUSARVOT	23
	5.1 Kasvatus	23
	5.2 Vanhemmuus	24
6	SUOMALAINEN KASVATUSKULTTUURI	26
	6.1 Kasvatusarvot	27
	6.2 Perheen perustaminen	29
	6.3 Tuki vanhemmuuteen	29
	6.3.1 Päivähoito	30
	6.3.2 Kasvatuskumppanuus	31

6.3.3 Muut hoitomuodot	32
7 VENÄLÄINEN KASVATUSKULTTUURI	33
7.1 Perheen perustaminen	33
7.2 Vanhemmuus	34
7.3 Kasvatusarvot	35
7.4 Perheen tuki	37
7.4.1 Päivähoito	37
7.4.2 Ammattikasvattajat	38
8 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	39
9 TUTKIMUSMENETELMÄT	40
9.1 Tutkimusasetelma ja -aineisto	40
9.2 Mittaus ja tutkimusmenetelmät	40
9.3 Aineiston käsittely ja tilastolliset menetelmät	41
10 TULOKSET	42
10.1 Vastaajien profiili	42
10.1.1 Kansalaisuus	42
10.1.2 Perhetaustat	42
10.2 Sosioekonominen asema	43
10.3 Kasvatus	44
10.3.1 Arjen pyörittäminen	44
10.3.2 Tuki vanhemmuuteen	45
10.3.3 Kahden kulttuurin kansalaiseksi	45
10.3.4 Lapselle puhuttu kieli	46
10.4 Lapsi	47
10.4.1 Sosiaalisuus	47
10.4.2 Suhde lapseen	47
11 JOHTOPÄÄTÖKSET	48
11.1 Vastaajien profiili ja asema	48
11.2 Perheen arki	50
11.3 Pohdintaa	54

11.3.1 Luotettavuus	55
11.3.2 Jatkotutkimus	56
LÄHTEET	57

LIITTEET

- Liite 1. Hoidon jakautuminen arjessa
- Liite 2. Apu perheelle
- Liite 3. Sopeutuminen kahteen kulttuuriin
- Liite 4. Lapsen sosiaaliset suhteet
- Liite 5. Kuvat
- Liite 6. Taulukot
- Liite 7. Kyselylomake

1 JOHDANTO

Perheissä lasten kasvatusvastuu voidaan jakaa hyvin monella tavalla. Kasvatusarvot voivat erota perheen sisällä ja eri perheiden välillä. Nainen mielletään useammin perheen kasvatusvastuun kantajaksi, vaikka hän osallistuisi palkkatyöhön miehensä tavoin, mutta miehille tätä vastuuta perinteisissä arvoissa ei mielletä. Perheissä miehet ovat perinteisesti olleet parempituloisia naisiin verrattuna, mutta nykyajan naiset kouluttavat itsensä korkeammin, ja heidän sosioekonominen asemansa on kasvussa. Opinnäytetyössä tutkitaan perheen sosioekonomisen aseman muuttumisen vaikutusta perheen kasvatusarvoihin. Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että perheen matalatulotaso voi vaikuttaa perheen hyvinvointiin heikentävästi varsinkin, jos perheessä useat ongelmat kasaantuvat yhtä aikaa.

Monikulttuuristen perheiden arkeen ja arjessa jaksamiseen vaikuttaa, kuinka perhe on integroitunut uuteen yhteiskuntaan. Integroitumisen kautta perhe voi jakaa arjen huolia paremmin toisten ihmisten kanssa. Samalla perhe saa todennäköisesti helpommin tukea kasvatustyöhönsä perheen ulkopuolelta. Jokaisen perheen jaksamisen kannalta on tärkeää, että perheellä on olemassa tukiverkosto. Tukiverkosto voi olla perheen tai henkilön edellisessä kotimaassa, jolloin se ei ole yhtä tukeva, kuin asuin maassa oleva tukiverkko mahdollisesti olisi. Verkosto asuin maassa on heikko, jos perhe ei ole kunnolla integroitunut uuteen yhteiskuntaan. Sopeutumista ja sulautumista uuteen yhteiskuntaan voidaan toteuttaa monella tavalla. Vanhempien integraatio uuteen yhteiskuntaan vaikuttaa koko perheen integroitumiseen. Kokemuksen kautta, kun tuntee kuuluvansa maan kansalaiseksi, kasvattaa lastaan myös helpommin kyseisen maan normien ja arvojen mukaan.

Maahanmuuttajataustaisen perheen kasvatukseen kuuluu erilaisia elementtejä kuin kantaväestöllä. Maahanmuuttajataustaiset vanhemmat joutuvat miettimään lapsen kielen kehitystä uudessa maassa, miten lapselle opettaa uuden maan tapoja ja kulttuuria säilyttäen samalla toisen maan kulttuurin. Vanhemmille voi herättää huolta, miten lapsi selviytyy uudessa kulttuurissa ja miten lapsi integroituu yhteiskuntaan. Monikulttuuristen lasten elämään kuuluu kaksi kulttuuria. Lapsen tulisi säilyttää vähemmistö kulttuuri osana identiteettiään, vaikka hän ei asu kyseisessä maassa ja saada samalla uusi kulttuuri osaksi identiteettiä.

Lapsille järjestetyllä institutionaalisella toiminnalla on pyritty estämään lasten itseenäistä kulkemista kaduilla, jolloin he altistuvat helpommin huonoille vaikutteille. Järjestetyllä toiminnalla lapset saadaan toiminnan piiriin, jossa lapsi on ohjatussa toimintaympäristössä. Tällaista toimintaa ovat mm. kesäleirit ja iltapäiväkerhot. (Halldén 2003, 30.) Yhteiskunnan rooli lasten kasvatuksessa vaihtelee eri kulttuureissa. Toisissa kulttuureissa yhteiskunta tarjoaa sellaista tukea, jota toisessa yhteiskunnassa on totuttu saamaan sukulaisilta tai kyläyhteisöltä.

Opinnäytetyössäni tutkin venäläistaustaisten perheiden kasvatusarvoja ja perheen tukiverkostoa Suomessa. Tutkimukseni on ajankohtainen Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan alueella, koska näillä alueilla elää runsaasti venäläistaustaisia perheitä. Aihe ei kuitenkaan ole täysin vieras omassa kotiympäristössäni pääkaupunkiseudulla, sillä kohtaan usein työskennellessäni päivähoidossa venäläistaustaisia perheitä. Olen havainnoinut, että aina heidän kasvatusarvonsa eivät kohtaa suomalaisten arvojen kanssa. Tutkimukseni kautta syvennän omaa ymmärrystäni venäläiseen kulttuuriin ja heidän kasvatusarvoihin. Ajattelen, että jokaisen sosiaalialalla työskentelevän on tarpeellista perehtyä maassamme elävien suurten maahanmuuttajaryhmien arvoihin. Näin voidaan välttää mahdollisia konflikteja, ja työskentely näiden ihmisten kanssa on helpompaa, kun ymmärtää kulttuurin arvopohjan. Samalla pystytään paremmin auttamaan perheitä integroitumaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja katkaista pahoinvointia, joka johtuu huonosta integraatiosta yhteiskuntaan.

2 EMPOWERMENT

Opinnäytetyöni on osa Empowerment of Families with Children –hanketta, jota koordinoi Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia. Tämä hanke on Euroopan unionin rahoittama, ja se on osa Kaakkois-Suomi - Venäjä-naapurisuushjelmaa. (Ks. liite 7.) Hanke on saanut rahoituksen Euroopan unionilta ajalle 29.4.2011–28.4.2014 (Palmenia 2013a).

Hankkeessa kehitetään Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan alueella tapahtuvaa perheyötä, joka tehdään maahanmuuttajaperheiden kanssa. Samanaikaisesti tehdään tutkimusta ja järjestetään kaakkoissuomalaisille ja venäläisille sosiaali- ja terveysalan työntekijöille koulutusta ja opintomatkoja Suomeen sekä Venäjälle. Näin pyritään tuottamaan uutta tietoa lapsiperheiden hyvinvoinnista, molempien maiden käytännön palveluista, osaamisesta ja käytänteistä. Hankkeessa on kolme suuntaviivaa; kysely-

tutkimus, haastattelututkimus sosiaalialan ammattilaisille sekä kehittää sosiaalialan tulkkitoimintaa. Näiden lisäksi hankkeeseen kuuluu useampi opinnäytetyö ja Minna Veistilän väitöskirjatutkimus. (Palmenia 2013b.)

Materiaali hankkeessa oli kerätty vuonna 2012 postikyselyllä venäläistaustaisilta perheiltä Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan alueilta. Kyselytutkimuksen lisäksi varsinaisessa Empowerment of Families with Children -hankkeessa tehdään haastattelututkimus, jossa kohteena ovat perheiden kanssa työskentelevät sosiaalialan ammattilaiset. Tarkoituksena on haastatella noin 40–50 sosiaalialan ammattilaista, jotka toteuttaa Suomessa Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opiskelijat. Samanlainen kysely on tarkoitus toteuttaa myös Luoteis-Venäjällä sosiaalialan ammattilaisille. (Palmenia 2013b.)

2.1 Emphatos–hanke

Empowerment of Families with Children –hanke on jatkoa Helsingin yliopiston koulutus ja kehittämiskeskuksen Palmenian organisoimalle Empahtos–hankkeelle, joka kohdistui venäläistaustaisiin perheisiin. Emphatos–hanke sai alkunsa Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan, Palmenian ja Pelastakaa lapset ry:n yhteistyönä ja sen suunnittelu aloitettiin vuonna 2004. Hankeen tarkoituksena oli yhdistää yliopistollinen asiantuntemus ja tutkimus, kolmas sektori sekä kunnat lastensuojelun toiminta-alueella. Hankeen taustalla oli lisääntynyt lastensuojelun tarve Suomessa ja Venäjällä. Tavoitteena oli asiantuntijaverkostojen kokoaminen, koulutusten järjestäminen ja tutkimustiedon tuottaminen venäläistaustaisista perheistä Kaakkois-Suomessa sekä sensitiivinen työ perheiden kanssa. (Jäppinen 2007a, 9-10.)

Emphatos-hanke toteutui vuosina 2006–2007 ja tutkimus toteutettiin sekä kyselylomakkein, että haastatteluin. Kyselylomake lähetettiin vuoden 2007 toukokuussa 500 venäjänkieliselle lapsiperheelle, jotka olivat muuttaneet Suomeen vuoden 1991 jälkeen. Vastausprosentiksi Emphatos-hankkeessa saatiin 41 % ja hankkeen pohjalta kirjoitettiin Arjenpolkuja ja kohtaamisia. Venäläistaustaiset maahanmuuttajat ja palvelujärjestelmä Kaakkois-Suomessa –kirja, jossa oli mukana Maija Jäppisen tekemä haastattelukysely. Jäppinen haastatteli 12:sta venäläistaustaista maahanmuuttajaa teema-haastatteluin, joka toteutettiin vastaajan toiveesta riippuen suomen tai venäjän kielellä. (Jäppinen 2007b, 67–68.)

2.2 Muut vastaavat tutkimukset

Perheiden hyvinvointia ja sosioekonomisen aseman vaikutusta perheeseen raportoi Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportin aineisto kerättiin vuosina 2007–2008 kymmenessä terveystieteiden tutkimuskeskuksessa lastenneuvoloiden ja kouluterveyden hoidon määräraha- ja palvelukustannusten yhteydessä. Tämä oli osa Lasten ja nuorten terveysseurannan kehittäminen -hanketta. Lisäksi aineistoa kerättiin vuosina 2007–2009 Turun kaupungissa ja Kainuun maakunnassa, joka oli osa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Työterveyslaitoksen väestöryhmien välisten terveyserojen kaventamiseen tähtäävää TEROKA -hanketta. Tiedonkeruu kohdistui puoli-, yksi-, kolme- ja viisivuotisiin lapsiin ja kouluterveydenhuollon ensimmäisen, viidennen ja kahdeksannen luokan oppilaisiin. (Kaikkonen, Mäki, Hakulinen-Viitanen, Markkula, Wikström, Ovaskainen, Virtanen & Laatikainen 2012, 6.)

Tutkimus toteutettiin suomenkielisellä kyselylomakkeella, jonka vuoksi tutkimukseen kykenivät osallistumaan vain ne perheet, joilla oli riittävä suomenkielen taito. Kyselylomake oli vanhempien täytettäväksi ja siihen kuului myös AUDIT-kysely vanhempien päihteiden käytöstä. Viidesluokkalaisten lasten kyselylomake oli tarkoitettu täytettäväksi yhdessä lapsen kanssa niiltä osilta, jotka koskivat lapsen terveystottumuksia. Vastaustavoite oli 3000 lasta aluetta kohden, kun vastausalueita oli 11. Tavoitteeseen ei päästy, kun osa vastauksista saapui määräajan päätyttyä. (Mäki, Kaikkonen & Laatikainen 2012, 26–36.)

Maritta Törrönen tutki lapsiperheiden elämää ja koettua hyvinvointia 2000-luvun alun Suomessa. Tutkimuksen perheet olivat lapsiperheitä pääkaupunkiseudulta ja Varsinais-Suomesta, joilla oli alle kouluikäisiä lapsia. Tutkimukseen osallistuneet perheet olivat olleet vuosina 2003–2007 Mannerheimin lastensuojeluliiton perheryhmissä, jonka kautta heidät kutsuttiin mukaan. Vastaajia saatiin 21 ja tutkimusta täydensi 24 perheen palauttama lomakekysely. (Törrönen 2012, 9–15.)

Pirjo Pöllänen tutki väitöskirjassaan venäläisten maahanmuuttajataustaisten vaimojen perhesuhteiden ja hoivan järjestämistä ylläraja- ja ylirajaisessa suhteessa. Pölläsen tutkimusaineisto oli koottu Pohjois-Karjalassa ja Karjalan tasavallassa. Aineisto koostui 16:sta Venäjältä Suomeen muuttaneiden naisten haastatteluista vuosina 2003–2004. Pölläsen tutkimukseen osallistuneet olivat asuneet Suomessa vuodesta neljääntoista vuoteen. Haastattelut käytiin suomenkielellä ja kahta lukuun ottamatta oli haastateltavilla suju-

va suomen kielen taito. Näiden kahden heikomman suomen kielen osaavan vastaajan kanssa haastattelun keskeisimmät kysymykset käytiin pääpiirteittäin läpi, joten näiden informatiivisuus oli heikompi verrattuna muihin vastauksiin. (Pöllänen 2013, 69–77.)

Maarit Alasuutari tutki Kuka lasta kasvattaa –aihetta 2000-luvun alussa. Hän keräsi aineistonsa vuosina 1994–1999 ja tähän kuului 17:sta vanhemman tai vanhempien haastattelua. Alasuutarin tutkimus oli laadullinen, jonka tarkoituksena ei ollut osoittaa mallia kasvatuksen työnjaosta, vaan nähdä vanhemmuus haastateltujen vanhempien näkökulmasta sekä, miten he tulkitsevat yhteiskunnan osuutta kasvatuksessa. (Alasuutari 2003, 31–35.)

Lassi Lainiala ja Minna Säävälä (2012) tutkivat monikulttuurisia liittoja ja perheitä. Heidän tutkimuksensa tarkoituksena oli selvittää, millaisia ongelmia monikulttuurisissa liitoissa oli sekä erosivatko ne yhden kulttuurin liitoista. Heidän tutkimuksessa oli kolme pääteemaa: parisuhdetyytyväisyys, vanhemmuus ja liitto ympäristössään. Heidän tutkimuksessaan postikysely lähetettiin 6000:lle monikulttuurisessa liitossa elävälle henkilölle ja vastausprosentiksi saatiin 40 %. (Lainiala & Säävälä 2012, 9.)

Empowerment of Families with Children –hankkeen kyselytutkimuksessa yhdistyy kaikki nämä tutkimukset. Hankkeen etuna on, että tutkimus toteutettiin kahdella kielellä. Näin ne perheet, joilla ei ollut riittävää suomenkielen taitoa, pystyivät osallistumaan tutkimukseen ja kertoa, mitä tulisi kehittää. Usein hyvä suomen kielen taito voi kertoa, että yksilö on oppinut riittävästi kieltä, ja hän on saavuttanut hyvän tai ainakin kohtalaisen aseman työmarkkinoilla ja yhteiskunnassa. Empowerment of Families with Children -hankkeessa jokaiselle oli mahdollisuus osallistua tutkimukseen integraation tilasta riippumatta.

3 MONIKULTTUURISUUS

Suomea on totuttu pitämään yksikulttuurisena maana, vaikka maassa on todellisuudessa asunut vuosisatojen ajan etnisiä vähemmistöjä: saamelaisia, tataareja, romaaneja ja venäläisiä. Vasta lisääntynyt maahanmuutto on avannut näkemystä ja tuonut tarpeen tutustua monikulttuurisuuteen ja sitä kautta ihmisten erilaisiin arvoihin, kulttuurillisiin tapoihin ja normeihin. (Hurtig & Jäppinen 2007, 141.)

1990-luvulla Neuvostoliiton hajoamisen myötä alkoi venäläisten ja muiden venäjänkielisten laaja muutto Suomeen. Tällä hetkellä Venäjän kansalaiset ovat Suomessa suurin ulkomaalaisryhmä ja venäjänkieliset suurin kielivähemmistö ruotsinkielisten jälkeen. (Puuronen 2011, 70.) Vuoden 2012 lopussa Suomen väestöstä 4,9 % oli vieraskielisiä ja pääkaupunkiseudulla määrä oli 11,9 %. Näistä ryhmistä suurin oli venäjänkieliset ja toiseksi suurin vironkieliset. (Tilastokeskus 2013b, 1–2.) Venäjänkielisiä Suomeen muuttaneista enemmistö on ollut naisia (Davydova 2012, 77).

3.1 Sopeutuminen yhteiskuntaan

Ihmisten välissä kontakteissa vallitsee usein ennakkoluuloja. Ennakkoluulot ovat tunteita, asenteita tai käyttäytymistä toista ryhmää kohtaan. Ennakkoluuloja sävyttää negatiivisuus, joka voi kohdistua suorasti tai epäsuorasti toista ryhmään kohtaan. Ennakkoluulojen vaikutukset eivät koske vain yhtä henkilöä vaan ne voivat näkyä kenelle tahansa ulkoryhmän jäsenelle. (Brown 2010, 7, 35.)

Sopeutuminen uuteen yhteiskuntaan voi tapahtua monella tavalla ja toisinaan se voi häiriintyä. Kontaktihypoteesi on tunnettu ryhmien välisiin ennakkoasenteisiin vaikuttavana tekijänä. Sen mukaan ennakkoasenteet vähentyvät, mitä enemmän eri ryhmien edustajat ovat keskenään tekemisissä. Kontaktien tulisi olla sen laatuksia, että ne mahdollistavat läheiset suhteet ja tasavertaisen kanssakäymisen. Niiden tulisi tapahtua riittävän usein ja pitkäkestoisesti. Tämä mahdollistaa mielekkään suhteen muodostumisen toisen ryhmän edustajan kanssa. Pelkkä kontakti ei kuitenkaan riitä vähentämään ihmisten välisiä ennakkoluuloja, vaan tärkeää on sosiaalinen ja institutionaalinen tuki. Institutionaalinen tuki tarkoittaa, että lakien noudattamista valvovat oikeuslaitokset pyrkivät edistämään eri ryhmien välisiä kontakteja ja integraatiota. Toisaalta maahanmuuttajien ja valtaväestön välisten yhteisymmärryksen on sanottu lisääntyvän kielitaidon ja kulttuurituntemuksen myötä. (Brown 2010, 279; Liebkind 2001, 57–58.)

Monikulttuuriset suhteet lisäävät ihmisten tuntemusta toisesta kulttuurista, mutta samalla ne voivat aiheuttaa arvaamattomia ristiriitoja, kun kahden eri kulttuurin arvot ja normit eivät kohtaa. Suomessa yleistyvät monikulttuuriset suhteet, joiden kautta Suomi muuttuu monikulttuurisemmaksi yhteiskunnaksi. Konfliktiteorian mukaan ennakkoluulot ja syrjintä lisääntyvät ajan myötä, kun maahanmuuttajien kanssa joudutaan kilpailemaan samoista asioista, kuten sosiaalietuuksista, työpaikoista tai kumppaneista. Työpaikoista ja puolisoista kilpailu alkaa varsinkin siinä vaiheessa, kun maahan-

muuttajataustaisten kielitaito kasvaa. Kilpailutilanne aiheuttaa valtaväestössä helposti kateutta ja mustasukkaisuutta, joka johtaa konflikteihin ryhmien välillä. (Brown 2010, 147; Liebkind 2001, 81–82.)

Akkulturaatio on prosessi, jossa ihmisessä tapahtuu muutoksia ajan kuluessa, kun hän on kontaktissa toisen kulttuurin edustajan kanssa. Akkulturaation myötä vähemmistöön kuuluva ihminen säilyttää jossain määrin oman kulttuurillisen identiteetin ja samalla hän sopeutuu valtaväestön normeihin. Akkulturaatio on kuitenkin kaksisuuntainen tapahtuma, jossa myös valtaväestö muuttuu ja sopeutuu elämään monikulttuurisessa yhteiskunnassa. (Liebkind 2001, 13–14.) Akkulturaatio jaetaan neljään alempaan tyyppiin: assimilaatio, separaatio, marginaalisaatio ja integraatio.

Assimilaatio on vähemmistön sulautumista valtakulttuuriin. Se on yksisuuntainen prosessi, jossa ihminen omaksuu valtaväestön uskomukset ja arvot. Pitkällä aikavälillä assimilaation kautta ihminen hylkää oman etnisen kulttuurinsa ja muuttaa tapansa valtaväestön mukaiseksi. Näin ihminen kadottaa oman alkuperäisen identiteettinsä tai hän ei halua säilyttää sitä osallistuessaan yhteiskuntaan. Separaatiostrategiassa ihminen haluaa pitää kiinni omasta etnisestä taustastaan. Samalla hän välttää valtaväestön tapoja ja arvoja. Hän ei ole valmis hyväksymään niitä, vaan haluaa säilyttää oman identiteettinsä. Marginaalisaatiossa ihminen ei halua pitää omaa identiteettiään, mutta ei myöskään ole valmis ottamaan valtaväestön identiteettiä. Näin ihminen jää ikään kuin ilman mitään kulttuurillista identiteettiä. (Liebkind 2001, 14, 20.) Integraatiossa ihminen kokee kuuluvansa etniseen vähemmistöryhmään ja säilyttää oman kulttuurinsa, johon kuulumistaan hän arvostaa. Samalla henkilö oppii uuden kulttuurin tapoja ja on kontaktissa sekä valtaväestöön että muihin etnisiinryhmiin kuuluvien ihmisten kanssa. (Forsander, Ekholm & Hautaniemi 2001, 37.)

Akkulturaation kannalta ihanteellisinta ja pyrkimyksen kohteena olisi integraatio. Se on yhteiskunnan ja yksilön kannalta terveellisin vaihtoehto. Syrjintäkokemukset lisäävät ihmisessä mahdollisuutta tapahtua assimilaatio, separaatiostrategia tai marginaalisaatio. Tätä kautta ihminen ei voi hyvin uudessa yhteiskunnassa ja yksilön oma hyvinvointi on vaarassa, kun integraatio uuteen yhteiskuntaan ei onnistu. Samalla kasvaa todennäköisyys yhteiskunnassa tapahtuviin ristiriitoihin ja konflikteihin ryhmien välillä.

3.2 Monikulttuurinen perhe

Monikulttuurisissa perheissä perheen keskinäinen dynamiikka muuttuu paljon riippuen siitä, onko suomalainen puoliso mies vai nainen. Suomalaiset miehet solmivat tilastollisesti yleisimmin monikulttuurisen avioliiton ruotsalaisen, venäläisen, virolaisen tai thaimaalaisen naisen kanssa. Suomalaisten naisten avioliitot ovat yleisimmin yhdysvaltalaisen, ruotsalaisen, venäläisen tai turkkilaisen miehen kanssa. (Roos 2009, 130.) Suomalaisen miehen ja venäläisen naisen välisten liittojen yleistymisessä näkyy naisen aseman heikentyminen Venäjällä Neuvostoliiton hajoamisen myötä (Pöllänen 2008, 153). Joissakin Itä-Suomen seurakunnissa suurin osa viime vuosina solmituista avioliitoista on suomalaisen ja venäläisen välisiä. Viranomaisten taholta suomalais-venäläinen avioliitto voi saada aikaan epäilystä varsinkin, kun suomalaisen miehen kanssa avioituvan naisen tarkoitusperiä ja liittoa epäillään lumeavioliitoksi, jolla pyritään helpottaa maahanmuuttoa. (Puuronen 2011, 76, 104.)

Useimmiten avioliiton kautta Suomeen muuttava on hedelmällisyyksiään oleva thaimaalainen tai Neuvostoliiton alueelta tuleva nainen. Naisen vanhemmat ja edellisestä liitosta syntyneet lapset jäävät usein lähtömaahan. (Davydova 2012, 78.) Tutkittaessa kaksikulttuurisia perheitä, esiintyy suomalais-venäläisissä liitoissa usein uusperheyttä. Jopa 45 % niistä liitoista, jotka suomalaiset miehet solmivat Venäjän tai entisen Neuvostoliiton alueelta tulleiden naisten kanssa ovat sellaisia, jossa naisella jo ennestään lapsia. (Lainiala & Säävälä 2012, 88.)

3.3 Monikulttuurinen arki perheessä

Maahanmuutto itsessään on stressaava prosessi, jossa vanhemmuudella on riskinä jäädä kulttuurishokin jalkoihin. Vieraaseen maahan muuttaessa vanhemmat ovat tilanteessa, jossa aikaisemmin oikeina pidetyt arvot ja normit joutuvat kyseenalaistetuiksi uudessa kulttuurissa ja yhteiskunnassa. Uusien arvojen ja normien hyväksyminen tapahtuu hitaasti, ja lapset omaksuvat nämä usein vanhempiaan nopeammin, sillä heillä on usein välittömämpi yhteys uuteen kulttuuriin. (Jeskanen 2001, 33.)

Kaksikulttuurisissa suhteissa on omat haasteensa, jotka pariskunta saattaa kohdata. Joskus kotoutumisprosessin vaikeus voi yllättää suomalaisen puolison. Sopeutumisen ongelmia kohdataan silloin, kun maahanmuuttajalle ei uuden ja vanhan kulttuurin yhdistämisen ole osattu antaa riittävästi tukea. Lisäksi kaksikulttuurisilla pariskunnilla

odotukset, normit ja arvot voivat olla hyvinkin erilaiset, mikä voi aiheuttaa ristiriitoja sekä parisuhteessa ja perhe-elämässä. Vanhemmuuteen ja lasten kasvatustyöhön tarvitsevat tukea erityisesti ne monikulttuuriset liitot, joissa parit ovat kulttuurillisesti kaukana toisistaan. Tällaisia pareja ovat esimerkiksi suomalais-afrikkalaiset ja suomalais-venäläiset parit. Monikulttuurisissa liitoissa erilaiset kasvatusnäkökulmat voivat johtaa siihen, että kasvatuksesta syntyy valtataistelua, jossa molemmat vanhemmat haluavat kasvattaa lastaan oman kulttuurin arvo- ja normijärjestelmään mukaan. Näissä liitoissa on kuitenkin mahdollista löytää uusi sävel: kolmas kulttuuri neuvottelemalla ja luomalla yhdessä omia käytänteitä kahden eri kulttuurin käytänteistä. (Roos 2009, 133–145.) Avainasemassa on valtaväestöön kuuluvan puolison asenne maahanmuuttajataustaisen puolison kotimaata kohtaan (Pöllänen 2008, 157).

Tilastokeskuksen vuoden 2007 selvityksen mukaan monikulttuuriset avioliitot päättyivät eroon kaksi-kolme kertaa useammin kuin yhden kulttuurin liitot. Suomalaiset miehet erosivat yleisimmin entisen Neuvostoliiton alueelta tulleista puolisoista, kun naiset erosivat eniten ruotsalaisista, turkkilaisista ja marokkolaisista miehistä. (Roos 2009, 133.) Lassi Lainiala ja Minna Säävälä (2012) totesivat ennakkokäsittäänä tutkimuksessaan, että kaksikulttuuristen vanhempien oletetaan riitelevän enemmän lapsen kasvatukseen liittyvistä asioista, minkä vuoksi parien oletetaan ajautuvan useammin eroon. He kuitenkin huomasivat tuloksistaan, ettei kaksikulttuuristen perheiden arjessa ollut sen kummempia ongelmia kuin verrokkina olleissa yhden kulttuurin perheissä. Näin he pohtivat, että käytetäänkö kaksikulttuurisuutta ja monikulttuurisuutta helposti selittävänä tekijänä, vaikka kyseessä olisivat tavanomaiset kaikkia parisuhteita ja perheitä koskevat ongelmat. Kasvatuksellisia ristiriitoja voi esiintyä sekä yhden kulttuurin perheissä, että monikulttuurisissa perheissä. (Lainiala & Säävälä 2012, 88–91.)

Monikulttuuristen liittojen kautta isovanhemmat joutuvat sopeutumaan toiseen kulttuuriin. Tällä hetkellä isovanhempien joukossa on yhä enemmän heitä, joiden lastenlapset ovat monikulttuurisia. Lasta usein rakastetaan kulttuurista riippuen, mutta monikulttuurinen isovanhemmus voi sisältää ennakkoluuloja, jotka poistuvat kokemusten kautta toisesta kulttuurista. Isovanhempien on syytä tutustua lapsen toiseen kulttuuriin ja osoittaa kunnioitusta sitä kohtaan. Tämä auttaa lasta hyväksymään omia juuriaan ja kasvamaan kahden kulttuurin kansalaiseksi. Monikulttuuristen lasten kautta isovanhemmat voivat nähdä uuden maailman, ja he voivat opettaa lapselle oman kulttuurinsa perinteitä. Jokaiselle lapselle on tärkeää, että hänet hyväksytään juuri sellai-

sena kuin hän on välittämättä lapsen juurista. Lapsen tulee saada kokemus, että hänen molemmat vanhemmat hyväksytään kulttuurillisesta taustastaan huolimatta. (Pulkkinen 2002, 163.)

3.4 Monikulttuurinen lapsi perheessä

Maahanmuuttajataustaiset lapset elävät kahden maailman välissä, ja heidän odotetaan säilyttävänsä toisen maan juuret ja samalla sopeutuvan uuteen maahan. Tämä voi aiheuttaa sen, että maahanmuuttajataustaiset lapset eivät koe todellisuudessa kuuluvansa kumpaakaan maahan. Ristiriitaiseksi tilanteen luo se, jos lapsi omaksuu liiaksi uuden maan arvoja ja normeja, jonka seurauksena lapsi etääntyy omista vanhemmistaan. Liian vähäinen sopeutuminen voi johtaa valtaväestön ikätovereiden syrjintään, kun he eivät hyväksy lasta tasa-arvoisena joukkoonsa. (Wais 2005, 199–203.)

Monikulttuuriset lapset käyvät usein koko elämänsä läpi identiteetin murrosprosessia, jossa he punnitsevat elämää eri tapojen, kulttuuristen käsitysten ja odotusten välillä. Samalla he peilaavat eri kulttuureita itseensä. Haasteen monikulttuurisille lapsille luo, kuinka he sopeutuvat suomalaiseen yhteiskuntaan erilaisena yksilönä ikätovereihinsa nähden. Kuitenkin kahden kulttuurin välissä eläminen valmistaa lasta tulevaisuuteen maailman jatkuvasti kansainvälistyessä. He kykenevät parempaan vuoropuheluun eri kulttuurien välillä, kun heidän elämänsä on ollut kahden eri kulttuurin välissä elämistä. Lisäksi monikulttuuriset lapset kyseenalaistavat vanhoja tapoja ja luovat uusia tapoja asioiden toisin tekemiseen. (Roos 2009, 139–144.)

3.5 Monikulttuurisen perheen kanssa tehtävä yhteistyö

Monikulttuurisen perheen kanssa tehtävässä yhteistyössä lähtökohdat ovat samat kuin suomalaisen perheen kanssa. Näitä ovat perheen näkemyksen kuunteleminen, kokonaistilanteen selvittäminen ja ratkaisuvallan antaminen perheelle. Erilaisten kulttuuritaustojen kohtaaminen voi tuoda esille omia haasteita eikä yhteisen ymmärryksen löytäminen ole aina helppoa. Tämä vaatii opettajilta ja päivähoidon henkilökunnalta joidenkin kulttuurien välisten erojen ymmärtämistä. Henkilökunnan on varottava omasta kulttuurista tehtyjä tulkintoja, sillä ne synnyttävät helposti väärinkäsityksiä. Kohtauksissa on muistettava, että jokainen ihminen on yksilö, eikä ketään voi lokeroida ainoastaan kulttuuritaustansa perusteella. (Halonen 2008, 16–19.)

Kulttuurien välisiä eroja tunnistaessa on syytä muistaa, että kulttuurin sisälläkin on eroja. Kulttuureiden voidaan sanoa eroavan viideltä eri osa-alueelta toisistaan. 1) Kulttuurit, joissa on suuri valtaetäisyys, odotetaan virkamiehiltä ohjeita ja neuvoja. Suomalaisessa kulttuurissa perheellä on valta päättää omista asioistaan. Suuren valtaetäisyyden kulttuureista tulevien voi olla vaikea asettua itse kantamaan vastuuta omista päätöksistään. Lisäksi suuren valtaetäisyyden kulttuureissa vanhemmat tekevät usein päätöksiä kuulematta lasta, joten valtaetäisyys näkyy myös vanhempi-lapsisuhteessa. 2) Individualistisissa kulttuureissa ihminen nähdään yksilönä, joka tekee itsenäisiä päätöksiä, kun kollektiivisissa kulttuureissa katsotaan päätöksen teossa, mikä on parasta ryhmälle eikä ainoastaan yksilölle. Yhteistyötä tehdessä kulttuurit eroavat toisistaan, kun toisissa kulttuureissa on vierasta tehdä naisen kanssa yhteistyötä. 3) Maskuliinisissa kulttuureissa yhteistyöhön opettajan kanssa osallistuu useimmiten isä ja yhteistyötä naisten kanssa voidaan vierastaa, kun feministisissä kulttuureissa korostetaan tasa-arvoa ihmisten välillä. 4) Kulttuurit eroavat toisistaan epävarmuuden sietokyvyissä. Tämä ilmenee esimerkiksi suhtautumisessa erilaisuuteen ja lääketieteeseen. Varsinkin länsimaisissa yhteiskunnissa elämää pyritään hallitsemaan ja vaikuttamaan siihen kaikin mahdollisin keinoin, ja näin epävarmuus voidaan kokea ahdistavaksi. Ne kulttuureissa, joissa epävarmuus nähdään osana luonnollista elämää, ei pyritä poistamaan ongelmaa, vaan siihen sopeudutaan ja asian kanssa opetellaan elämään. Myös 5) aikakäsitys koetaan eri kulttuureissa eri tavalla. Länsimaalaiset näkevät, että aika on lineaarinen ja nyt tehtävät päätökset vaikuttavat tulevaisuuteen. Syklisessä aikakäsityksessä elävä näkee ajan toistuvina sykleinä, jotka tuovat aina uuden mahdollisuuden. Näin sovittuun tapaamiseen tulematta jättäminen voi johtua syklisessä aikakäsityksessä elävälle siitä, että elämässä tapahtuu juuri sillä hetkellä jotain, mikä on hetkellisesti tärkeämpää. (Halonen 2008, 17–18.)

3.6 Venäläisenä Suomessa

Suomalaisten venäläisiin kohdistuva viha perustuu pitkälti rotuajatteluun, mutta venäläiset eivät kuitenkaan ole ulkoisesti erilaisia kuin suomalaiset. Näin venäläisviha on rodullistettu joihinkin kulttuurillisiin piirteisiin eikä ulkoisiin asioihin. Suomalaisille venäläiset edustavat uhkaa ja vaaraa, jota vastaan on opetettu puolustautumaan koko elämän ajan. (Puuronen 2011, 71–74.)

Suomalaisten käyttäytyvät loukkaavasti varsinkin venäläisiä naisia kohtaan. Suomalaisten oletus näyttäisi olevan, että venäläiset naiset ovat prostituoituja. Tätä asennetta on yhtäläillä suomalaisten miesten kuin naisten keskuudessa. Racististen kokemusten vuoksi venäläiset vanhemmat voivat välttää venäjänkielen puhumista lapsilleen, koska he haluavat suojella heitä. Näin he pyrkivät välttämään nimityksen ja muut racistiset asenteet valtaväestöltä lapsen kuulen. Vesa Puurosen tutkimuksissa 1990-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa osoittivat, että vanhemmat saattoivat eristää lapsen venäjänkielisistä ikätovereista saavuttaakseen lapselleen paremman integraation suomalaiseen yhteiskuntaan. Tämä saattoi käänköpuolena johtaa lapsen vetäytymiseen sosiaalisesta kanssakäymisestä. (Puuronen 2011, 99–105.)

Korkeakoulutuksen kautta venäläistaustaiset ovat tietoisia oikeuksistaan. Tämän vuoksi he mahdollisesti havainnoivat racistisia kokemuksia helpommin ja osaavat kertoa niistä paremmin verrattuna moniin muihin maahanmuuttajaryhmiin. Samanlaisia racistisia kokemuksia kokevat todennäköisesti muutkin maahanmuuttajaryhmät, mutta venäläiset tiedostavat ne tarkemmin ja ilmaisevat useammin. Toisinaan venäläiset voivat tulkita väärin osan suomalaisten tavoista olla sosiaalisessa kanssakäymisessä. Nämä yhdistettynä suoraan koettuihin racistisiin ilmauksiin ja syrjintöihin, voivat ne vahvistaa vierauden ja viihtymättömyyden tunnetta. Tämä voi lannistaa venäläistaustaisen halua liittyä suomalaiseen yhteiskuntaan. (Puuronen 2011, 108–110.)

Osalle venäläisistä kieli ja kulttuuri on ylpeyden aihe. Kuitenkin suomalaisessa yhteiskunnassa voi olla hankalaa pitää yllä lapsen kielitaitoa, kun televisio, kouluopetus ja koulukaverit ovat suomenkielisiä. Kaikilla venäjänkielillä perheillä ei ole varaa hankkia Suomessa televisioon venäjänkielisiä kanavia. Lisäksi voi olla, että lapset eivät ole halukkaita puhumaan venäjää, joten venäjänkielen ylläpitäminen ei ole itsessään selvää. Suomalaisen miehen kanssa liitossa oleville naisille oman ongelman voi tuoda, jos suomalainen mies ei hyväksy lapsille venäjänkielen opettamista. Halveksunta vähemmistön kieltä ja kulttuuria kohtaan, voi johtaa yksilössä vähitellen omasta kielestä ja kulttuurista luopumiseen. (Puuronen 2011, 100–101.)

Tällä hetkellä Suomessa asuu vakituisesti noin 60 000 venäjänkielistä ihmistä (Liukkonen 2013, 8). He ovat usein hyvin koulutettuja, mutta heidän työttömyysasteensa on kantaväestöön verrattuna noin kolmikertainen ja keskimääräisesti korkeampi muihin maahanmuuttajaryhmiin nähden (Davydova 2012, 77). Venäläistaustaisten työttö-

myysaste kertoo osittain suomalaisten asenteesta venäläistaustaisia kohtaan, ja heidän eriarvoisesta asemasta työnhakutilanteessa sekä vaikeudestaan sopeutua suomalaiseen yhteiskuntaan.

Suomalaisen ja venäläisen väliset parisuhteet saavat usein alkunsa miehen työmatkalla Venäjällä. Tuolloin pari on tavannut, rakastunut ja päättänyt mennä naimisiin. Venäläiseen elämäntapaan tottunut nainen voi kuitenkin yllättyä suomalaisista olosuhteista. Nainen voi kokea Suomessa asuessaan, että hän elää lähes yksin ilman miehensä seuraa sekä suomalaisia ja venäläisiä ystäviä. Lisäksi osa naisista elää Suomessa lähes rahattomina, jos heillä ei ole töitä ja miehen tulot ovat liian korkeat, naiset eivät ole oikeutettuja toimeentulotukeen. (Puuronen 2011, 106.)

4 SOSIOEKONOMINEN ASEMA PERHESUHTEISSA

Perinteisesti mies on nähty perheen elättäjänä, ja naisen roolina on ollut perheen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtiminen. 1900-luvun lopun jälkimmäisellä puoliskolla naisten siirtyminen kodeista työelämään on ollut Suomessa suurilinjaus. Naisten työelämään siirtyminen on tarkoittanut, että nainen irtautuu kodinelämästä ja alkaa kehittää kodin ulkopuolisia toiminta-alueitaan. Tässä vaiheessa nainen ei ole enää identiteetiltään äiti ja vaimo vaan hänelle alkaa syntyä näiden lisäksi oma ammatti-identiteetti. Työelämään siirtymisen kautta nainen tulee taloudellisesti itsenäisemmäksi ja toimii miehen kanssa yhdessä kodinelättäjän roolissa. Tämä aiheuttaa muutosta perheen sukupuolirooleihin, kun vanhassa perinteisessä porvarillis-patriarkaalisessa kaupunkiperheessä äidinrooli oli hoivaajaa ja isä oli perheenelättäjä, johon hänen arvovaltansa perustui. (Hautamäki 2008, 117–118.)

Tilastokeskuksen vuoden 2012 selvityksen mukaan vuoden 2011 loppuun mennessä Suomessa 25 % miehistä oli suorittanut korkea-asteen tutkinnon, kun naisista vastaavasti 31 %:lla oli korkeakoulutus. (Tilastokeskus 2012, 1). Raportista voidaan tulkita, että naisten koulutustaso on miehiä korkeampi, minkä kautta naisten asema työelämässä vahvistuu. Samalla se muuttaa perinteisiä perheenelättäjänrooleja, kun naiset ovat korkeammin koulutettuja ja heidän asemansa työmarkkinoilla nousee. Naisten työmarkkinatilanteen paraneminen asettaa perhe-elämälle uusia haasteita työelämän ja perhe-elämän yhteen sovittamiseen. Vanhemmat joutuvat miettimään valintojaan työelämän paineiden ja perheen toimivuuden kannalta. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi kumpi jää kotiin hoitamaan sairasta lasta tai pois työelämästä hoitamaan pientä lasta

kotiin. Näihin päätöksiin vaikuttaa oma työ, puolison työ, lapsen paras ja kotirauhan säilyttäminen. (Kivimäki 2003, 200.)

Työelämän vaatimusten kasvaessa ja tekniikan kehittyessä on työelämä vallannut yhä enemmän tilaa perheiden vapaa-ajasta. Kehittynyt tietotekniikka mahdollistaa, että kotona voidaan jatkaa töiden tekemistä, joka on pois ajasta perheen kanssa. Aina konkreettisesti työt eivät kulkeudu kotiin, mutta asema työmarkkinoilla vaikuttaa, miten työasiat tuodaan mielessä kotiin. Asemassan työelämässä kasvaessa on todennäköisempää, että ihminen kantaa työasioita mielessään myös vapaa-ajalla. Varsinkin miesten on naisia haasteellisempaa saada työasiat pois mielestään työajan ulkopuolella. (Kivimäki 2003, 190–193.)

4.1 Rahan käyttö perheessä

Jan Pahlin (1989) tutkimuksen mukaan pienituloisissa perheissä vaimot vastasivat usein rahan riittävydestä, eivätkä miehet olleet kovinkaan halukkaita ottamaan tätä vastuuta. Tulotason noustessa kasvoi myös molempien vanhempien vastuunotto perheen taloudesta. Katja Revon (2001) tutkimuksessa perheiden rahataloudesta naisen vastuulla oli usein lasten tarpeisiin vastaaminen ja vaatetuksen hankkiminen. Miehet osallistuvat lasten vaatteiden hankintaan, mutta useimmiten naiset määrittelevät, mitä vaatteita lapsi tarvitsee. Miehet vastasivat usein perheissä teknisten laitteiden hankkimisesta, kuten autoista. (Repo 2003, 69–82.)

Perheissä rahan tulo voi olla hyvin epätasaista varsinkin, jos toinen vanhemmista on kotona hoitamassa lasta kodinhoidontuella. Näin perheessä voi rahan kulutukseen syntyä erilaisia suhteita ja identiteettejä. Kotona lasta hoitava voi kokea, ettei hän ole täysivaltainen perheenjäsen joutuessaan pyytämään puolisoltaan rahaa. Rahan voidaan ajatella koko perheen yhteiseksi, mutta sekään ei tuo välttämättä puolisoille yhtäläisiä oikeuksia sen kuluttamiseen. Yksilöllisiin rahan käyttöoikeuksiin tarvitaan usein ansaintasuhdetta, jonka kautta rahasta voi syntyä vallanvälinen perheen sisällä. (Repo 2003, 69–78.)

4.2 Taloudelliset huolet

Köyhyys suomalaisessa yhteiskunnassa on lisääntynyt vuoden 1993 jälkeen. Köyhyyden kriteerinä käytetään tuloja, jotka jäävät alle 60 % kotitalouksien mediaanituloista.

Tämä on yhden hengen taloudessa alle 13 640 € vuodessa, joka on kuukaudessa 1 140 €. (Eronen, Hakkarainen, Londén, Nykyri, Peltosalmi & Särkelä 2013, 8.) Taloudellisten resurssien niukkuus voi heikentää yksilön integroitumista yhteiskuntaan, joka saat-
taa johtaa syrjäytymiseen. Työ antaa ihmiselle taloudellisia resursseja, mutta työpaik-
ka ei tuo yksilölle ainoastaan taloudellista hyvinvointia, vaan sen merkitys henkisel-
lä puolella on ihmiselle paljon suurempi. (Heinonen, Raijas, Hyvönen, Leskinen, Litma-
la, Pantzar, Römer-Paakkanen & Timonen 2005, 71–78.)

Elina Aholan ja Heikki Hiilamon (2013) tutkimuksessa toimeentulonsaajista Helsin-
gissä ilmeni, että 27 % toimeentulotukimenoista kohdistui vuonna 2010 maahanmuut-
tajille. Maahanmuuttajien menoja kattaa maahanmuuton lähivuosina kotouttamistuki,
mutta tämän jälkeen varsinkin pakolaistaustaisilla pariskunnilla on kantaväestöä näh-
den suurempi riski jäädä toimeentulonvaraan. Koko väestön tasolla köyhyyteen liittyy
sosiaalisia ongelmia, sillä toimeentulotuella elävät ovat usein myös päihde- ja lasten-
suojelun palveluiden asiakkaita. (Ahola & Hiilamo 2013, 125–126.)

Perheen taloudellinen epävarmuus ja huoli työpaikasta vaikuttavat vanhempiin muut-
taen heidän käyttäytymistään, jonka kautta ongelma tulee osaksi lapsen elämää. Stres-
sin alaisista selviytymiskeinoista tulee tällaisessa tilanteessa osa perheen elämää, joka
vaikuttaa perheen vuorovaikutukseen, emotionaaliseen työnjakoon ja lapsen käyttäy-
tymiseen. Vanhempien stressi johtaa helposti perheessä kovakouraiseen vanhemmuu-
teen. Taloudellisilla vaikeuksilla on löydetty olevan yhteys parisuhdevaikeuksiin,
emotionaaliseen etääntymiseen ja vihamielisyyteen puolisoitten välillä. (Solantaus &
Punamäki 2008, 188–192.)

4.3 Perheen taloudellisen tilanteen vaikutus lapseen

Vanhempien taloudellinen ahdistus vaikuttaa lapseen, jos vanhempien ahdistuksella
on vaikutuksia perheen sosiaaliseen tukiverkkoon, joka vaikeuttaa lapsen mahdolli-
suuksia saada tukea kodin ulkopuolelta (Hakovirta & Rantalaiho 2012, 17). Lapsen
kehityksen kannalta perheen taloudelliset ongelmat ovat riskitekijä lapsen kehityksel-
le. Usein vähäosaiset perheet elävät hyvin ahtaasti, mikä kuormittaa perheen välisiä
ihmissuhteita ja luo näin stressiä. Perheessä lapsen kehitys vaarantuu eniten silloin,
kun perheen elämänpiiriin kasaantuu yhtä aikaa useita ongelmia. Perheet ja lapset sel-
viytyvät yksittäisen vaikeankin ongelman parissa, mutta tilanne on haavoittuvaisempi,
mikäli riskitekijöitä kasaantuu perheelle. (Solantaus & Punamäki 2008, 185.)

Yhdysvaltalaisen Smith, Brooks-Gunn ja Klebanovin vuonna 1999 tehdyssä köyhyystutkimuksessa todettiin, että perheen köyhyys lapsen varhaisvuosina ennusti lapselle myöhemmässä elämässä käytösongelmia ja huonoa koulumenestystä. Merkityksellistä oli tutkimuksessa talousvaikeuksien kesto, jolla oli suora vaikutus seurausten vakavuuteen. Perheen tukemisella parannettiin lasten selviytymismahdollisuuksia, jos perhe pystyi siirtymään köyhyysluokasta seuraavaan sosioekonomiseen luokkaan. (Solantausta & Punamäki 2008, 186.) Toimeentulo-ongelmat vaikuttavat lapseen lisääntyneinä huostaanottoina, mielenterveysongelmina, rikollisuutena ja kouluttamattomuutena. Tutkimuksissa on kuitenkin huomattu äidin koulutustason kasvun suojaavan lasta pahoinvoinnilta yhteiskunnassa. (Eronen ym. 2013, 9.)

Perheen taloudelliset vaikeudet vaikuttavat lapsen sosiaaliseen elämään. Taloudelliset ongelmat eivät mahdollista lapselle samanlaisia mahdollisuuksia käyttää rahaa materiaaliin kuin ikätovereilla. Taloudellisten resurssien niukkuus voi johtaa lapsen eristytymiseen, koska hänellä ei ole mahdollisuutta viettää vapaa-aikaa vertaistensa tapaan. Samalla se voi aiheuttaa suljetuksi tulemistä ikätovereidensa seurasta. Lapsi voi myös kokea häpeää, ettei voi hankkia samoja tavaroita kuin ystäväillään. Materiaali on usein lapsille symboli, jota käytetään sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen ja niiden kautta voidaan kokea ystävien hyväksyntää. Materiaali voi helpottaa lasta pääsemään mukaan ikätovereidensa joukkoon. Materiaalin merkitys kasvaa etenkin lapsen kasvaessa. (Hakovirta & Rantalaiho 2012, 14–19.)

Vanhempien sosioekonominen asema on todettu periytyvän lapselle. Vanhempien aseman säilyminen lapselle selittyy usein kykyjen periytymisellä ja koulutuksen arvostamisella. Korkeasti koulutettujen vanhempien lapset kouluttautuvat usein muita pidemmälle ja samalla heidän todennäköisyytensä sijoittua korkeampiin luokkasemiin kasvaa. Koulussa menestyvät usein paremmin korkeamman luokkataustan omaavien perheiden lapset. Geeneillä on todettu olevan 40 %:n osuus selittämään lapsen ja vanhemman samankaltaista sosioekonomista asemaa. Lisäksi lapsuuden kodista lapsi omaksuu odotukset, arvot ja toimintatavat, jotka vaikuttavat lapsen menestymiseen koulussa ja työelämässä. (Härkönen 2010, 52–62.) Koulutuksen kautta koti opettaa lapselle oikeanlaisia valmiuksia, tottumuksia ja ajattelu- sekä käytöstapoja. Tästä on lapselle etua kouluun sopeutumiseen ja koulun arvomaailmassa elämiseen. (Nauanen & Silvennoinen 2010, 78.)

Mia Hakovirran ja Minna Rantalaihon (2012) tutkimuksessa tutkittiin lasten kokemuksia ja näkemyksiä taloudellisesta eriarvoisuudesta. Lapset näkivät tutkimuksessa taloudellisen eriarvoisuuden heijastuvan koulumenestykseen. Lapset kokivat köyhempien perheiden lasten selviytyvän koulussa heikommin, ja heille koulu tuotti enemmän ongelmia. Lapset arvelivat tämän johtuvan, koska köyhempien perheiden lapset eivät saaneet kotoa tarpeeksi tukea koulunkäyntiinsä. (Hakovirta & Rantalaiho 2012, 66.)

5 KASVATUSARVOT

Lähes kaikissa kulttuureissa vanhemmat ovat sitoutuneita kasvattamaan lapsistaan yhteiskunnan jäseniä. Usein perheissä äidit ovat niitä henkilöitä, jotka välittävät perhearvoja lapsilleen. Kulttuurissa ja yhteiskunnassa vallitsevat arvot puolestaan luovat raamit, jotka muokkaavat vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta ja kasvatustapoja. (Liebkind 2001, 129.) Usein nuoremmat sukupolvet ovat iäkkäämpiin sukupolviin verrattuna valmiimpia jakamaan lasten kasvatuksen vanhempien kesken tasan. Nuoremmen sukupolven perheissä isä voi jäädä kotiin hoitamaan pientä lasta. Naisten työelämään siirtymisen myötä on alettu näkemään isänrooli yhtä merkitykselliseksi pienen lapsen elämässä, kuin äidin osuus. (Hautamäki 2008, 120.)

1980-luvulla Eeva Jokisen ja Ritva Julkusen tutkimus antoi viitteitä, että pienten lasten perheissä, joissa mies teki kotitöitä naisen rinnalla, vaikutti se heidän molempien asemaan työmarkkinoilla eikä vain naisen. Tutkimuksessa todettiin, että miehen asema työmarkkinoilla vaikutti, siten paljon mies teki kotitöitä. Vaimoan alemmassa asemassa olevien miesten osallistuminen kodintöihin oli todennäköisempää kuin vaimoan korkeammassa asemassa olevien miesten osallisuus. (Vuori 2003, 52.)

5.1 Kasvatus

Kasvatus on sosiaalinen tapahtuma, jonka kautta välitetään kulttuurin arvoja, tietoa, taitoja ja sosiaalisia käytäntöjä. Kasvatus on oleellinen osa yhteisön kulttuurin luomista ja sen siirtämistä. Lapset ovat tekemisissä ympäristön ja yhteisön kanssa, joka on muovautunut kulttuurin kehityksen myötä. (Nummenmaa 2006, 19–22.) Kasvatukselle asetetut tavoitteet ilmaisevat yhteisössä tärkeinä pidettyjä arvoja. Eri kulttuureissa nämä arvot ovat erilaisessa järjestyksessä, minkä vuoksi kasvatuksella ei ole mitään yleispätevää tavoitetta. Ihmisillä on erilaisia käsityksiä siitä, mihin kasvatuksella tulisi pyrkiä. Kasvatus on ihmisen tekemää toimintaa, joka tapahtuu sosiaalisessa

kanssakäymisessä toisten ihmisten kanssa. Lapsi tarvitsee vuorovaikutusta toisen ihmisen kanssa oppiakseen sosiaalisia taitoja, puhumaan ja ajattelemaan loogisesti. Ihminen ei kuitenkaan kehity jokaisella alueella samalla tavalla, vaan jokaisen yksilön kehittymiseen vaikuttaa yksilön omat kiinnostukset ja taipumukset. Tätä kautta jokaisesta ihmisestä ei tule esimerkiksi yhtä lahjakasta kielellisesti tai sosiaalisesti. (Puolimatka 2010, 20–24.)

Mielekkyyys kasvatuksessa perustuu ihmiselämän arvostamiseen. Lapsen luontaista kehitystä ei tule pysäyttää, vaan lapsen koko kehityspotentiaali tulee aktivoida kehitäten samalla lasta. Tavoitteiden tulisi perustua kasvatuksessa mielekkäälle ihmiselämälle eikä pelkästään yhteiskunnallisiin päämääriin ja tulevaisuuteen valmistamiseen. Tulevaisuuteen valmistavassa toiminnassa ei arvosteta ihmisen sen hetkistä elämää. Ihmisihanteet ohjaavat, mihin suuntaan lasta kasvatetaan ja mihin kasvatuksella tähdätään sekä millä keinoin. Kasvatustavoitteita ja menetelmiä ei voida täysin erottaa toisistaan. (Puolimatka 2010, 28–38.)

Kasvatukseen kuuluu vallankäyttö, jota siivittää vastuu, mitä kasvatettavalle mahdollistetaan ja mitä ei sekä mikä kasvatettavassa on arvokasta. Kasvatukseen suhtautuminen välinpitämättömästi tai sen suorittamatta jättäminen on vastuunväistelyä. Kasvatuksessa lopputulos on kauaskantoinen prosessi, jossa kasvattajan on autettava kasvatettavaa valintojen teossa, itsetunnon ja valmiuksien vahvistamisessa. Kasvattajan on oltava se, joka asettaa rajoja ja valvoa niiden noudattamista sekä antaa vastuuta ja opettaa sen kantamista. Tällaisessa kasvatussuhteessa sekä kasvattaja, että kasvatettava oppivat kunnioittamaan toisiaan sekä luottamaan toisiinsa. (Nivala 2011, 20–22.)

5.2 Vanhemmuus

Tapio Puolimatka (2011) näkee perheyhteyden toimivan pohjana kehitykselle, jonka myötä ihmisessä kasvaa kyky elää laajemmissa yhteyksissä. Hän näkee perheen voimakkaana ja aikojen saatossa muuttumattomana säilyneenä yksikkönä, joka pyrkii parhaalla mahdollisella tavalla takaamaan lapselle hänen perustarpeistaan huolehtimisen. Puolimatkan mielestä perheen tehtävänä olisi kehittää lapsien ja aikuisten kykyä elää erilaisten ihmisten kanssa. (Puolimatka 2011, 299–399.)

Vanhemmuuteen kuuluu useita osa-alueita ja ihanteellisessa vanhemmuudessa näiden tulisi liittyä saumattomasti yhteen; tunnesuhde, huolenpitotyö, kasvattaminen ja talou-

dellinen vastuunotto. Eron myötä nämä vanhemmuuden alueet voivat kuitenkin eriytyä ja vastuu eri osa-alueista jakautuu vanhempien kesken. Esimerkiksi toinen kantaa enemmän vastuuta taloudellisista asioista ja toinen tunnesiteestä lapseen. (Kuronen 2003, 114.) Perhe-elämän muuttuessa ja perheiden kirjon laajentuessa on lisääntynyt keskustelu siitä, kuka lasta kasvattaa. Avioero-perheissä lapset eivät välttämättä hyväksy, että isä- tai äitipuoli otetaan mukaan kasvatukseen. Lapset eivät suostu heidän kasvatettaviksi, vaikka vanhemman uusi puoliso sitä itse haluaisi. Näin perhesuhteista on tullut neuvoteltavia ihmissuhteita. (Korhonen 2006, 60.)

Perinteisesti puhuttaessa vanhemmuudesta on suurin huomio kiinnitetty äitiyteen, mutta vanhemmuus on kuitenkin yhdessä äitiyttä ja isyyttä. Usein vanhemmuuden laiminlyönnistä puhuttaessa kiinnitetään huomiota niihin asioihin, joita on perinteisesti pidetty äidin tehtävinä; huolenpito, läsnäolo ja kasvattaminen. (Pulkinen 2002, 120–121.) Naisen tehtäväksi ja samalla ongelmaksi on nähty työ- ja perhe-elämän yhdistäminen, jota ei ole mielletty samalla tavalla miesten ongelmaksi (Kivimäki 2003, 190).

Isäkäsite on muuttunut ajan kuluessa, ja se on aiheuttanut miehille muutos paineita. Isyysihanteeksi on noussut tasavertainen vastuunotto perheen sisällä erilaisista asioista lapsen elämässä. (Pulkinen 2002, 120–121.) Isyyden näkeminen uudessa valossa on saanut alkunsa yhteiskunnallisista muutoksista ja tyytymättömyydestä äidin ja lapsen välistä suhdetta tutkiviin tutkimuksiin. Kiistatta oli selvää, että naisten työssä käynti lisääntyy yhteiskunnassamme jatkuvasti ja samoin yleinen tasa-arvoajattelu. Oman näkökulmansa isyyteen toi jatkuvasti kasvaneet avioerojen määrät, joka sai aikaan isyyden miettimistä uudelleen. (Alasuutari 2003, 19.)

Isänroolin näkeminen lapsen kehityksessä on ollut yhtenä tekijänä purkamassa naiseuden ja äitiyden välistä itsestään selvää kytköstä (Vuori 2003, 40). Isyydenroolin muutos ei ole vienyt pois äitiyttä ja sen ensiarvoisuutta, vaan on päästy jaetun vanhemmuuden käsitteeseen. Jaetun vanhemmuuden myötä on yhteiskunnassa vähentynyt äidinhoivan ensisijaisuuden korostaminen. Äidinhoivaa ei ole täysin syrjäytetty arvoista, vaan isästä on muodostunut äitiä avustava vanhempi, joka osallistuu yhdessä äidin kanssa kodintöihin ja lastenhoitoon. Toisinaan isä voi olla se, joka nämä asiat hoitaa lähes yksin, jotta äidin työssä käynti mahdollistuu. (Alasuutari 2003, 20.)

Yhteiskunnan arvot ja normit määrittävät sen, missä määrin kasvatusta kuuluu vanhemmille tai yhteiskunnalle. Maissa, joissa on niukasti päivähoitoa tarjolla, ovat isovanhemmat tärkeässä roolissa lapsen hoidossa ja kasvatuksessa. (Anttonen & Sointu 2006, 47–48.) Vanhempien vastuu lastensa ensisijaisina kasvattajina on määritelty Yleissopimuksessa lasten oikeuksista 18. artiklassa seuraavasti:

“Sopimusvaltiot pyrkivät parhaansa mukaan takaamaan sen periaatteen tunnustamisen, että vanhemmat vastaavat yhteisesti lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä. Vanhemmilla tai tapauksesta riippuen laillisilla huoltajilla ja holhoajilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä. Lapsen edun on määrättävä heidän toimintansa.” (Valtiosopimukset 60/1991, 18. artikla 1.)

Valtiollisissa sopimuksissa korostetaan vanhempien, laillisten huoltajien tai holhoajien ensisijaisuutta lapsen kasvattajina, ja valtioita valtuutetaan toimimaan kasvatuksen tukena. Monet valtiolliset ratkaisut ovat rakenteeltaan sellaisia, jotka eivät tue tätä päämäärää. Vanhemmuutta ja sen toteutumista hankaloittavat esimerkiksi työelämäpoliittiset ratkaisut. Näiden sanelemina vanhempien ajankäyttöä rytmittää työ eikä vastuu lapsen kasvatuksesta. Vanhempien työpäivät suhteessa koulutiensä alkupuolella olevien lasten koulupäiviin ovat pitkiä ja aiheuttavat lapsille paljon yksinoloa. Suomessa lapsiasianvaltuutettu on esittänyt huolensa työelämän ja vanhemmuuden heikosta yhteensovittamisesta. (Aula 2011, 14–15.) Vanhempien ei ole aina mahdollista toimia lapsen kanssa läsnä olevana kasvattajana varsinkin, jos lapsi viettää suurimman osan päivästä muiden aikuisten seurassa. Tällöin vanhempi joutuu toimimaan ikään kuin projektipäällikkönä, joka organisoii lapsen kasvatusta ja sitä, millaisessa ympäristössä lapsi kasvaa, olematta itse fyysisesti läsnä.

6 SUOMALAINEN KASVATUSKULTTUURI

Suomalaisessa vanhemmuudessa äitiydellä on oma erityinen asema. Suomessa äitiys saavutti asemansa 1800-luvun kuluessa, jota ennen mies oli ollut perheen pää. Hänen vastuulla oli lasten kasvatusta, ja vaimon tehtävä oli tukea miehen kasvatustyötä tekemällä perushoitoa. 1900-luvun teollistumisen myötä perheen roolit muuttuivat huomattavasti ja naisen toimintaympäristöksi muodostui koti, jonka myötä naisen velvollisuudeksi siirtyi lasten kasvatusta ja mies toimi perheen elättäjänä. (Alasuutari 2003, 16–17.)

Tänä päivänä naiseuden rooli ei ole täysin murtunut. Nainen nähdään yhä olevan vastuussa lapsen perushoidosta. Kasvatus nähdään molempien vanhempien yhteisenä tehtävänä. Kuitenkin nainen on se, joka useimmiten asettaa lapselle rajat, koska naiset kohtaavat todennäköisesti miehiä useammin tilanteita, joissa lasta tulee rajoittaa. Miehen tehtäväksi perheissä muodostuvat usein kodin korjaus- ja kunnostustyöt. (Törrönen 2012, 51–60.)

6.1 Kasvatusarvot

Historiassa 1960-luvulle saakka suomalaiset kasvatusarvot ovat perustuneet autoritaariseen kasvatukseen, joka perustui Raamatun lauseelle: ”Joka vitsaa säästää, se vihaa lastaan: mutta joka häntä rakastaa, se häntä ajoissa kurittaa.” Lapsilta edellytettiin tuolloin nöyryyttä, kuuliaisuutta, nurisematta tottelemista ja vaatimattomuutta. Maaseudun perheissä lapset osallistuivat pienestä pitäen talon töihin, joka ei mahdollistanut juurikaan lapsen yksilöllistä kohtelua. 1970-luvulle tultaessa kasvatus muutti muotoaan sallivampaan suuntaan. Tällä hetkellä suomalaisessa kasvatuksessa on autoritaarinen kasvatus väistynyt sallivamman kasvatustyylin alta. Autoritaarisen kasvatuksen saaneet vanhemmat haluavat olla hellempiä kasvattajia lapsilleen, kuin heidän omat vanhemmat. Tätä voi olla vaikea toteuttaa varsinkin ensimmäisen lapsen kanssa, kun ei ole ollut mallia siitä, miten sallivampaa kasvatustapaa toteutetaan. Vanhemmat ovat tilanteessa, jossa he joutuvat kasvattamaan lapsensa tavalla, jolla heitä itseään ei ole kasvatettu. Näin heille ei ole muodostunut sisäistä mallia tämän tyyppisestä kasvatuksesta omassa lapsuudessaan. Tämä luo vanhemmissa epävarmuuden tunnetta, jonka vuoksi lisääntyy epäröivä kasvatuskulttuuri, koska vanhemmat eivät tiedä, miten lasta tulisi kasvattaa sallivammin. (Hautamäki 2008, 127–130.)

Ajan saatossa myös kasvatusta koskevat aatteet ja arvot ovat muuttuneet suomalaisessa yhteiskunnassa. Perinteiseen maaseutukasvatukseen kuului, että lapset kasvatuksen ajateltiin olevan luonnonmukainen tapahtuma, johon ihminen ei voinut vaikuttaa vaan lapsen luonteella oli vaikutusta siihen, millaiseksi lapsi tuli. (Hautamäki 2008, 130.) Tämän vuoksi aikuiset eivät kontrolloineet tai ohjelmoineet lasten elämää, vaan antoivat lapsesta kehittyä itseksensä. Tuolloin lapsilla oli varsin autonominen asema, jossa kasvatus ei asettanut heille vaatimuksia. (Korhonen 2006, 56.) Tänä päivänä vanhemmuudessa otetaan enemmän vastuuta lapsen kehityksestä. Nykyään kasvatus voidaan nähdä jopa projektiksi, jossa ajatellaan, että lapsen kehitystä voidaan säädellä oi-

keanlaisilla virikkeillä ja ohjauksella. Tämä saattaa aiheuttaa vanhemmissa syyllisyyden tunteita, mikäli lapsi ei kehity heidän toivomallaan tai odottamallaan tavalla, vaan kehitys kulkee omia yksilöllisiä reittejään. (Hautamäki 2008, 130.)

Kasvatusarvojen muuttuessa alettiin korostaa lapsen yksilöllisyyttä, joka ulottui aikojen saatossa aina kotikasvatukseen asti. Yksilöllisyyden korostaminen tapahtui ammattimaisen kasvatuksen lisääntyessä. (Korhonen 2006, 57.) Vähitellen kasvatusarvoksi suomalaisessa yhteiskunnassa on muodostunut humanistinen ihmiskäsitys, joka korostaa ihmisen ainutlaatuisuutta, subjektiutta, vuorovaikutusta, vapautta ja koskemattomuutta (Nummenmaa 2006, 26).

Nykypäivänä suomalaisiin ja länsimaalaisiin kasvatusarvoihin kuuluu vahvasti lapsen itsenäisyyden ja riippumattomuuden korostaminen, jolla tarkoitetaan sitä, että lapselta odotetaan nuorella iällä hyvin itsenäisiä päätöksiä ja vastuun kantamista. Samalla länsimaalaisissa yhteiskunnissa on hyvin tyypillistä ihannoida ”psykologista individualismia”, joka saavutetaan, kun lapsi irtaantuu omista vanhemmistaan itsenäiseksi yksilöksi. (Liebkind 2001, 128.) Suomalainen yhteiskunta kuuluu yksilökeskeisiin kulttuureihin, joissa on tärkeää tasa-arvo ja yksilön itsenäinen toiminta. Tasa-arvo ylettyy aina aikuinen-lapsisuhteeseen, jossa aikuisella ja lapsella on jossain määrin tasa-arvoinen asema. (Jeskanen 2001, 35–36.) Lisäksi yksilökeskeiset kulttuurit korostavat ihmisen oikeutta mielipiteeseen ja sanavapauteen. Lapsia rohkaistaan kertomaan ja tuomaan omat tunteet sekä mielipiteen esille. (Roos 2009, 145–146.) Mielipiteen esille tuomisen kautta lapsilta sallitaan myös vastaan sanominen aikuiselle. Tämä johtuu siitä, että lapsen ja aikuisen välisessä suhteessa arvoasemalla ei ole merkitystä ja siitä puuttuu muodollinen kunnioitus vanhempaa henkilöä kohtaan. (Jeskanen 2001, 36.)

Suomalaisten kasvattajien parissa puhutaan usein lapsilähtöisyydestä. Lapsilähtöisessä kasvatustajatuoksesta on aikuisenroolia kasvatuksessa vähennetty ja lapsen toimimista tekijänä painotettu enemmän. Aikuisenrooli on luoda puitteet lapsen toiminnalle, rakentaa päivärytmi, olla saatavilla, kuunnella ja avustaa. Tähän kuuluu, että aikuisilta odotetaan pienryhmä toimintaa suurien ryhmien liikuttelun sijaan. Lapsilähtöisessä kasvatuksessa aikuinen on lämmin, myönteinen, aktiivinen ja oikeudenmukainen. Hän käyttää valtaa, niin että se on lapsen hyväksi eikä lasta vastaan. Lapsilähtöinen kasvatustajatuokse perustuu lapsen yksilöllisyyden ja tarpeiden kunnioittamiseen, jossa aikuinen uskoo lapsen kykyihin, haluihin oppia ja kehittyä. Kasvatukselliset tavoitteet, menetel-

mät ja sisällöt kumpuavat lapsilähtöisyydessä lapsesta käsin. Kaikkein luontevimmin omaehtoinen oppiminen toteutuu leikissä, joka on suomalaisessa varhaiskasvatuksessa tärkeässä roolissa. (Kalliala 2012, 50–57.)

6.2 Perheen perustaminen

Suomalaiset perustavat perheen keskimääräisesti myöhään ja 1990-luvulta lähtien ensisynnyttäjien keski-ikä (27,6 vuotta) on kohonnut. Usein suomalaiset hankkivat ennen lapsen syntymää koulutuksen, työn ja asunnon. Tyypillisessä suomalaisessa perhemallissa on kaksi vanhempaa. Vanhemmuus voi olla Suomessa elämänvalinta, joka suunnitellaan ja ajoitetaan sopivaan ajanjaksoon, ettei äidin urakehitys vaarantuisi. (Friis, Eirola & Mannonen 2004, 16–21.)

Perhekoossa suomalaiset ovat jakautuneet kahtia, joko lapsia ei haluta hankkia tai sitten halutaan useampi, kuin yksi lapsi (Friis ym. 2004, 16). Vuoden 2012 lopussa lapsia perheissä oli keskimäärin 1,83 alaikäistä lasta. Tuolloin Suomessa oli lapsiperheitä 578 000 kappaletta, joka oli 40 % koko väestöstä. 61 % lapsiperheistä oli sellaisia, joissa vanhemmat olivat avioliitossa ja toiseksi yleisintä oli avoliitto, jossa eli 19 % perheistä. (Tilastokeskus 2013a, 1.)

6.3 Tuki vanhemmuuteen

Aikaisemmin lapsia hoidettiin kotona ja lapsen kasvatusvastuu oli automaattisesti vanhemmilla. Tänä päivänä yhteiskunta tarjoaa perheille lastenhoitopalveluita, mutta vastuu lasten kasvatuksesta on säilynyt vanhemmilla. Useat perheet haluaisivat hoitaa lapsiaan enemmän kotonaan itse, jos se olisi taloudellisesti mahdollista ja paremmin tuettua. (Friis ym. 2004, 16–17.) Tämä pakottaa vanhempia luopumaan osittain lapsen arkisesta, jokapäiväisestä kasvatuksesta, ja antamaan lapsi ammattikasvattajien hoitoon, vaikka itsellään olisi halu hoitaa tämä tehtävä.

Suomalaisessa kasvatuskulttuurissa suvun ja kyläyhteisön tuki on korvattu valtion tuella palveluilla perheille eikä suvulla ole velvoitteita perheen tukemista kohtaan. Meidän yhteiskuntamme tarjoaa muiden Pohjoismaiden tapaan lapsiperheille julkista päivähoidoa, terveyspalveluita, erilaisia etuuksia sekä maksutonta koulutusta. Useimmissa muissa teollistuneissa maissa lastenhoito ja koulutus on jätetty perheiden taloudelliselle vastuulle. Usein näissä maissa järjestämisvastuu kasaantuu pitkälti naisille,

hyväntekeväisyydelle ja yksityisille palveluiden tuottajien kannettavaksi. (Silvén & Kouvo 2008, 101.)

Suomessa päivähoidolla on institutionaalinen tehtävä, joka on määritelty virallisissa varhaiskasvatusta koskevista dokumenteissa hoidon, kasvatuksen ja opetuksen tasapainoiseksi kokonaisuudeksi (Nummenmaa 2006, 23–26). Päivähoito ei kuitenkaan Pohjoismaissa ole strukturoitu tai koulumainen. Valtio on ottanut oman vastuunsa lasten päivähoidon järjestämisestä. (Anttonen & Sointu 2006, 49.) Pohjoismaissa varhaiskasvatuksen järjestämisvastuun siirtyminen yhteiskunnalle aiheutti pelkoa, että kasvatuksen ammatillistuminen heikentäisi vanhempien vastuunottoa lapsistaan. Siirtäen kasvatusvastuun vähitellen yhteiskunnalle, jolloin vanhemmat luopuisivat omasta kasvatusauktoriteetin roolistaan. (Hautamäki 2008, 128.) Maarit Alasuutarin (2003) tekemässä tutkimuksessa vanhempien näkemyksistä kasvatusvastuusta nousi esiin, että hyvään vanhemmuuteen kuului yhteistyö ammattikasvattajien kanssa (Alasuutari 2003, 165). Vanhemmuus ei siis ole vain vanhempien yksinäistä puurtamista, vaan toimimista eri yhteistyötahojen kanssa yhdessä lapsen parasta ajatellen.

6.3.1 Päivähoito

1960-luvulta lähtien on naisten työssä käynti lisääntynyt, mutta sen katsottiin olevan tasa-arvoisesti mahdollista vasta, kun päivähoito olisi järjestetty yhteiskunnan puolesta. Vuonna 1973 säädettiin Suomessa laki päivähoidosta ja siitä muodostui päivähoitoa tarvitsevien perheiden palvelu, jota ennen se oli ollut sosiaaliperusteista. Päivähoitolain mukaan päivähoidon tehtävänä on tukea perheitä heidän kasvatustehtävässään. Sen kehittämisellä pyrittiin ratkaista lasten paikka äitien työpäivän ajaksi. 1990-luvulla päivähoito sanottiin irti työelämän tarpeista ja määriteltiin lapselle subjektiivinen oikeus päivähoitoon. Samaan aikaan yhteiskunta otti itselleen enemmän vastuuta hoito- ja kasvatustehtävästä, joka oli perinteisesti kuulunut perheille. (Alasuutari 2003, 25, 68–69.)

Suomalainen varhaiskasvatus on moniammatillista yhteistyötä eri palveluiden kesken, jonka tarkoituksena on tukea lasta ja hänen perhettä ennen lapsen oppivelvollisuuden alkamista (Stakes 2005, 7–8). Varhaiskasvatus tapahtuu lapsen omassa elämänpiirissä kasvatuksellisenä vuorovaikutuksena. Varhaiskasvatus ei vie pois vanhempien kasvatusoikeutta, ja vanhemmat ovat varhaiskasvatuksesta huolimatta ensisijaisesti vastuussa lapsensa kasvatuksesta. Varhaiskasvatuksessa yhdistyy lapsen oikeus saada var-

haiskasvatusta ja vanhempien oikeus saada lapselle hoitopaikka. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 9–12.)

Maarit Alasuutarin (2003) tutkimuksessa, jossa selvitettiin 17:sta perheen näkemyksiä kasvatusvastuusta. Vanhemmat näkivät päiväkodin rooliksi lapsen sosiaalisten taitojen opettamisen sekä lapset oppivat toimimaan toisten lasten kanssa. Vanhempien mielestä päivähoidon tehtävänä oli myös tarjota lapselle virikkeitä. Vanhemmat näkivät päivähoidon lapsen kehityksen kannalta tärkeänä toimintona, jossa aikuinen oli suunnitellut ainakin osan toimintaa kasvatustavoitteisiin perustaen. Varhaiskasvatus nähtiin tarpeellisenä ja luonnollisena osana alle kouluikäisten lasten kasvatusta ja opetusta. (Alasuutari 2003, 70–77, 162.)

6.3.2 Kasvatuskumppanuus

Päivähoidon muuttuessa sosiaalisista perusteista jokaisen perheen oikeudeksi on ammattikasvattajien ja vanhempien välinen suhde muuttunut. Tästä suhteesta on tullut entistä tasavertaisempi, ja on siirrytty puhumaan tasavertaisesta kasvatuskumppanuudesta. Vanhempien haasteena on, miten tätä toteutetaan. Vanhemmilla ei ole mallia omasta lapsuudestaan, kuinka yhteistyö ammattikasvattajien ja vanhempien välillä toimii, ja mikä on ammattikasvattajien ”luonnollinen rooli” kasvatustyössä. Samaan aikaan ammattikasvattajilla ei ole vielä muodostunut kunnollista traditiota tämän päivän kasvatuskumppanuudesta. (Alasuutari 2003, 26–28.) Molemmat osapuolet ovat vielä uuden opettelun edessä ja toiminta hakee lopullista muotoaan, joka kehittyy ajansaatossa, kun toimintamallille on syntynyt kunnollinen traditio.

Kasvatuskumppanuuden taustalla on perhelähtöinen toimintatapa, jossa kuunnellaan ja huomioidaan perheen tarpeita ja voimavaroja. Samalla korostetaan perheen arjen sujuvuutta ja työntekijän tehtävänä on tukea perhettä arjessa toimimisessa. Kasvatuskumppanuuden kautta lapsen tulisi tulla kaikkien osapuolten nähdyksi ja ymmärretyksi. (Halme & Vataja 2011, 71–74.)

Kasvatuskumppanuus perustuu vastavuoroiselle ja kunnioittavalle ajatukselle, jossa molemmilla osapuolilla ammattikasvattajilta ja vanhemmilla on yhteinen päämäärä lapsen kasvatuksessa. Se edellyttää yhteistyötä vanhempien ja henkilökunnan välillä, jossa vallitsee kuuluksi tulemisen ja kunnioittamisen kokemus. Tämä ei kuitenkaan synny hetkessä vaan vaatii aikaa ja säännöllisiä kohtaamisia, jotta luottavainen suhde

voi rakentua. (Karila 2006, 92–101.) Vastuu kasvatuskumppanuuden rakentumisesta ja suhteen luomisesta on päivähoidon henkilökunnalla (Halme & Vataja 2011, 74). Aidossa kasvatuskumppanuudessa tulee kunnioittaa ja hyväksyä perheen erilaisia käsityksiä ja elämäntapoja (Karila 2006, 96). Aina kuitenkin päivähoidon ja vanhempien kasvatukselliset näkökulmat eivät kohta. Tuolloin päivähoidon henkilöstön tulisi ymmärtää, mihin vanhempien kasvatustalokemykset pohjautuvat, ja mitä niiden taustalla on. (Halme & Vataja 2011, 76.)

Varhaiskasvatuksessa vanhemmat luovat yhdessä päivähoidon henkilökunnan kanssa lapsen yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman, jonka tavoitteena on edistää lapsen tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista. Vanhemmilta ja ammattikasvattajilta odotetaan yhteistä sitoutumista lapsen kasvun tukemiseksi, joka lähtee lapsen tarpeista. Varhaiskasvatuskeskusteluissa pyritään tuomaan esille lapsen kehityksen ongelmat konkreettisesti ja niihin etsitään yhdessä vanhempien kanssa ratkaisua, joiden mukaan molemmat osapuolet pyrkivät toimimaan. Tarkoituksena on tunnistaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa lapsen kehityksen mahdolliset tuenttarpeet ja puuttua niihin. Päämääränä on vaalia lapsuutta ja sen luonnetta itseisarvona. Samalla annetaan lapselle perusta kehittyä yksilölliseksi persoonaksi saavuttaen myönteinen minäkuva. Vanhemmille annetaan myös mahdollisuus vaikuttaa ja arvioida päivähoitoyksikön omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa. (Stakes 2005, 7–13, 31–33.)

6.3.3 Muut hoitomuodot

Vuodesta 1996 lähtien Suomessa kaikki lapsen hoitomuodot ovat olleet julkisesti tuettuja, kun vanhemmille on ollut mahdollisuus yksityisen hoidon tukeen. Tämä perustuu vanhempien valinnan mahdollisuuteen valita lapselle paras mahdollinen hoitopaikka, joka voi olla yksityistä hoitoa yksityisessä päiväkodissa tai yksityisellä lastenhoitajalla. (Anttonen & Sointu 2006, 72.)

Suomessa perheille, jotka eivät käytä päivähoitopalveluita voidaan maksaa kotihoidon tukea, joka liittyy pitkiin vanhempain- ja hoitovapaisiin. Tämän kautta pyritään mahdollistamaan vanhemmille mahdollisuus jäädä hoitamaan lastaan kotiin. Kotihoidon tuen käyttäjistä suurin osa on naisia. Usein nämä naiset ovat pienipalkkaisia, jotka ovat muutenkin vaarassa syrjäytyä työelämästä. (Anttonen & Sointu 2006, 73–76.) Tämä on saanut aikaan tällä hetkellä käydyssä keskustelussa kotihoidontuen jakautumisesta molemmille vanhemmille, jolloin naisen sosioekonominen asema ei heikkene

vanhempainvapaan myötä. Samalla taataan miehille tasa-arvoinen mahdollisuus jäädä kotiin hoitamaan lasta, kun perheen sisällä ei voida perustella taloudellisella kannattavuudella, kumpi jää kotiin hoitamaan lasta.

7 VENÄLÄINEN KASVATUSKULTTUURI

Valtiososialismin myötä tuhoutui lähes kokonaan perinteiset venäläiset perhemuodot, sillä yläluokan perheet menettivät omaisuutensa ja maaseudun suurperheet korvaantuivat kaupunkilaisilla kahden elättäjän ja pienen lapsiluvun perheillä. Neuvostoliiton hajoaminen vuonna 1991 aloitti nopean sosiaalisen eriarvoistumisen, jossa harvat rikkastuivat ja monet köyhtyivät. Tämän myötä syntyi uusi vaurastuva keskiluokka, joka kokeili uusia elämäntyyplejä, ja samalla arvomaailma vapautui. Tämä moninaisti venäläisten perheiden kirjoa ja tuli mieselättäjiä, uranaisia, sateenkaariperheitä ja uskonnollisia perheitä. (Rotkirch 2007, 6.)

Venäläistaustaisen henkilön muuttaessa toiseen maahan hänen ajattelumaailmansa ja arvot eivät muutu heti, vaikka maiden välinen fyysinen raja on ylitetty. Suomalaisessa ja venäläisessä kasvatuksessa on hyvin selkeitä eroja. Osa näistä piirteistä on meille vieraampia ja voivat aiheuttaa jopa väärinymmärryksiä. (Liukkonen 2013, 106.)

7.1 Perheen perustaminen

Venäläiseen kulttuuriin kuuluu, että naimisiin mennään usein ensimmäisen vakavan seurustelukumppanin kanssa. Tyypillistä on, että puoliset ovat käyneet samaa koulua tai ovat olleet samalla luokalla tai tunteneet toisensa nuoresta asti. Venäläisten mielestä varsinkin naisen on hyvä mennä ajoissa naimisiin, vaikka suhde päättyisi eroon, sillä eronnut ja yksinhuoltaja nainen ei ole yhtä leimaavaa, kuin naimaton ja lapseton. (Rotkirch 2007, 9–10.)

Avoliitto on venäläisille hyvin tavallinen asumismuoto ja venäläisten avioitumisikä on pysynyt lähes sama Tsaarin ajoista asti. Vielä 1900-luvun lopussa miehet avioituivat keskimäärin 24,4-vuotiaana ja naiset 21,8-vuotiaana. Lapset syntyvät tyypillisesti pian naimisiin menon jälkeen. Tätä toimintamallia helpottaa venäläinen koulujärjestelmä, joka on selkeämmin aikataulutettu, kuin Suomessa. 11-vuotinen koulutus, joka vastaa Suomen peruskoulua ja lukiota, päättyy Venäjällä 17-vuotiaana ja monet valmistuvat ammattiin alle 25-vuotiaana. Venäjällä myös korkeasti koulutettu naiset

hankkivat lapsia varhain. Venäjällä lapset synnytetään useimmiten 20–24-vuotiaana, vaikka nykyään Moskovassa ja Pietarissa alkaa olla merkkejä synnyttämisen siirtymisestä lähemmäs 30 ikävuotta. (Rotkirch 2007, 8–17.)

7.2 Vanhemmuus

Venäläinen perhe käsittää laajemman kokonaisuuden, kuin ydinperheen. Heidän perheeseen kuuluu omat ja puolison vanhemmat sekä mahdollisesti sisarukset lapsineen. (Pöllänen 2013, 138.) Venäläiset ovat aina ylistäneet äiteyttä eikä se ole koskaan estänyt naisia yhdistämästä työ- ja perhe-elämää. Neuvostoliiton aikaan laki velvoitti kaikkia kansalaisia tekemään palkkatyötä. Tämän tueksi tasa-arvolaki tarjosi naiselle tarhat ja avustukset. Toisen maailmansodan jälkeen propaganda julisti äitiyttä naisen tärkeimmäksi tehtäväksi eikä enää kotiäitejä patistettu työhön. Venäjällä äitiyteen suhtautuminen on kuitenkin vähitellen muuttumassa ja lasten tuoman taloudellisen epävarmuuden vuoksi myös lapsettomuuteen on alettu suhtautua suvaitsevaisemmin, mutta kuitenkin vanhemmaksi tuleminen on enemmistölle venäläisistä itsestään selvyys. (Rotkirch 2007, 17.)

Venäläisessä kulttuurissa naiset ovat naisellisia ja miehet ovat miehekkäitä. Perheen rooleissa naiset ovat ne, jotka kantavat vastuun lapsesta ja perheestä, vaikka nykyään myöskin miesten vastuu lastenhoidosta on lisääntynyt. (Tiri 2013, 21–22.) Venäläinen äiti on lapsen ympärillä hyvin kiinteänä osana. Hän on lapselle kaikki kaikessa eikä mikään voita äidin hoivaa. Tämän ajattelumallin kautta äidin oikeus lapseen on kiistaton. Se voi tuntua länsimaalaisesta, että lapsi on erottamaton osa naista. Naiselta on myös sallittua käyttäytyä emotionaalisesti lasta koskeviin kysymyksiin, koska hän on lapsen äiti. (Liukkonen 2013, 106.)

Lastenhoidosta vastuun kantaa usein äiti, isoäiti tai muut sukulaiset, jotka ovat usein naispuolisia. Näin venäläistä perhemallia voidaan kutsua laajennetuksi äitiydeksi. Venäläisessä kulttuurissa vanhemmat eivät välttämättä ole lapsen pääasiallisia hoitajia vaan lapsi voi viettää kuukausia mummolassa ilman vanhempiaan. (Rotkirch 2007, 19.) Lapset voidaan viedä isovanhempien luokse hoitoon taloudellisten syiden vuoksi, joka mahdollistaa vanhemmille työn teon ja pitkät työpäivät. Tätä kautta syntyy taloudellista vaurastumista perheelle, kun lasta hoitaa se, jolla on siihen soveltuvin elämäntilanne. Venäläisessä kulttuurissa nähdään, että vanhemmat ovat vastuussa vielä lapsenlapsien kasvatuksesta. Isovanhempien velvollisuus on huolehtia ja kantaa vastuu

lapsenlapsista. He osallistuvat myös lastenlapsien syntymästä aiheutuviin ansionmenetyksiin ja hoitokustannuksiin. (Pöllänen 2013, 103–143.) Isovanhempien osallisuus lasten hoitoon ei kuitenkaan vähennä äitiyden pyhyyttä (Liukkonen 2013, 107).

Miesten rooli perheessä on elättäjän, kasvattaa pojista miehiä ja ylistää vaimoa kaupeudesta. Mies pitää perheessä vallan ja on perheen pää. Venäläisen sananlaskun mukaan ”mies on perheen pää, mutta nainen kääntää sen suunnan.” Tämän mukaisesti monet naiset tekevät perheen tärkeät päätökset, mutta antavat miehen uskoa olevan se oikea päättäjä. Mies voi kuitenkin venäläisessä perheessä tehdä päätöksiä perheen taloudellisista asioista kuulematta naista, mikäli hän on perheen pääasiallinen tulonhankkija. (Tiri 2013, 22.)

Venäjällä miehet auttavat arjen pyörittämisessä, vaikka päävastuu on naisella. Neuvostoliitossa julistettu tasa-arvolakiin ei kuulunut isänroolin rinnastamista äidin rinnalle täysivertaisena vanhempana. Vielä tänä päivänä Venäjällä ei puhuta tasa-arvoisesta vanhemmuudesta, vaikka todellisuudessa tällaisia pariskuntia on, mutta he eivät Venäjällä julkisuudessa näy. Miehen asema venäläisessä perheessä näkyy avioerotilanteissa, kun erossa päätösvalta lapseen säilyy naisella ja hänen suvullaan. Yhteishuoltajuus on Venäjällä suhteellisen tuntematon asia ja tämä ilmenee esimerkiksi suomalais-venäläisissä perheissä, kun suomalainen mies hakee oikeudessa yhteishuoltajuutta, ja venäläisnainen on olettanut automaattisesti lasten jäävän hänelle. (Rotkirch 2007, 20–22.)

7.3 Kasvatusarvot

Venäläisessä kulttuurissa on ominaista voimakkaat perhesiteet ja yhteenkuuluvuuden tunne (Jeskanen 2001, 36). Kulttuuri kuuluu yhteisökeskeisiin kulttuureihin, joissa vallitsee usein hyvin monia eri hierarkioita, kuten sukupuoli ja ikä. Tällaisissa yhteisöissä on hyvin tärkeää pitää yhteisö koossa, jonka vuoksi lapsia opetetaan kunnioittamaan, jotta yhteisö säilyy. (Roos 2009, 144–145.)

Venäläisessä kasvatuksessa lapselle ei anneta rahaa ilman vastiketta vaan lapsen on ansaittava rahansa kodintehtävillä. Materiaalia tärkeämpää kasvatuksessa on kurin ja järjestyksen säilyminen. (Pöllänen 2013, 94.) Venäläisen kasvatuksen yksi peruskivistä on tapa- ja moraalikasvatus (Laihiala-Kankainen 2001, 16). Tapakasvatus aloitetaan venäläisessä kulttuurissa varhain ja samalla opetetaan kulttuuriin kuuluvat sopivat

suussäännöt (Liukkonen 2013, 108). Venäläisten vanhempien mielestä yksi tärkeimmistä kasvatustavoitteista on kohtelias käytös (Jeskanen 2001, 47).

Venäläiseen kasvatuskulttuuriin kuuluu, että kaikilla on selkeät roolit; lapsi, vanhempi, opettaja ja opiskelija. Näiden roolien kautta voidaan ymmärtää, että venäläisessä vanhemmuudessa lapsi ja vanhempi eivät ole tasavertaisia ystäviä vaan jokaisella on oma asemansa roolin mukaan ja korkeammassa asemassa olevaa tulee kunnioittaa. (Rotkirch 2007, 23.) Venäläisen kulttuurin perushyve on aikuisen ja vanhemman ihmisen kunnioittaminen (Jeskanen 2001, 36). Lapsilta oletetaan kunnioitusta kaikkia vanhempia ihmisiä kohtaan, olivatpa he tuttuja tai eivät (Laihiala-Kankainen 2001, 16). Venäläiset vanhemmat odottavat lapsen tottelevan aikuista, sillä vanhempi on lapselle aina auktoriteetti (Liebkind 2001, 128). Vanhemman ollessa auktoriteetti hän on myös yhtä aikaa hoivan antaja. Venäläisessä kasvatuskulttuurissa aikuiset ja vanhemmat lapset suhtautuvat pienempiin lapsiin hellästi ja huolehtivasti. Lasta pidetään hyvin tarkasti silmällä ja hänen tekemisiään vahditaan, jottei mitään pahaa pääse vahingossakaan tapahtumaan. (Jeskanen 2001, 36.) Venäläinen kasvatustapa korostaa riippuvuutta vanhemmista, jonka vuoksi he odottavat lastensa itsenäistyvän huomattavasti länsimaalaisia vanhempia myöhemmin (Liebkind 2001, 128).

Venäläisessä kasvatuksessa lapselta voidaan vaatia, edellyttää tai kieltää halutessaan ilman perusteluita. Tämän voi tehdä isä, äiti tai muut sukulaiset. (Rotkirch 2007, 23.) Opettaessa lapselle oikeita toimintatapoja tulee hänelle selittää tarkasti, miksi tulee käyttäytyä tietyllä tavalla. Samalla lasta rohkaistaan toimimaan oikein ja häntä kehuutaan. Kehumista ei tule käyttää liikaa vain ainoastaan silloin, kuin siihen on todella aiheutta. Kehuja ei tule käyttää hyvästä suorituksesta, vaan lapsen korjatessa käyttäytymistään tai luontenvikojaan. Epätoivotusta käytöksestä lasta voidaan rangaista puhuttelemalla tai epäämällä edut, mutta voimakkain rangaistuskeino on puhumattomuus. Näin vanhemmat voivat ilmeillä ja olemuksellaan osoittaa lapselle, kuinka pettynyt he ovat lapseen. (Jeskanen 2001, 48.)

Venäläiset panostavat lapseen hyvin paljon henkisellä ja taloudellisella puolella. Vanhemmille on tärkeää lapsen koulutus, menestyminen, vaatetus ja ulkonäkö. (Liukkonen 2013, 107–108.) Kasvatuksessa he uskovat vahvasti sivistyksen ja taitojen merkitykseen. Venäläisten lasten tulee pienestä pitäen harrastaa urheilua, soittoa, taidetta ja vieraita kieliä. Vanhemmat voivat pitää lastenhoitajia heitä parempina kasvattajina,

koska lastenhoitajilla on opitut menetelmät. Tämän vuoksi vanhemmat pyrkivät valitsemaan lapselle sopivimman tarhan tai kielitaitoisen lastenhoitajan. (Rotkirch 2007, 23–24.)

7.4 Perheen tuki

Venäläisten varhainen avioitumisikä tarkoittaa, että pari tarvitsee omien vanhempien tukea. Tyypillistä on, että nuori pari on riippuvainen vanhempien ja sukulaisten avusta raha-asioissa, ruuanlaitossa ja lastenhoidossa. Usein nuori pari asuukin ensin toisen puolison vanhempien luona, jos pari noudattaa perinteitä, niin Tsaarin ajoista asti on ollut tapana muuttaa sulhasen vanhempien luokse. (Rotkirch 2007, 12–13.)

Lapsen synnyttyä yleensä isovanhempi, joka usein on vaimon äiti muuttaa pariskunnan luokse muutamasta viikosta muutamaan kuukauteen auttamaan lapsen hoidossa. Venäläisissä perheissä on hyvin tyypillistä, että samassa taloudessa elää kolme sukupolvea, joka on tavallisimmin isoäiti. Hän laittaa ruuan, huolehtii kodista ja hoitaa lapsia. Sukulaisten läsnäolo on perheelle voimavara, mutta se voi olla myös konfliktin aihe. Nuoren on sukupolvien yli menevässä taloudessa hankala muuttaa perinteisiä kasvatustalleja, kuten vähemmän autoritaarista kasvatusta, hoivaavuutta ja avointa homoseksuaalisuutta. Mikäli perhe-elämä päättyy avioeroon, on hyvin tavallista muuttaa takaisin omien vanhempien luokse asumaan. (Rotkirch 2007, 13.)

7.4.1 Päivähoito

Entisen Neuvostoliiton alueella yhteiskunta on määritellyt tarkat tehtävät perheelle, jonka perustamisen nähtiin olevan miesten ja naisten valtiollinen tehtävä. Vastuu jakautui, että naiselle kuului paitsi palkkatyö myös perheestä ja kotitöistä huolehtiminen, kun miehen osa oli palkkatyö. Naisen kanssa kasvatusvastuun lapsesta jakoi tai lähes hoiti valtio. Päiväkotijärjestelmä oli jo Neuvostoliiton aikana yhteiskunnallisesti organisoitu ja lapset saattoivat olla päivähoidossa hyvin varhain iällisesti myös erittäin pitkiä päiviä, esimerkiksi aamuviidestä iltakymmeneen. Päivähoitoa perusteltiinkin argumentoimalla lapsen olevan siellä ammattimaisessa hoidossa ja kasvatuksessa. Neuvostoliiton hajottua äitiys muuttui yksityisemmäksi, ja se toi naisille lisää vastuuta sekä valinnanvaraa lastensa hoidossa. Tosin kotiäitiys edelleen oli monelle työn puutteesta johtuva pakkovalinta. Samoin pääasiallinen vastuu lapsista ja kodistakin johtui

monesti enemmän miehen poissaolevuudesta, kuin sovitusta jaosta kodin vastuukysymyksissä. (Pöllänen 2013, 50–53.)

Tänä päivänä Venäjällä sukulaisten lisäksi perheelle tärkeä lastenhoitoapu tulee valtiolta, joka on Neuvostoaikoina luotu kattava tarha- ja koulujärjestelmä. Nykyisin venäläiset ajattelevat, että lapsen on hyvä olla kotona hoidossa mummon tai äidin kanssa ainakin kolmevuotiaaksi asti ja ylemmät keskiluokat pyrkivät hoitamaan lapset palkattujen lastenhoitajien avulla. Kaikilla ei ole kuitenkaan sukulaisia tai taloudellisia mahdollisuuksia hoitaa lastaan kotona, joten tällöin lastentarhat ovat korvaamaton apu. (Rotkirch 2007, 19–20.)

7.4.2 Ammattikasvattajat

Venäläisessä kulttuurissa kasvatusta on kaikkien yhteinen asia. Näin katsotaan, että kaikilla aikuisilla on vastuu lapsen hyvinvoinnista, joten tuntematon voi tulla huomauttamaan lapsen kanssa kulkevaa lapsen likaisista vaatteista. Asiantuntijoilta, joita ovat opettajat ja lääkärit, odotetaan lapsen persoonallisuuden ja luonteen kasvattamista. Näin ei ole mitenkään erikoista, että opettaja huomauttaa lapsen likaisista vaatteista tai huonosta ystäväpiiristä. Venäjällä onkin sanonta “ koulu on toinen koti, opettaja on toinen äiti”. Venäläisen ajatusmaailman mukaan vanhempien tulee kunnioittaa asiantuntijoita, sillä he ovat auktoriteetteja vanhemmille ja tietävät vanhempia paremmin, kuinka heidän lastaan tulee kasvattaa. Tämän vuoksi Venäjällä on esimerkiksi kielletty vanhempia vierailemasta lastentarhoissa ilman erityistä lupaa. Vanhemman tulee pysyä omassa roolissaan ja kunnioittaa niitä, jotka tietävät ammattimaisesti lasten kasvatuksesta. (Rotkirch 2007, 22–23.)

Lapsen ja ammattikasvattajan välinen suhde ei ole venäjällä tasavertainen. Se korostaa, että kyseessä on kasvattaja ja kasvatettava. (Laihiala-Kankainen 2001, 20.) Tästä huolimatta esimerkiksi venäläinen opettaja on merkittävässä roolissa oppilaan elämässä. Opettaja on auktoriteetti, jota katsotaan ylöspäin, mutta samalla hän on oppilaalle tärkeä henkilö, johon pidetään yhteyttä myös koulun ulkopuolella. Venäläisen luokanopettajan tehtäviin kuuluukin vierailla oppilaiden kotona ja tutustua heidän perheeseen ja sen elinolosuhteisiin. Lisäksi oppilaat voivat vierailla opettajan kotona. (Jeskanen 2001, 58.)

Venäläiseen kasvatukseen sekä vanhempien ja ammattikasvattajien yhteistyöhön kuuluu, että esimerkiksi koulussa opettaja on aktiivinen osapuoli, joka ottaa yhteyttä kotiin. Opettajan tehtävä on tiedottaa vanhempia lapsen koulumenestyksestä, käytöksestä ja ohjata vanhempia heidän kasvatustyössään. Mikäli koulussa syntyy ongelmia, niin ne pyritään ratkaisemaan vanhempien kesken eikä lasten kanssa. (Jeskanen 2001, 60–62.)

8 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää miten kasvatusarvot muovautuvat venäläistaustaisissa perheissä, jotka elävät avo- tai avioliitoissa ja ovat muuttaneet Suomeen vuoden 1991 jälkeen. Tarkoituksena oli selvittää, miten kasvatus jakautuu perheissä ja mistä perhe saa tukea kasvatustyöhönsä. Tutkimus oli kvantitatiivinen tutkimus.

Tutkimuskysymykset:

Vaikuttaako perheen sosioekonominen asema perheen kasvatusarvoihin?

Miten perheen sosioekonominen asema vaikuttaa siihen, miten he suhtautuvat kasvatukseen ja tätä kautta kantavat huolta lapsen henkisestä hyvinvoinnista ja integroitumisesta yhteiskuntaan?

Mistä venäläistaustainen perhe saa eri sosioekonomisissa asemissa tukea kasvatustyöhönsä?

Oletuksena tutkimuksessa oli, että sosioekonomisen aseman nouseminen jakaa vanhempien keskeistä kasvatusta lapsesta. Sosioekonominen aseman nouseminen asettaa perheen puolesta enemmän odotuksia yhteiskunnan kasvatusinstituutiolle. Samalla perheen sosioekonomisen aseman nouseminen vaikuttaa heikentävästi ulkopuoliseen tukeen, koska yhteiskunta ei tue paremmin toimeentulevaa perhettä samanlaisilla etuuksilla kuin heikommin toimeentulevaa.

9 TUTKIMUSMENETELMÄT

9.1 Tutkimusasetelma ja -aineisto

Tutkimus toteutui osana Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskuksen Palmenian Empowerment of Families with Children -hanketta. Tutkimuksen kohdejoukkoa olivat henkikirjoitusten perusteella venäjää äidinkielenä puhuvat henkilöt, joilla oli vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. Otanta oli tehty Haminassa, Kotkassa, Kuusankoskella, Imatralla ja Lappeenrannassa asuville henkilöille, jotka ovat muuttaneet Suomeen vuoden 1991 jälkeen ja ovat asuneet poiminta hetkeen mennessä vähintään vuoden Suomessa. Aineisto kerättiin postikyselylomakkeella vuonna 2012, joka lähetettiin kahdella kielellä suomeksi ja venäjäksi. Kyselyt lähetettiin maaliskuussa 2012 ja muistutukset toukokuun alussa 2012, kun palautuspäivä oli 18.5.2012.

Otannassa oli tuhat henkilöä, joista 316 oli miestä ja 684 naista. Vastauksista 10 kappaletta palautui tyhjänä ja kaksi ilmoitti, etteivät ole venäläisiä. Vastauksia palautui yhteensä 242 kappaletta, joista 159 kappaletta oli naisilta ja 75 kappaletta miehiltä ja kahdeksan puuttuvaa vastausta. Tutkimus kohdistui perheisiin ja kasvatuksen jakautumiseen, joten vastauksista rajattiin ne vastaajat, jotka olivat avio- tai avoliitossa, sillä yksinhuoltajalla tai leskellä ei olisi ollut samalla lailla kumppania jakamassa perheen arkea. Näin tulosten luotettavuuden kannalta otettiin huomioon vain ne perheet, joissa oli kaksi elättäjää. Vastauksista siviilisäädyltään 11 henkilöä oli avoliitossa ja 186 henkilöä eli avioliitossa (taulukko 1). Otokseen valikoitui näin 117 naista ja 74 miestä. Eli yhteensä 197 henkilöä, joista 192 henkilöä ilmoitti sukupuolensa.

9.2 Mittaus ja tutkimusmenetelmät

Tutkimuksen mittarina käytettiin kyselylomaketta, joka toimitettiin vastaajille postitse. Kyselylomake oli laaja-alainen, jossa kysyttiin useita asioita perheen hyvinvoinnista ja yksilön omasta elämästä. Kysymyksillä pyrittiin selvittämään vastaajan perheen työtilannetta, mistä tulonlähteistä perheen rahatalous koostui, miten vastaajan oli sopeutunut Suomeen ja mistä olivat saaneet sopeutumiseensa tukea. Lisäksi selvitettiin mielipidettä suomalaisista sosiaalipalveluista. Yhteensä kysymyksiä oli 93 kappaletta, joista suurin osa oli monivalintakysymyksiä ja tämän lisäksi oli mukana avoimia kysymyksiä. Tutkimukseen kysymyksistä valittiin ne monivalintakysymykset, jotka koskivat lapsen kasvatusta ja kasvatusarvoja. Kysymyksiä tutkimukseen tuli näin 12 kap-

paletta, jotka olivat kaikki monivalintakysymyksiä. Aineiston havainnollistamiseksi raporttiin poimittiin mukaan muutamia avointen kysymysten vastauksia.

Kyselyn etuna oli, että haastattelijan persoona ja läsnäolo eivät päässeet vaikuttamaan vastaajan vastauksiin, vaan vastaajat pystyivät vastaamaan rehellisesti omatuntonsa mukaan. Kyselyssä mahdollistuu jokaiselta samalla tavalla samojen asioiden kysyminen, jotka esitetään samassa järjestyksessä. Kyselyn etuna oli, että se oli tehokas tapa kerätä paljon aineistoa lyhyessä ajassa. Lisäksi tutkimuksessa olleet avoimet kysymykset toivat esille sellaisia asioita, joita ei ollut etukäteen osattu ajatella. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 182–188.)

Oman haasteensa tutkimukseen toi kato, jota tapahtui, kun kaikki vastaajat eivät vastanneet jokaiseen kysymykseen, jonka vuoksi vastaajajoukko ei ollut aina 197 vastausta. Kyselyn haittana oli, että ei voitu tietää, kuinka tosissaan vastaajat olivat vastatessaan. Ongelmansa toi myös, että vastausvaihtoehtojen sopivuutta vastaajan kannalta ei voitu etukäteen tietää. Usein kyselytutkimuksiin ei saada kovin suurta vastausprosenttia, joka jäi tässä tutkimuksessa alle 25 %. (Hirsjärvi ym. 2005, 184–185.)

9.3 Aineiston käsittely ja tilastolliset menetelmät

Tutkimusaineiston käsittelyssä käytettiin SPSS 20 -versiota. Muuttujia ja näiden välisiä yhteyksiä tarkasteltiin ristiintaulukoimalla. Tilastollinen merkittävyys tarkastettiin Khiin neliö – testillä, jonka rajana oli $p < 0,05$.

Tutkimuksessa neljään kysymykseen laskettiin summapisteet, joiden perusteella aineisto analysoitiin. Summapisteistä oli mahdollista laskea keskiarvo ja pisteiden hajonnalle. Vastuun jakautumiseen lapsen hoidosta arjessa laskettiin summapisteet seitsemälle kysymykselle. Perheen saamaan apuun ja tukeen lapsen kasvatuksessa selvittämiseen laskettiin summapisteet neljälle kysymykselle. Sopeutumista kahteen kulttuurin selvitin kolmen kysymyksen summapisteillä ja lapsen sosiaalisia suhteita kuuden kysymyksen summapisteillä.

10 TULOKSET

10.1 Vastaajien profiili

10.1.1 Kansalaisuus

Kyselyyn vastanneista naisista yli puolet; 55,2 % oli suomenkansalaisia, kun puolestaan miehistä kolmasosa eli 27 %. Kokonaisuudessaan vastaajista suomenkansalaisia oli 44,2 % ja 55,8 % ei ollut. (Taulukko 2.) 54,9 % niistä vastaajista, joilla oli suomenkansalaisuus, kokivat itsensä venäjänkansalaisiksi. Ne vastaajat, joilla oli suomenkansalaisuus, kokivat itsensä usean maankansalaisiksi 15,9 % tai ei minkään maankansalaisiksi 18,3 %. Heistä itsensä suomenkansalaisiksi kokivat 8,5 %. Ne vastaajat, joilla ei ollut suomenkansalaisuutta, kokivat itsensä venäjänkansalaisiksi 73,6 % ja suomenkansalaisiksi 10,4 %. Heistä itsensä usean maankansalaisiksi kokivat 1,9 % ja ei minkään maankansalaisiksi 11,3 %. (Taulukko 3.)

10.1.2 Perhetaustat

Alle kolmevuotiaita lapsia tutkimukseen osallistuvilla perheillä oli keskimäärin 0,69, 3–6-vuotiaita 0,74, 7–17-vuotiaita lapsia 1,26 ja yli 18-vuotiaita 0,6. Vastaajien perheissä lastenlukumäärä jakautui seuraavasti: alle kouluikäisiä lapsia 0–2 lasta, 7–17-vuotiaita 0–9 lasta ja yli 18-vuotiaita 0–4 lasta. Vastaajat olivat suurimmaksi osaksi kouluikäisten lasten vanhempia. (Taulukko 4.) Tätä selittää se, että vastaajista enemmistö 48,1 % oli 36–45-vuotiaita, 38,0 % 18–35-vuotiaita ja 13,9 % yli 46-vuotiaita (taulukko 6).

Naisvastaajien puolisoitten kotimaa jakautui seuraavasti: suomalainen mies oli 53,6 %:lla, venäläinen 40,2 %:lla ja jonkun muun maalainen 6,2 %:lla. Miehillä puolisoitten kotimaa jakautui seuraavasti: 83,3 %:lla oli venäläinen puoliso, suomalainen tai jonkun muun maalainen oli 8,3 %:lla molemmissa tapauksissa. (Taulukko 5.) Vastaajat, joilla oli venäläinen puoliso, niin heistä suurin osa 43,2 % oli 18–35-vuotiaita, 40,6 % 36–45-vuotiaita ja 16,0 % yli 46-vuotiaita. Suomalaisen puolison kanssa olevista 62,3 % oli 36–45-vuotiaita, 31,9 % 18–36-vuotiaita ja 5,8 % yli 46-vuotiaita. Jonkun muun maalaisen puolison omaavat olivat 41,7 % yli 45-vuotiaita, 33,2 % 36–45-vuotiaita ja 25,0 % 18–35-vuotiaita. (Taulukko 6.)

10.2 Sosioekonominen asema

Tutkimuksessa tutkittiin sosioekonomisen aseman vaikutusta kasvatukseen koulutuksen ja tulojen kautta. Koulutuksessa vastaukset jaettiin kahteen luokkaan korkeakouluopinnot tai ei korkeakouluopintoja. Otannassa korkeakoulutasoiset opinnot olivat, joko Suomessa tai Venäjällä suoritettuna 51,8 %:lla vastaajista. 48,2 % vastaajista oli ilman korkeakouluopintoja. (Taulukko 7.) Ilman korkeakoulutusta olevien puolisoilla ei ollut korkeakouluopintoja 70,7 %:lla, kun taas korkeakouluopintoja oli 29,3 %:lla. Korkeakouluopintoja suorittaneiden vastaajien puolisoilla ei ollut korkeakouluopintoja 57 %:lla ja 43 %:lla oli molemmilla korkeakouluopintoja takana Suomessa tai Venäjällä. (Taulukko 8.)

Nettotulotasoltaan perheet jakautuivat viiteen tuloluokkaan seuraavasti: 1.) 0–999 €, 2.) 1000–1999 €, 3.) 2000–2999 €, 4.) 3000–3999 € ja 5.) 4000 € tai enemmän (kuva 1). Suurin osa vastaajista 23,9 % kuului luokkaan 2. ja vähemmistö 7,6 % luokkaan 5. (taulukko 9). Keskiarvoltaan vastaajien tulot olivat 2,67 luokassa (taulukko 10). Tulosten suhteen huomioitiin perheen yhteenlasketut nettotulot kuukaudessa. Tulot luokiteltiin kahteen luokkaan nettotulojen perusteella; alle 3000 € kuukaudessa tienaaavat ja yli 3000 € kuukaudessa tienaaavat.

Työtilannetta tarkasteltaessa suurin osa vastaajista ja heidän puolisoistaan olivat kokopäivätyöissä (kuva 2, kuva 3). Alle 3000 € kuukaudessa nettotuloilla elävistä perheistä ei kummallakaan vanhemmalla ollut korkeakoulutusta 71,2 % perheistä. Samansuuntainen määrä oli yli 3000 € kuukaudessa nettotuloina tienaaavissa perheissä. Heistä molemmat vanhemmat olivat ilman korkeakoulusta 70,6 % perheistä. Molemmilla vanhemmilla oli korkeakouluopintoja 43,1 % alle 3000 € kuukaudessa ansaitsevista perheistä. Vastaava luku oli yli 3000 € kuukaudessa tienaaavissa perheissä 50,0 %. (Taulukko 11.)

Tarkasteltaessa työmarkkinatilannetta ja tuloja saatiin enemmän eroja aikaiseksi. Alle 3000 € kuukaudessa nettotuloilla elävät perheet jakautuivat tasaisesti työmarkkinatilanteen mukaan. Suurin osa 38,8 % oli sellaisia perheitä, joissa toinen vanhemmista oli poissa työmarkkinoilta ja melkein saman verran 35 % oli perheitä, joissa molemmat vanhemmat olivat poissa työmarkkinoilta. Vähiten 26,2 % tässä tuloluokassa oli perheitä, joissa molemmat vanhemmat olivat työmarkkinoilla. Yli 3000 € kuukaudessa nettotuloilla elävistä yksikään perhe ei ollut sellainen, että molemmat vanhemmat oli-

sivat olleet poissa työmarkkinoilta. Eniten tässä tuloluokassa 86,1 % oli perheitä, joissa molemmat vanhemmat olivat työmarkkinoilla ja vähemmistö 13,9 % oli sellaisia, joissa toinen oli poissa työmarkkinoilta. (Taulukko 12.)

Venäläiseen kulttuuriin kuuluu, että vanhemmat avustavat lapsiaan pidempään, kuin länsimaalaisessa yhteiskunnassa. Näin voidaan katsoa, että avustukset sukulaista ovat usein yksi tulonlähde venäläistaustaisessa perheessä. Tutkimusjoukosta ne vastaajat, joiden puoliso oli venäläinen, 12,1 % saivat sukulaisiltaan avustuksia, kun 87,9 % eivät ilman sukulaisten taloudellisia avustuksia. Mikäli puoliso oli suomalainen tai jonkun muun maalainen 2,5 % perheistä saivat avustuksia sukulaisiltaan, kun tähän joukkoon 97,5 % kuuluvista perheistä eivät saaneet. (Taulukko 13.)

10.3 Kasvatus

10.3.1 Arjen pyörittäminen

Vastuuta arjen pyörittämisestä selvitettiin laskemalla summapistemäärä seitsemälle kysymykselle (liite 1). Kysymyksissä selvitettiin: kumpi vanhemmista osallistuu enemmän lastenhoitoon, yhteyden pitämiseen päiväkotiin, lapsen kasvatukseen yms. Yhteenlaskettuna perheen arjenvastuun summapisteet tarkoittivat, että mitä vähemmän pisteitä oli, sitä enemmän miehet kantoivat vastuuta asioiden hoitamisesta. Vastaavasti mitä enemmän pisteitä oli, sitä enemmän naisella oli vastuuta. Summapisteissä 7 pistettä tarkoitti, että mies kantoi kaikista asioita vastuun, 35 pistettä tarkoitti, että nainen kantoi kokonaan vastuun.

Pisteet jakautuivat niin, että vastauksissa oli summapisteitä, joissa oli kerrottu naisen kantavan eniten vastuuta, mutta ei yhtään vastausta, jossa mies olisi kantanut päävastuun. Suurin osa pisteistä oli sijoittunut välille 21–27. (Kuva 4.) Summapisteiden keskiarvo oli 24,6 ja vastauksissa pienin ilmennyt summapistemäärä oli 16 pistettä, kun suurin oli 35 pistettä (taulukko 14). Tutkimuksessa määriteltiin, että mikäli pisteitä oli enemmän kuin 26, niin nainen kantoi vastuuta enemmän perheessä. Alle 26 pistettä tarkoitti molempien vanhempien vastuun kantoa.

Molemmissa tuloluokissa noin 90 %:sesti hoito jakautui pääsääntöisesti tasan molempien vanhempien kesken, mikäli molemmilla vanhemmilla oli korkeakoulutus: 89,5% alle 3000 € kuukaudessa tienavista ja 90,9% yli 3000 € kuukaudessa tienavista 90.

Eniten 50 % naisen vastuulle kasaantui lapsen hoitamisesta arjessa, jos tulot olivat yli 3000 € kuukaudessa ja kummallakaan ei ollut korkeakoulusta. Muissa luokissa vastuujako lapsen hoidosta arjessa jakautui, että alle 3000 € kuukaudessa nettotuloilla elävissä perheissä molemmat kantoivat vastuun noin 65 %, jos kummallakaan ei ollut korkeakoulutusta tai vain toisella oli. Noin 35 %:ssa näistä perheistä nainen kantoi suuremman osan vastuusta. Vastuu jakaantui samalla tavalla yli 3000 € kuukaudessa tuloilla elävissä perheissä, jos toisella oli korkeakoulutus. (Taulukko 15.)

10.3.2 Tuki vanhemmuuteen

Tutkiessa vanhempien saamaa tukea vanhemmuuteen laskettiin summapisteet neljälle kysymykselle (liite 2). Tähän kuului kysymyksiä siitä, mistä vanhemmat saavat lastenhoitoapua, neuvoja kasvatukseen ja perheen haastaviin kysymyksiin. Pienin mahdollinen pistemäärä oli 4 ja suurin oli 32. Vastausten pisteet jakautuivat, niin että suurin piikki oli neljän pisteen kohdalla (kuva 5). Pisteiden keskiarvo oli 18,3 (taulukko 16).

Pisteet luokiteltiin niin, että 20 pistettä ja vähemmän tarkoitti apua suomalaisilta ystäviltä, sukulaisilta ja naapureilta, kun yli 20 pistettä tarkoitti, ettei perhe saa suomalaisilta sukulaisilta, tuttavilta ja naapureilta tätä apua. Tämä pistemäärä tarkoitti myös, että he saattoivat kokea, etteivät tarvitse apua. Tulokseksi saatiin, että alle 3000 € kuukaudessa nettotuloja ansaitsevat perheet saivat vähemmän apua 46,0 % suomalaisilta ystäviltä, sukulaisilta ja naapureilta, kuin yli 3000 € kuukaudessa tienaat saivat 74,2 %. Tätä apua kokonaisuutena perheistä sai apua 53,4 % suomalaisilta ystäviltä, sukulaisilta ja naapureilta molemmissa luokissa. (Taulukko 17).

10.3.3 Kahden kulttuurin kansalaiseksi

Tutkittaessa vanhempien huolta lasten sopeutumiseen kahteen kulttuuriin ja oman kulttuurin säilyttämiseen laskettiin summapisteet sopeutumiselle kolmen kysymyksen perusteella. Summapisteitä muodostaessa huomioitiin koulun sujumisen, suomen kielen kehityksen ja venäjän kielen ja identiteetin säilymisen liittyvät kysymykset (liite 3). 3 pistettä tarkoitti, että nämä asiat eivät aiheuttaneet lainkaan huolta, kun 15 pistettä tarkoitti näiden aiheuttaneen hyvin paljon huolta. Summapisteet jakautuivat niin, että kaikkia pistemääriä esiintyi. Eniten pisteitä saatiin välille 4–6 pistettä. 7–10 pistettä

vastaajista oli saanut tasainen joukko, jonka jälkeen määrät alkoivat tippua (kuva 6). Keskiarvoksi summapisteille tuli 7,1 pistettä (taulukko 18).

Tutkimuksessa luokiteltiin pisteet niin, että 5 pistettä tai vähemmän tarkoitti, ettei ole tuottanut huolta. 6–9 pistettä tarkoitti, että oli jonkin verran huolta ja 10–15 pistettä merkitsi, että huolta oli. Molemmissa tuloluokissa vähiten huolta oli niissä perheissä, joissa molemmilla vanhemmilla oli korkeakoulutus: 57,9 % alle 3000 € kuukaudessa nettotuloilla elävistä ja 70,0 % yli 3000 € kuukaudessa nettotuloilla elävistä perheistä.

Eniten huolta oli molemmissa tuloluokissa syntynyt perheissä, joissa kummallakaan ei ollut korkeakoulusta: 36,4 % alle 3000 € kuukaudessa nettotuloilla elävistä perheistä ja 22,2 % yli 3000 € kuukaudessa nettotuloilla elävistä perheistä (taulukko 19). Kokonaisuutta tarkasteltaessa asia ei tuottanut perheissä huolta tai sitä esiintyi vain jonkin verran (kuva 7).

10.3.4 Lapselle puhuttu kieli

Lapsen kanssa venäjää puhuivat eniten ne pariskunnat, joissa molemmat vanhemmat olivat venäläisiä: 94,0 % vastaajista, joilla ei ollut korkeakoulutusta ja 94,6 % niistä, joilla oli korkeakoulutus. Ne vastaajat, jotka olivat ilman korkeakoulutusta, puhuivat hiukan useammin lapselle sekä suomea että venäjää 6,0 %, vaikka molemmat vanhemmat olisivat venäläisiä. Korkeakoulutuksen saaneista vastaajista 3,6 % puhui molempia kieliä yhtä paljon. (Taulukko 20.)

Puolison ollessa suomalainen väheni venäjän kielen puhuminen lapselle. Ilman korkeakoulutusta olevista vastaajista lapselle puhuivat 26,7 % suomea, 46,7 % venäjää ja 26,7 % sekä suomea että venäjää. Niistä vastaajista, joilla oli korkeakoulutus, 21,1 % puhui lapselle suomea, 60,5 % venäjää ja 18,4 % yhtä paljon molempia kieliä. Jos puoliso oli jonkin muun maalainen kuin suomalainen tai venäläinen, silloin vastaajista ne, joilla ei ollut korkeakoulutusta 88,9 % puhui lapselle venäjää ja 11,1 % jotain muuta kieltä. Korkeakouluopintoja käynneistä vastaajista 75,0 % puolestaan puhui lapselle venäjää ja 25,0 % yhtä paljon suomea ja venäjää. (Taulukko 20.)

10.4 Lapsi

10.4.1 Sosiaalisuus

Arvioidessa vanhemmille syntynyttä huolta lasten sosiaalisista suhteista laskettiin summapisteet sosiaalisille suhteille, jossa huomioitiin kuuden kysymyksen summa. Nämä kysymykset selvittivät vanhempien huolta lapsen käytöksestä, kaverisuhteista, harrastuksista, koulukiusaamisesta ja suhteesta vanhempiin (liite 4). Mitä vähemmän pisteitä tuli, sitä vähemmän huolta nämä asiat herättivät. Minimipistemäärä oli 6 ja maksimimäärä oli 30. Pisteet jakautuivat, että pistemäärää 6–10 oli eniten ja vastaus-ten määrä väheni pistemäärän kasvaessa (kuva 8). Keskiarvoksi summapisteille tuli 12,8 (taulukko 21). Pisteet luokiteltiin, että 12 pistettä tai sen alle oli vähäistä huolta tai ei lainkaan ja yli 12 pistettä tarkoitti jonkin verran tai enemmän huolta.

Kokonaisuutena lapsen sosiaaliset suhteet herättivät enemmän huolta 31,5 % alle 3000 € kuukaudessa tienaavissa perheissä verrattuna yli 3000 € kuukaudessa tienaaviin perheisiin, jossa 17,9 %:lla vastaajista heräsi huoli lapsen sosiaalisista suhteista. Pie-nemmässä tuloluokassa huolta oli vähiten perheissä 10,5 %, jos molemmilla vanhem-milla oli korkeakoulutus. Myös yli 3000 € kuukauden nettotuloluokassa huoli väheni vanhempien koulutustason kasvaessa, sillä 23,7 %:lla vastaajista oli huolta lapsen so-siaalisista suhteista, jos kummallakaan vanhemmalle ei ollut korkeakoulutusta. Tässä tuloluokassa huolta ilmeni 17,6 %:lla perheistä, jos toisella oli korkeakoulutus ja 9,1 %:lla perheistä, jos molemmilla oli korkeakoulutus. (Taulukko 22.) Kokonaisuu-tena lasten sosiaaliset suhteet tuottivat vähemmistölle koko otannasta huolta (kuva 7).

10.4.2 Suhde lapseen

Suhdettaan lapseen pitivät eniten todella hyvänä molemmissa palkkaluokissa ne per-heet, joissa molemmilla vanhemmilla oli korkeakouluopinnot: 71,4 % alle 3000 € kuukaudessa nettotuloja ansaitsevista perheissä ja 81,8 % yli 3000 € kuudessa nettotu-loina tienaavista perheistä. Ainoastaan alle 3000 € kuukaudessa ansaitsevissa perheis-sä 8,6 % määrittivät suhteen lapseen huonoksi, mikäli kummallakaan vanhemmalla ei ollut korkeakoulutusta. Kokonaisuutena alle 3000 € kuukaudessa tienaavista per-heistä koki suhteen lapseensa 54,6 % todella hyväksi, 42,3 % hyväksi ja 3,1 % huo-noksi. Yli 3000 € kuukaudessa ansaitsevissa perheissä suhde oli 67,6 % todella hyvä ja 32,4 % hyvä. (Taulukko 23.)

Tarkasteltaessa pelkästään alle 3000 € kuukaudessa ansaitsevia perheitä voitiin huomata, että niistä perheistä, joissa vain toisella vanhemmalla oli korkeakoulutus, 46,3 % ei tuntenut yhtä usein suhdettaan lapseen todella hyväksi verrattuna niihin perheisiin 54,3 %, joissa kummallakaan ei ollut korkeakoulutusta. Ne perheet 53,7 %, joissa toisella vanhemmalla oli korkeakoulutus tunsivat useammin suhteen laadun hyväksi verrattuna perheisiin 37,1 %, joissa kummallakaan ei ollut korkeakoulutusta. Yli 3000 € kuukaudessa ansaitsevilla perheillä selkeästi heikoimmaksi suhteen lapseen kokivat ne perheet, joissa kummallakaan ei ollut korkeakoulutusta. Heistä 41,7 % tunsu suhteen todella hyväksi, kun ne perheet 78,6 % joissa toisella oli korkeakoulutus ja perheet 81,8 % joissa molemmilla oli korkeakoulutus. Tässä tuloluokassa mikään koulutustaso ei tuntenut suhdettaan lapseen huonoksi. (Taulukko 23.)

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

11.1 Vastaajien profiili ja asema

Tutkimuksessa oli 197 vastaajaa ja heistä yli puolella (55,8 %) ei ollut Suomen kansalaisuutta (taulukko 2). Tutkimuksen valossa näyttää siltä, että venäläinen identiteetti oli hyvin vahvasti juurtunut vastaajiin ja suomalaisen identiteetin löytäminen oli hankalaa. Koko vastaajajoukosta vain 9,6 % koki olevansa Suomen kansalaisia, kun Venäjän kansalaisiksi itsensä koki 65,4 % vastaajista. (Taulukko 3.) Tämä saattoi johtua rasistisista kokemuksista, joita venäläistaustaiset olivat kohdanneet Suomessa asuessaan, ja tämän vuoksi he eivät voineet kokea itseään Suomessa suomalaisiksi. Tästä voidaan todeta, että venäläistaustaisten näyttäisi olevan haasteellista sopeutua suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomenkansalaisuus ei välttämättä tuo venäläistaustaiselle tunnetta siitä, että he ovat suomalaisia. Avovastauksissa arvioidaan suomalaisen yhteiskunnan suvaitsevuutta:

”Suomalainen yhteiskunta on entistä epäystävällisempi ja poissulkeva.”

Vastaajat olivat pääsääntöisesti avioliitossa eläviä; naisilla oli useammin suomalainen mies kuin venäläinen. Miehillä puolestaan oli useimmiten venäläinen puoliso. Toisen venäläistaustaisen kanssa olevat kuuluivat kaikkein nuorimpaan ikäryhmään 18–35-vuotiaat. Suomalaisen kanssa olevista suurin osa oli 36–45-vuotiaita ja jonkin muun maalaisen kanssa olevat olivat pääosin yli 46-vuotiaita. Keskiarvollisesti eniten vastaajilla oli 7–17-vuotiaita lapsia, joita oli keskimäärin 1,26 lasta. Tämä tukisi aikai-

semmin esittämäni profiilia entisen Neuvostoliiton alueelta tulleista puolisoista. Todennäköisesti ne vastaajat, jotka olivat juuri suomalaisen kanssa avo- tai avioliitossa eivät olleet ensimmäisen puolison kanssa, vaan takana saattoi olla entisen Neuvostoliiton alueella tapahtunut liitto. Lasten määrän jakautumisesta voidaan tulkita, että vastaajalla saattoi osa lapsista olla aikaisemmista liitoista. Vastaajat olivat pääsääntöisesti naisia, ja Lainialan ja Säävälän (2012) mukaan venäläis-suomalaisissa liitoissa Neuvostoliiton alueelta tulleilla naisilla oli usein omia lapsia entuudestaan (Lainiala & Säävälä 2012, 88).

Vastaajista enemmistöllä (51,8 %)oli Suomessa tai Venäjällä suoritettu korkeakoulutus. Tämä on suurempi määrä, mitä suomalaisella väestöllä oli vuoden 2012 loppuun mennessä. Perinteisesti Suomeen muuttaneet venäläistaustaiset ovat olleet korkeasti koulutettuja, kun vastaajien puolisoilla (63,9 %) ei useimmiten ollut korkeakoulutusta. Tämä selittyisi sillä, että vastaajan puoliso oli suomalainen. Tässä tutkimuksessa matalan koulutustason suorittaneet perustivat perheen useimmiten toisen matalan koulutustason suorittaneen henkilön kanssa. Avovastauksissa arvioidaan venäläisten työllistymistä:

”Venäläisten on vaikea päästä töihin. ”

Venäläistaustaisten korkeasta koulutustaustasta huolimatta omaa koulutustaan vastaava työtä voi olla vaikea saada, kun ulkomaalaisia tutkintoja ei rinnasteta täysin suomalaisiin tutkintoihin. Tämä kokemus varmastikin turhauttaa ihmistä, kun hän joutuu korkealla koulutuksella tekemään matalapalkkaista työtä. Aina työllistymisen vaikeuteen ei vaikuta syrjintä, mutta selittämällä asian johtuvan syrjinnästä, ihminen suojelee omaa minuuttaan (Kyntäjä 2005, 151). Avovastauksissa arvioidaan syitä, miksi venäläistaustaisten on hankala työllistyä:

”Tunnen monia venäläisiä perheitä, jotka haluavat työllistyä, mutta he eivät löydä koulutusta vastaavaa työtä, samalla heillä ei ole mahdollisuutta opiskella uutta ammattia.”

Kyselyyn vastaajat olivat pääsääntöisesti matalatuloisia, kun suurimman osan perheitä (23,9 %) nettotulot sijoittuivat välille 1000–1999 €. Tulotason määrittelyssä vastaajan koulutustasolla ei ollut suurempaa merkitystä, siihen kuuluuko perhe alle 3000 € kuukaudessa vai yli 3000 € kuukaudessa nettotuloja tienaaviin. Tulotasoissa eroja teki

puolison koulutus. Alle 3000 € kuukaudessa tienavista perheistä suurimmalla osalla (64,1 %) ei puolisoilla ollut korkeakoulutusta, kun yli 3000 € kuukaudessa tienavista 58,5 %:lla puoliso oli ilman korkeakoulutusta. Terveiden ja hyvinvointilaitoksen tekemän raportin mukaan perheen koettuun tulojen riittävyyteen vaikutti äidin koulutus. Matalamman koulutuksen saaneiden äitien perheissä tulojen riittävyys koettiin useammin haasteellisemmaksi, kuin korkeamman koulutuksen saaneiden äitien perheissä. Sosioekonominen asema vaikutti perheen taloudelliseen tilanteeseen ja huonompi asema saattoi heijastua koko perheen hyvinvointiin. (Ks. Kaikkonen & Hakulinen-Viitanen 2012, 61.)

Työtilanteen kannalta selvästi enemmistö (86,1 %) perheistä, jotka tienasivat 3000 € kuukaudessa nettona, olivat sellaisia, joissa molemmat vanhemmat olivat työelämässä mukana. Alle 3000 € kuukaudessa tienavista perheistä enemmistö (38,9 %) oli sellaisia, joissa toinen oli poissa työmarkkinoilta. Näin voidaan huomata, että merkittävimmän eron perheiden tulotasoon teki se ovatko molemmat vanhemmat mukana työelämässä vai eivät.

11.2 Perheen arki

Tutkiessa hoidon jakautumista perheissä voitiin todeta, että vastanneista yksikään perhe ei ollut sellainen, jossa mies olisi hoitanut kokonaan kasvatusvastuun yksin perheen arjessa. Vastauksissa oli sellaisia perheitä, joissa nainen kantoi kokonaan vastuun yksin, vaikka perheessä oli kaksi vanhempaa. Tarkasteltaessa koko aineistoa voitiin huomata, että perheen tulotaso ei vaikuttanut siihen, miten vastuu lapsen hoidosta arjessa jakautuu, vaan merkittävämpi tekijä oli koulutustaso. Vanhempien koulutustason kasvaessa kasvoi myös vanhempien yhteinen jakaminen lapsen hoidosta arjessa, kun matalan koulutustason perheissä vastuu arjen lapsen hoidosta jäi useimmiten naisille. Tutkimus osoitti, että koulutustason noustessa perheet jakavat vanhemmuutta enemmän. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos oli raportissaan saanut rajojen asettamista lapselle samansuuntaisia tuloksia. Heidän mukaansa äidin koulutustason noustessa yleistyivät vanhempien yhteinen rajojen sopiminen lapsen kasvatuksessa. (Kaikkonen & Hakulinen-Viitanen 2012, 54.) Avovastauksissa arvioitiin miten venäläistaustaisten tulisi sopeutua suomalaiseen yhteiskuntaan:

”Jos haluaa pärjätä täällä, täytyy jättää taakse venäjänkieliset ystävät ja lähteä ’mukavuusalueelta’ pois tutustumaan suomalaisiin ja opettelemaan kieltä.”

Avoimien kysymysten vastausten perusteella ei venäläistaustaisen ollut välttämättä helppo saada suomalaisesta yhteiskunnasta tukea ja apua tai edes löytää ystäviä. Toiset näkivät integroitumisen yhteiskuntaan helpottuvan hylätessään venäjänkieliset ystävät ja lähtiessä tutustumaan suomalaisiin. Tätä kautta yksilölle saattoi tapahtua akkulturaatiossa assimilaatiota, jossa hän vähitellen luopui omasta vähemmistö kulttuuristaan ja alkoi sulautua valtaväestöön. Tilastokeskuksen (2001) Maahanmuuttajien elinolot –tutkimuksen mukaan maassa olo aika vaikuttaa lisäävästi kontakteihin valtaväestössä. Venäläistaustaiset erosivat tässä muista maahanmuuttajista, koska heillä oli eniten venäläisiä ja vähiten suomalaisia ystäviä. (Reuter & Jaakkola 2005, 30.)

Tutkittaessa perheen saamaa apua ja tukea lasten kasvatukseen voidaan huomata, että tulotason kasvaessa myös perheen saama apu ulkopuolisilta kasvaa, sillä alle 3000 € kuukaudessa tuloilla elävistä perheistä 46,0 % sai apua Suomessa ystäviltä ja sukulaisilta, kun yli 3000 € kuukaudessa ansaitsevista perheistä vastaava luku oli 74,2 %. Tästä voitiin vetää johtopäätös, että mahdollisesti nämä suuremman tuloluokan perheet olivat paremmin integroituneet suomalaiseen yhteiskuntaan, ja heille oli syntynyt Suomeen oma tukiverkosto, josta saivat apua. He osasivat mahdollisesti myös paremmin suomenkieltä, joka helpotti tutustumista uusiin ihmisiin. Voi myös olla, että suomalaiset hyväksyvät paremmin työelämässä mukana olevat venäläiset, kuin työelämän ulkopuolella olevat. Avovastauksissa nostettiin vahvasti esiin sukulaisten ja ystävien puute suomessa:

”On vaikeaa, kun sukulaiset ja läheiset ystävät ovat kaukana.”

Toisen tyyppisen tuloksen oli saanut Terveystieteiden ja hyvinvointilaitos lapsiperheiden ja perheiden hyvinvointierojen raportissa suomalaisista perheistä, sillä heidän tutkimuksessa matalamman koulutuksen saaneet äidit kokivat useammin saavansa apua tarvittaessa sukulaisilta, ystäviltä ja naapureilta (Kaikkonen & Hakulinen-Viitanen 2012, 53). Tutkimusten erilaisiin tuloksiin mahdollisesti vaikutti monikulttuurinen liitto, jossa puolison suomalaiset vanhemmat eivät välttämättä hyväksyneet venäläistaustaista puolisoa ja venäläiset isovanhemmat saattoivat olla Venäjällä. Lisäksi tutkimusaineistossa ei ilmennyt olivatko lapset perheessä asuvien vanhempien yhteisiä, jolloin uuden suomalaisen puolison vanhempien saattoi olla vaikea hyväksyä venäläistaustaisen edellisen liiton lapsia. Avovastauksissa esitettiin ratkaisu, miten venäläistaustaisten perheiden tukiverkostoa voitaisiin vahvistaa:

”Olisi suuri apu, jos mummoille ja ukeille annettaisiin viisumi vapaus ja he voisivat tulla auttamaan lasten kasvatuksessa ja arjessa selviytymisessä.”

Pirjo Pöllänen (2013) sai tulokseksi tutkiessaan venäläisten naisten ylitulojen ylettyvään hoivaa, että Suomessa asuvien venäläisten oli vaikea saada Venäjällä asuvilta isovanhemmilta lastenhoitoapua, koska hoidon tarvetta ei voinut ennakolta ennustaa. Perheet eivät voineet tietää etukäteen, koska lapsi sairastui ja tarvittaisiin isovanhempien apua. Samalla osa vastaajista totesi, että suomalaisilta isovanhemmilta oli vaikea saada esimerkiksi lastenhoitoapua, vaikka Pölläsen aineisto ei ollut täysin yksimielinen asiassuhteen. (Ks. Pöllänen 2013, 149–161.) Venäläistaustaiset naiset voivat kokea Suomessa hoitavansa lapset yksin, koska he saattavat olla tottuneet Venäjällä tapaan, jossa lapsen kasvatukseen osallistuvat koko kylän naiset (Reuter & Jaakkola 2005, 29). Toisaalta isovanhempien vähäisempää osallistumista Suomessa kompensoi suomalaisten miesten monipuolisempi vastuu perheestä isänä ja miehenä verrattuna venäläisiin miehiin (Ks. Pöllänen 2008, 162–163).

Lapsen sopeutumista kahteen kulttuurin tutkittiin kolmen kysymyksen avulla muodostaen näistä summapistemäärä. Summapisteissä huomioitiin, miten lapsi sopeutuu suomalaiseen yhteiskuntaan ja koulujärjestelmään sekä samalla säilyttää oman venäläisen identiteetin. Tämän mukaan tulotasolla näytti olevan merkitystä, miten vanhemmat olivat huolissaan lapsensa sopeutumisesta kaksikulttuuriseksi. Suuremmassa tuloluokassa oli matalampaan tuloluokkaan verrattuna vähemmän huolta lapsen sopeutumisesta kahteen kulttuuriin. Tulotasoa suurempi selittävä tekijä näytti kuitenkin olleen koulutustausta. Molempien vanhempien omassa matala koulutustaso oli eniten huolta, miten lapsesta tulee kahden kulttuurin kansalainen. Huolen määrä laski vanhempien koulutustason noustessa. Molemmissa tuloluokissa niissä perheissä, joissa oli vähiten huolta lapsen sopeutumisesta kahteen kulttuuriin olivat ne perheet, joissa molemmilla oli korkeakoulututkinto.

Venäläisen identiteetin kannalta olisi tärkeää, että lapsi säilyttäisi venäjänkielen taitonsa. Tutkimus osoitti, että pieni joukko perheistä, joissa molemmat vanhemmat olivat venäläisiä, puhuivat lapselleen pääasiallisesti suomea tai suomea ja venäjää yhtä paljon koulutustaustastaan riippumatta. Merkittävämpää oli se, jos puoliso oli suomalainen. Tällöin matalamman koulutuksen saaneista vastaajista enää 46,7 % puhui lapselleen venäjää, kun korkeakoulutuksen saaneista 60,5 % puhui venäjää lapselleen.

Muut puhuivat lapselle pääsääntöisesti suomea tai suomea ja venäjää yhtä paljon. Avovastauksissa nostettiin esille tiedon puute ammattilaisilta perheille, kuinka kaksikielisiä lapsia kasvatetaan:

”Neuvoja ammattitaitoisilta ihmisiltä siitä, mitä pitää tehdä, jos perheessä on kaksikielisiä lapsia. Ei riitä kun neuvolassa sanotaan: ’Puhukaa äidinkieltä lasten kanssa!’”

Näyttää siltä, että korkeammin koulutetut vanhemmat ymmärsivät ehkä paremmin, mikä merkitys oli, että lapselle puhuttiin omaa äidinkieltä eikä uuden maan kieltä. Toisaalta he saattoivat paremmin osata hakea paremmin neuvoja lapsen kaksikielisyyden tukemiseen. Lapsi oppi paremman suomen kielen, jos lapselle puhui suomea, vain syntyperäiset suomalaiset samoin, kun lapsi oppii paremman venäjän kielen, kun puhuja oli syntyperäinen venäläinen. Voi olla, että paremmin koulutetut ymmärsivät paremmin suomen kieltä ja tämän vuoksi he ymmärsivät ilman tulkkia tapahtuvista keskusteluista syyt, miksi lapselle tulisi puhua omaa äidinkieltä.

Vanhemman kokema suhde lapseen parani vanhempien koulutustason kasvaessa. Kokonaisvaltaisesti lapsen sosiaalisissa suhteissa ei syntynyt huolta kummassakaan tuloluokassa, mikäli molemmilla vanhemmilla oli takanaan korkeakouluopintoja. Koulutustason laskiessa vaikutti tulotaso siihen, miten vanhemmat kokivat huolta lapsen sosiaalisista suhteista. Korkeampi tulotaso näytti vähentävän vanhempien huolta lapsen sosiaalisista suhteista, vaikka vanhemmilla itsellään ei olisi ollut korkeakoulutusta. Sillä, onko toisella vanhemmalla korkeakoulutus vai ei kummallakaan, ei näyttänyt olevan merkitystä siihen, miten paljon lapsen sosiaaliset suhteet aiheuttivat huolta, vaan oleellisempaa oli, mikä oli perheen tulotaso. Tässä voitiin tulkita, että lasten sosiaalisia suhteita vaikeuttivat perheen tulot. Pienituloisissa perheissä lapsi saattoi jäädä useammin harrastusten ulkopuolelle tai lapsella ei ollut samanlaista materiaalia kuin ikätoverillaan, mikä saattoi syrjäyttää heidät ikätovereiden parista. Tulkintaa tuki Terveyden ja hyvinvointilaitoksen raportti, jonka mukaan matalamman koulutuksen saaneiden äitien lapset kokivat useammin kiusaamista verrattuna korkeammin koulutettujen äitien lapsiin. Samassa raportissa ilmeni, että matalammin koulutettujen äitien lapset osallistuivat harvemmin kerho- ja harrastustoimintaan kuin korkeammin koulutettujen äitien lapset. (Kaikkonen & Hakulinen-Viitanen 2012, 56–58.) Harrastuksiin ja

kerhoihin osallistumisen esteenä oli todennäköisesti raha, kun harvoin löytyy harrastusta, joka olisi maksutonta.

Tutkimuksen mukaan näytti, että lapsen sosiaalisia suhteita enemmän huolta herättää lapsen sopeutuminen kahteen kulttuuriin. Tämä piti sisällään venäläisen kulttuurin ja kielitaidon säilymisen sekä sopeutumisen suomalaiseen koulujärjestelmään ja pärjäämiseen siellä. Tämä selittyi venäläisistä kasvatusarvoista koulutuksen arvostuksesta. Vanhemmat haluavat lasten pärjäävän ja saavan kaiken mahdollisimman sivistyksen. Lisäksi Suomessa koulutus ei katso tuloja, joten matalatuloinen voi vaatia lapselta hyvää koulumenestystä, vaikka hän ei voisikaan taloudellisesti laittaa lasta kerhojen ja harrastusten piiriin.

11.3 Pohdintaa

Suurimpana selittävänä tekijänä siihen, kuka venäläistaustaisessa perheessä kantoi vastuun lapsen arjen asioita, oli koulutustausta. Koulutustausta näytti myös selittävän, miten vanhemmat olivat huolissaan lasten sopeutumisesta ja sosiaalisista suhteista. Koulutuksen kautta ihminen luo ymmärrystä maailmaan. Ihminen saa koulutuksen kautta tietoa globaaleista katsontakannoista, joiden avulla hän voi reflektoida omaa ajatusmaailmaansa ja muuttaa omaa toimintaansa.

Tutkimuksen osoittamaa tietoa voidaan käyttää hyväksi päivähoidossa ja kouluissa kohdatessa venäläistaustaisia perheitä. Tutkimuksen tulosten perusteella on tärkeää auttaa perheitä integroitumaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja tukea heidän kasvatus-työtä lapsen kasvatuksessa kahteen kulttuuriin. Perheiden kannalta on erittäin tärkeää, että kasvatuksen ammattilaiset huomioivat tulkin käytön toimiessaan maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa. Näin pystytään paremmin antamaan perheelle tietoa, kuinka tukea lasta kasvattaessa häntä kaksikulttuuriseksi. Pelkät ohjeet eivät tue perheen ymmärrystä, vaan perheet haluavat saada tietoa, mikä merkitys teoilla on. Lisäksi perheitä tulee neuvoa, millaisia tukiverkkoja suomalainen yhteiskunta tarjoaa lapsiperheille, vaikka heillä ei olisi sukulaisia auttamassa lapsen kasvatuksessa. Tärkeää on lisätä perheiden palvelunohjausta kaikissa kasvatusta tekevissä instituutioissa eikä ainoastaan paneutua kasvatustehtävään. Näin pystytään parantamaan perheen kokonaisvaltaista hyvinvointia, joka parantaa samalla lapsen hyvinvointia ja voi katkaista yli sukupolvien kestävän pahoinvoinnin kierteen.

Lapsen kielenkehityksen kannalta perheitä tulee tukea oman äidinkielen puhumisessa. Päivähoidon ja koulun henkilökunnan tehtävänä on auttaa perhettä ymmärtämään, mikä merkitys on, että jokainen puhuu lapselleen omaa äidinkieltään. Tätä ymmärrystä tulee lisätä suomalais-venäläisissä liitoissa sekä perheissä, joissa vanhemmat arkailevat oman äidinkielen puhumista rasististen reaktioiden vuoksi. Maahanmuuttajien kanssa tehtävään työhön yhtenä osana kuuluu kaksikielisyyden tukeminen.

Opinnäytetyöni kautta olen lisännyt omaa tietämystäni ja ymmärrystäni maahanmuuttajataustaisten perheiden mahdollisista ongelmista. Olen itse valmiimpi käyttämään tulkkipalveluita, jotta pystyn takaamaan perheille parhaan mahdollisen tuen ja avun heidän kasvatustehtävänsä. Aikaisemmin olen kokenut, että puhetasoinen suomenkielen taito riittää, mutta nyt ymmärrän paremmin oman äidinkielen merkityksen. Lisäksi olen huomannut oman tutkimuksen kautta, että kielitason tulee olla ajattelutasoinen, jotta ihminen voi ottaa tarpeeksi informaatiota vieraalla kielellä ja sisäistää tämän.

11.3.1 Luotettavuus

Tilastollisesti tulokset olivat merkittävyyden rajoissa, kun Khiin-neliö -testillä tulokseksi saatiin $p < 0,05$. Tutkimuksen kannalta mittaus ei ollut täysin validi, koska kysymysten kautta ei tullut selville, olivatko lapset venäläistaustaisen edellisestä liitosta vai yhteisiä puolison kanssa. Tämä vaikuttaa paljon siihen, miten puoliso ja hänen sukulaisensa suhtautuvat lapseen. Lisäksi, jos osa lapsista on yhteisiä ja osa aikaisemmasta liitosta, niin kohtelee tämä hetkinen puoliso kaikkia lapsia tasapuolisesti ja minkä kokemuksen perusteella vastaaja vastaa kysymyksiin. Vastaaja voi mielessään yhdistellä erilaisia kohtelutapoja, joita hän kohtaa puolisonsa yhteistenlasten ja omien lastensa kanssa.

Opinnäytetyön tulokset olivat toistettavissa, sillä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos oli raportoinut samanlaisia tuloksia, vaikka ne käsittelivät suomalaisia lapsiperheitä. Näiden perusteella Suomessa elävien lapsiperheiden ongelmat ovat hyvin samantyyppisiä taustoista riippumatta. Tutkimus on reliabiteetti, koska samanlaisia tuloksia on saatu muissa tutkimuksissa, vaikka ne eivät tutkineet täysin samanlaista vastaajajoukkoa.

Tämän tutkimuksen haastattelulomake oli suunniteltu keräämään tietoa perheen hyvinvoinnista kokonaisuutena. Tämän vuoksi kyselystä ei tullut kaikkia sellaisia asioita selville, joita olisin tutkijana halunnut selvittää. Olisin halunnut tarkennettuja kysymyksiä perheen arjesta lasten kanssa. Mielestäni jatkon kannalta olisi hyvä lähteä tutkimaan venäläistaustaisten perheitä uusperheiden kannalta. Tässä tutkimuksessa kyseylomake suunniteltaisiin vastaamaan sitä, kuka perheessä huolehtii ja kantaa vastuun eri asioissa. Näin saataisiin selville, miten kasvatuksen roolit jakautuvat, kun kyseessä on suomalais-venäläinen liitto, jossa toisella tai mahdollisesti molemmilla on lapsia edellisestä liitosta. Yhteiset lapset monikulttuurisessa suhteessa ovat suomalaisia, jota tämä tutkimus ei ottanut huomioon. Kyselyn kysymykset sopeutumisesta oli suunnattu pitkälti lapsen sopeutumiseen uuteen kulttuuriin. Näitä ongelmia suomalaisilla lapsille ei ole. Hellä voi olla muunlaisia syrjintäkokemuksia, joita maahanmuuttajataustaiset eivät koe. Tähän samaan asiaan kiinnitti yksi kyselyyn vastanneistakin huomionsa:

”Lapset ovat syntyneet Suomessa ja ovat suomalaisia. Tässä kyselyssä sitä ei ole otettu huomioon. Vai ovatko hekin maahanmuuttajia?”

Jatkotutkimuksena olisi aiheellista selvittää venäläistaustaisten uusperheissä kasvatuksen jakautumista. Monikulttuurisissa liitoissa uusperhe on yleisempää kuin suomalaisissa perheissä. Suomalaisista perheistä 9 % uusperheitä, kun Lainialan ja Säävälän tutkimuksessa monikulttuurisista perheistä 23 % oli uusperheitä. (Lainiala & Säävälä 2012, 10.) Jatkotutkimuksessa olisi syytä selvittää, kuinka esimerkiksi suomalaistaustainen puoliso hyväksyy venäläistaustaisen puolison edellisestä liitosta olevat lapset. Tutkimukseen tulisi yhdistää, kuinka suomalaisen puolison sukulaiset suhtautuvat perheeseen ja venäläistaustaisen puolison lapsiin. Tutkimuksessa voitaisiin selvittää tarkemmin, miten kahden kulttuurin välissä elävät lapset onnistuvat yhdistämään nämä kaksi kulttuuria yhteen.

LÄHTEET

Ahola, E. & Hiilamo, H. 2013. Köyhyyttä Helsingissä. Toimeentulotuen saajat ja käyttö 2008–2010. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 127. Tampere: Juvenes Print.

Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Helsinki: Gaudeamus.

Anttonen, A. & Sointu, L. 2006. Hoivapolitiikka muutoksessa. Julkinen vastuu pienten lasten ja ikääntyvien hoivassa 12:ssa Euroopan maassa. Hyvinvointivaltion rajat – hanke. Helsinki: Stakes.

Aula, K. M. 2011. Mistä saataisiin aika kasvatukselle? Teoksessa: Nivala, E. (toim.) Kymmenen kysymystä kasvatuksesta. Helsinki: Premidiapaino.

Brown, R. 2010. Prejudice. Its Social Psychology. Second Edition. West Sussex: Wiley-Blackwell.

Davydova, O. 2012. Venäjän lännestä Suomen itään. Sukupuolittunut maahanmuutto ja haurastuneet työmarkkinat. Teoksessa: Keskinen, S., Vuori, J. & Hirsiaho A. (toim.) Monikulttuurisuuden sukupuoli. Kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Eronen, A., Hakkarainen, T., Londén, P., Nykyri, P., Peltosalmi, J. & Särkelä, R. 2013. Sosiaalibarometri 2013. Ajankohtainen arvio hyvinvoinnista, palveluista sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry. Helsinki: Fram.

Forsander, A., Ekholm, E. & Hautaniemi, P. 2001. Monietnisyys, yhteiskunta ja työ. Helsinki: Gaudeamus.

Friis, L., Eirola, R. & Mannonen, M. 2004. Lasten ja nuorten mielenterveystyö. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Hakovirta, M. & Rantalaiho, M. 2012. Taloudellinen eriarvoisuus lapsen arjessa. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 124. Tampere: Juvenes Print.

Halldén, G. 2003. Children's views of family, home and house. Teoksessa: Chistensen, P. & O'Brien, M. (toim.) Children in the city. Home neighbourhood and community. New York: RoutledgeFalmer Taloyr & Francis Group.

Halme, K. & Vataja, A. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Helsinki: Tammi.

Halonen, M. 2008. Vammaisuus, monikulttuurisuus ja kodin ja koulun välinen yhteistyö. Teoksessa: Koiranen, T., Husso, M.-L. & Korpinen, E. Kodin ja koulun yhteistyön monet kasvot. Tutkiva opettaja 2/2008.

Hautamäki, A. 2008. Naisen yksilöllistymisen mahdollisuus ja hinta - oman äänen löytäminen ja äitiys. Teoksessa: Lahikainen, A., Punamäki, R-L. & Tamminen, T. (toim.) Kulttuuri lapsen kasvattajana. Helsinki: WSOY.

Heinonen, V., Raijas, A., Hyvönen, K., Leskinen, J., Litmala, M., Pantzar, M., Römer-Paakkanen, T. & Timonen, P. 2005. Kuluttajaekonomia kotitalous ja kulutus. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. 11. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hurtig, J. & Jäppinen, M. 2007. Kulttuurin sensitiivisyyden jäljillä. Maahanmuuttajien ja ammattilaisten odotuksia tarkastelemassa. Teoksessa: Hurtig, J., Jäppinen, M. & Törrönen, M. Arjenpolkuja ja kohtaamisia. Venäläistaustaiset maahanmuuttajat ja palvelujärjestelmä Kaakkois-Suomessa. EAKR-projekti. Kotka: SOLVER palvelut oy.

Härkönen, J. 2010. Sosiaalinen periytyvyys ja sosiaalinen liikkuvuus. Teoksessa: Ero-la, J. (toim.) Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.

Jeskanen S. 2001. "Piiskaa ja pipareita" -venäjänkielisten maahanmuuttajavanhempien kasvatusnäkemykset ja suomalaiseen kouluun kohdistamat odotukset. Teoksessa: Perho, K. (toim.) Kahden kulttuurin väkeä. Suomalaiset ja venäläiset koulussa. Joensuun yliopisto kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita N:o 82. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Jäppinen, M. 2007a. Kohtaamisia Suomen ja Venäjän raja-alueella. Empathos -hankkeen loppuraportti. Teoksessa: Hurtig, J., Jäppinen, M. & Törrönen, M. Arjenpolkuja ja kohtaamisia. Venäläistaustaiset maahanmuuttajat ja palvelujärjestelmä Kaakkois-Suomessa. EAKR-projekti. Kotka: SOLVER palvelut oy.

Jäppinen, M. 2007b. Maahanmuuttaja, arki ja palvelutarpeet. Venäläistaustaisten lapsiperheiden vanhempien kokemuksia suomalaisesta palvelujärjestelmästä. Teoksessa: Hurtig, J., Jäppinen, M. & Törrönen, M. Arjenpolkuja ja kohtaamisia. Venäläistaustaiset maahanmuuttajat ja palvelujärjestelmä Kaakkois-Suomessa. EAKR-projekti. Kotka: SOLVER palvelut oy.

Kaikkonen, R. & Hakulinen-Viitanen, T. 2012. Tulokset. Lasten ja perheiden elinympäristö. Teoksessa: Kaikkonen, R., Mäki, P., Hakulinen-Viitanen, T., Markkula, J. Wikström, K., Ovaskainen, M-L., Virtanen, S. & Laatinen, T. (toim.) Lasten ja lapsiperheiden terveys- ja hyvinvointierot. Raportti 16/2012. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juves Print – Tampereen yliopistopaino Oy.

Kaikkonen, R., Mäki, P., Hakulinen-Viitanen, T., Markkula, J. Wikström, K., Ovaskainen, M-L., Virtanen, S. & Laatinen, T. (toim.) Lasten ja lapsiperheiden terveys- ja hyvinvointierot. Raportti 16/2012. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juves Print – Tampereen yliopistopaino Oy.

Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoitossa. Helsinki: Gaudeamus.

Karila, K. 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa: Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa A. R. & Rausku-Puttonen, H. (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Kivimäki, R. 2003. Perhe tuli työelämään. Teoksessa: Forsberg, H. & Nätkin, R. (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus.

Korhonen, M. 2006. Sukupolven merkitys vuorovaikutussuhteissa. Teoksessa: Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa A. R. & Rausku-Puttonen, H. (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Kuronen, M. 2003. Eronnut perhe? Teoksessa: Forsberg, H. & Nätkin, R. (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus.

Kyntäjä, E. 2005. Venäläisten ja virolaisten leimautumiskokemuksia. Teoksessa: Paananen, S. Maahanmuuttajien elämää Suomessa. Tilastokeskus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Laihiala-Kankainen, S. 2001. Huomioita venäläisestä ja suomalaisesta koulukulttuurista. Teoksessa: Perho, K. (toim.) Kahden kulttuurin väkeä. Suomalaiset ja venäläiset koulussa. Joensuun yliopisto kasvatustieteiden tiedekunnan selosteita N:o 82. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Lainiala, L. & Säävälä, M. 2012. Rakkautta, rikkautta ja ristiriitoja. Suomalaisten solmimat kaksikulttuuriset avioliitot. Väestöliitto ry. Helsinki: Vammalan kirjapaino Oy.

Liebkind, K. (toim.) 2001. Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus.

Liukkonen, L. 2013. Venäläiset tulevat! Mitä me heistä luulemme ja tiedämme. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Siltala.

Mäki, P., Kaikkonen, R. & Laatikainen, T. 2012. Aineisto ja menetelmät. Teoksessa: Kaikkonen, R., Mäki, P., Hakulinen-Viitanen, T., Markkula, J., Wikström, K., Ovas-kainen, M-L., Virtanen, S. & Laatinen, T. (toim.) Lasten ja lapsiperheiden terveys- ja hyvinvointierot. Raportti 16/2012. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juves Print – Tampereen yliopistopaino Oy.

Naumanen, P. & Silvennoinen, H. 2010. Koulutus, yhteiskuntaluokat ja eriarvoisuus. Teoksessa: Erola, J. (toim.) Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.

Nivala, E. 2011. Miksi kasvatuksella on kielteinen kaiku? Teoksessa: Nivala, E. (toim.) Kymmenen kysymystä kasvatuksesta. Helsinki: Premidiapaino.

Nummenmaa, A. R. 2006. Kasvattajien yhteisö ja kasvatuskulttuuri. Teoksessa: Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa A. R. & Rausku-Puttonen, H. (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Palmenia. 2013a. Empowerment of Families with Children. Saatavissa: <http://www.palmenia.helsinki.fi/hankkeet/hanketiedot.asp?id=84> [viitattu 27.8.2013].

Palmenia. 2013b. Empowerment of Families with Children –hankkeen tutkimuksen kuvaus. Saatavissa: http://www.helsinki.fi/palmenia/kotka/hankkeet/empowerment/pdf/tutkimuksen_kuvaus.pdf [viitattu 27.8.2013].

Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lasten sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Puolimatka, T. 2011. Kasvatus, arvot ja tunteet. Helsinki: Suunta-kirjat.

Puolimatka, T. 2010. Kasvatuksen mahdollisuudet ja rajat. Minuuden rakentumisen filosofia. Ryttylä: Suunta-kirjat.

Puuronen, V. 2011. Rasistinen Suomi. Helsinki: Gaudeamus.

Pöllänen, P. 2008. Arjen käytännöt ja perhesuhteet venäläis-suomalaisissa perheissä. Teoksessa: Sevón, E. & Notko, M. (toim.) Perhesuhteet puntarissa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Pöllänen, P. 2013. Hoivan rajat. Venäläiset maahanmuuttajanaiset ja yllirajainen perhehoiva. Väestöliitto. Helsinki: Hakapaino Oy.

Repo, K. 2003. Perheen sisäisen rahatalouden jännitteitä. Teoksessa: Forsberg, H. & Nätkin, R. (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus.

Reuter, A. & Jaakkola, M. 2005. Venäjänkielisten, vironkielisten ja kaksikielisten maahanmuuttajien sosiaaliset verkot. Teoksessa: Paananen, S. Maahanmuuttajien elämää Suomessa. Tilastokeskus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Roos, J. 2009. Monikulttuuriset perheet Suomessa. Teoksessa: Oksi-Walter, P., Roos, J. & Viertola-Cavallari, R. Monikulttuurinen perhe. Helsinki: Kustannus Oy Arkki.

Rotkirch, A. 2007. Venäläiset perheet murroksessa. Teoksessa: Korhonen, E. (toim.) Venäläiset perheet ja seksuaalisuus murroksessa. Helsinki: Väestöliitto.

Silvén, M. & Kouvo, A. 2008. Onko läheisillä perhesuhteilla kauaskantoisia vaikutuksia lastemme elämään? Teoksessa: Lahikainen, A., Punamäki, R-L. & Tamminen, T. (toim.) Kulttuuri lapsen kasvattajana. Helsinki: WSOY.

Solantaus, T. & Punamäki, R-L. 2008. Maailman, lapsi ja lapsen kehityksen tutkimus: globaali talouden polku lapsen kehitykseen ja mielenterveyteen. Teoksessa: Lahikainen, A., Punamäki, R-L. & Tamminen, T. (toim.) Kulttuuri lapsen kasvattajana. Helsinki: WSOY.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Helsinki: Edita Prima Oy. Saatavissa: <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/kasvatus.pdf> [viitattu 28.8.2013].

Stakes. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Stakesin oppaita 56. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy. Saatavissa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066> [viitattu 28.8.2013].

Tilastokeskus. 2012. Väestönkoulutusrakenne 2012. Saatavissa: https://www.tilastokeskus.fi/til/vkour/2011/vkour_2011_2012-12-04_fi.pdf [viitattu 28.8.2013].

Tilastokeskus. 2013a. Perheet 2012. Saatavissa: https://www.tilastokeskus.fi/til/perh/2012/perh_2012_2013-05-24_fi.pdf [viitattu 28.8.2013].

Tilastokeskus. 2013b. Väestörakenne 2012. Saatavissa: https://www.tilastokeskus.fi/til/vaerak/2012/vaerak_2012_2013-03-22_fi.pdf [viitattu 25.8.2013].

Tiri, M. (toim.) 2013. Vot tak! Tapakulttuuria Venäjällä. Suomalais-Venäläinen kauppakamari. Tartto: ECOPRINT.

Törrönen, M. 2012. Onni on joka päivä. Lapsiperheen arki ja hyvinvointi. Helsinki: Gaudeamus.

Valtiosopimus. 1991. 21.8.1991/60. Ulkoministeriö. Asetus lasten oikeuksia koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantulosta. Saatavissa:
<http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060> [viitattu 21.7.2013].

Vuori, J. 2003. Äitiyden ainekset. Teoksessa: Forsberg, H. & Nätkin, R. (toim.) 2003. Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus.

Wais, M. 2005. Lapsuus ja nuoruus nykyaikana kasvatuksen mielekkyydestä ja mielettömyydestä. Tallinna: Suomen antroposofinen liitto.

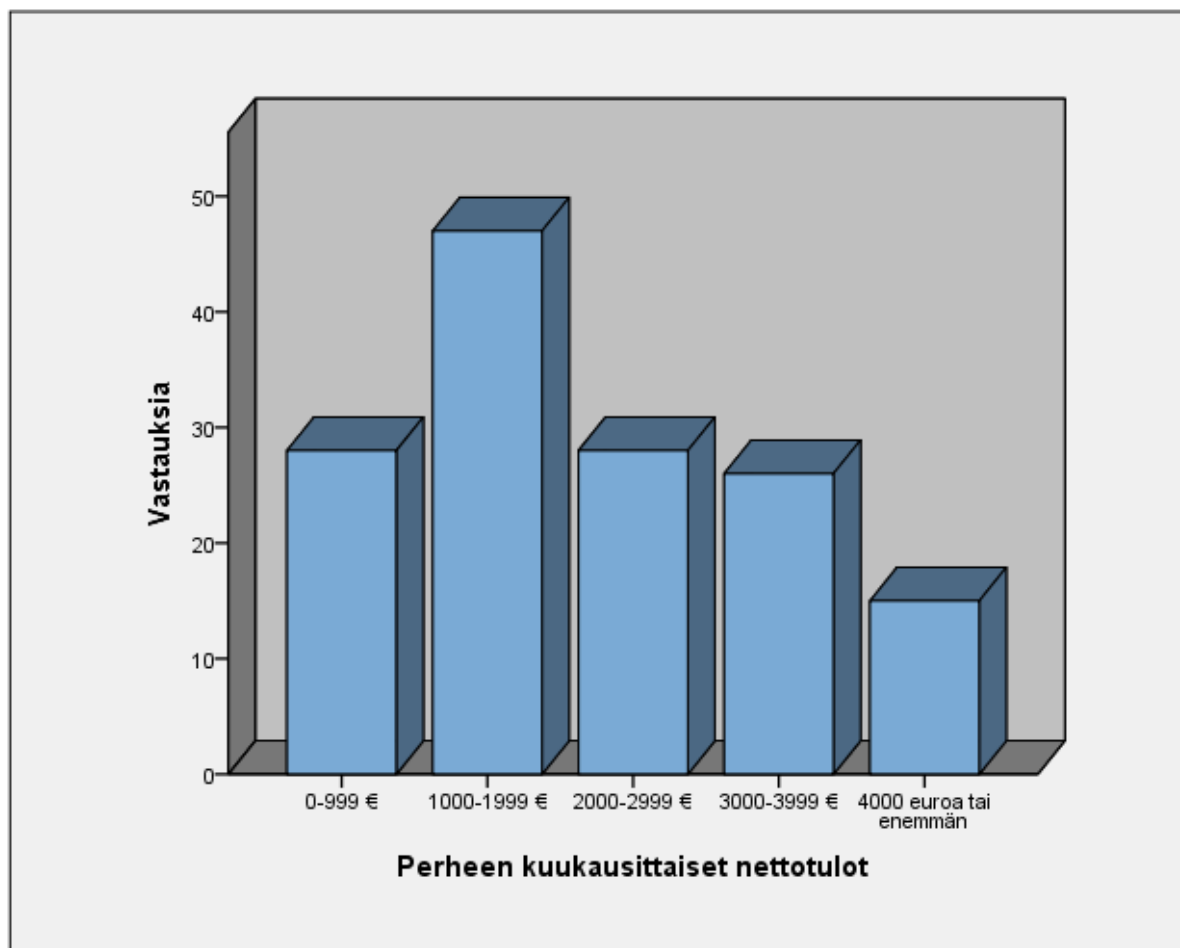
Liite 1

	Selvästi enemmän mies	Jonkin verran enemmän mies	Mies ja nainen yhtä paljon	Jonkin verran enemmän nainen	Selvästi enemmännainen
a) Lastenhoito	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b) Yhteydenpito päiväkotiin tai kouluun	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c) Osallistumine n lasten harrastuksiin	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d) Lasten kanssa puuhailu	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
e) Lasten kasvatus	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
f) Rajojen asettaminen lapsille	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
g) Sairaalan lapsen hoitaminen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

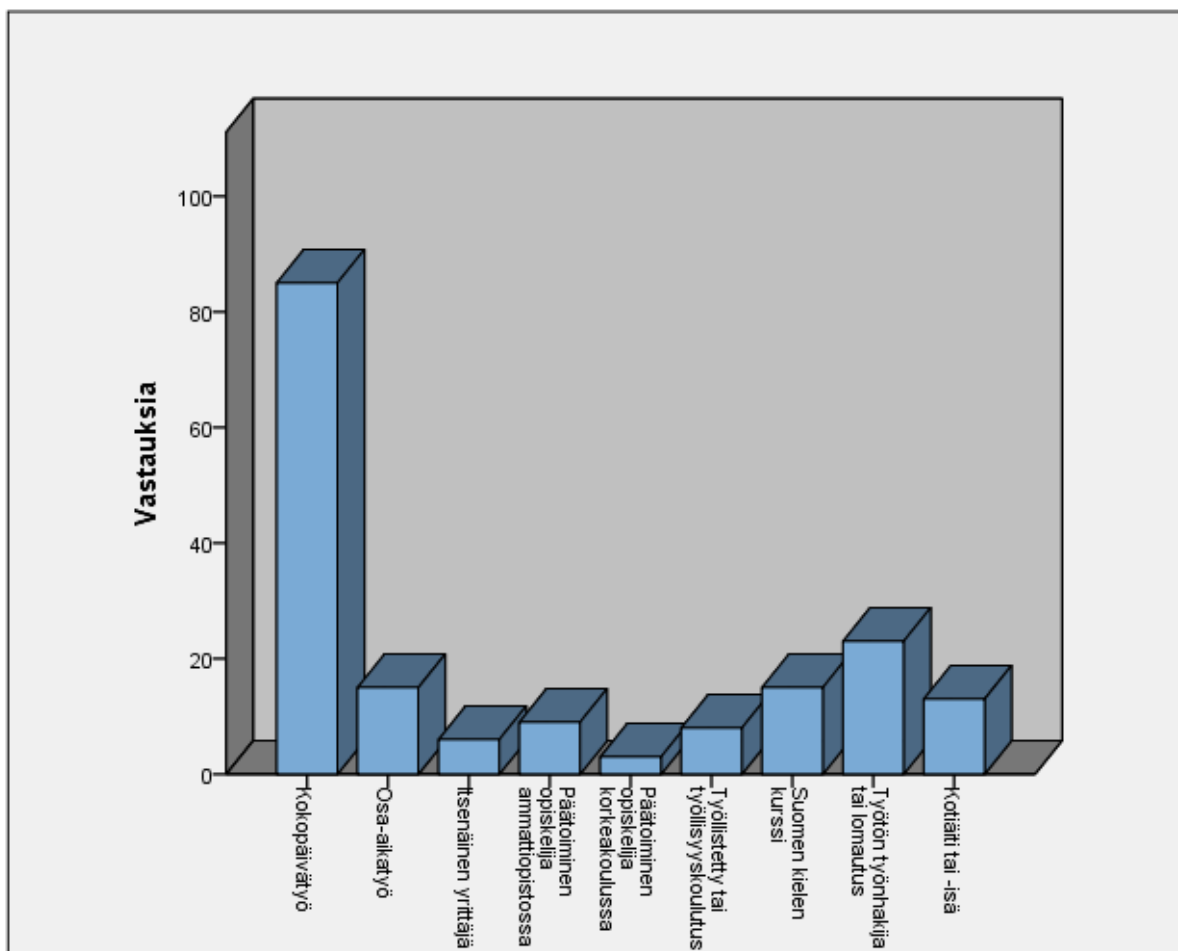
	Isovan- hemmat tai muut sukulaiset	Venäläis- taustaiset ystävät, tuttavat tai naapurit	Muut ystävät, tuttavat tai naapurit	Entinen puoliso	Suoma- lainen viran- omais- taho	Venäjäl- lä asuvat sukulai- set	Emme saa tällaista apua keneltä- kään	Emme tarvitse tällaista apua
a) Lastenhoitoapu esim. iltamenoja varten	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 8
b) Lastenhoitoapu lapsen sairastuessa	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 8
c) Tuki perhettä kohtaavassa vaikeassa tilanteessa	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 8
d) Neuvot lastenkasvatukseen liittyvissä kysymyksissä	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 8

	Ei lainkaan	Vähän	Jonkin verran	Melko paljon	Hyvin paljon
a) Koulun sujuminen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b) Suomen kielen kehitys	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c) Venäjän kielen ja venäläisen identiteetin säilyminen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

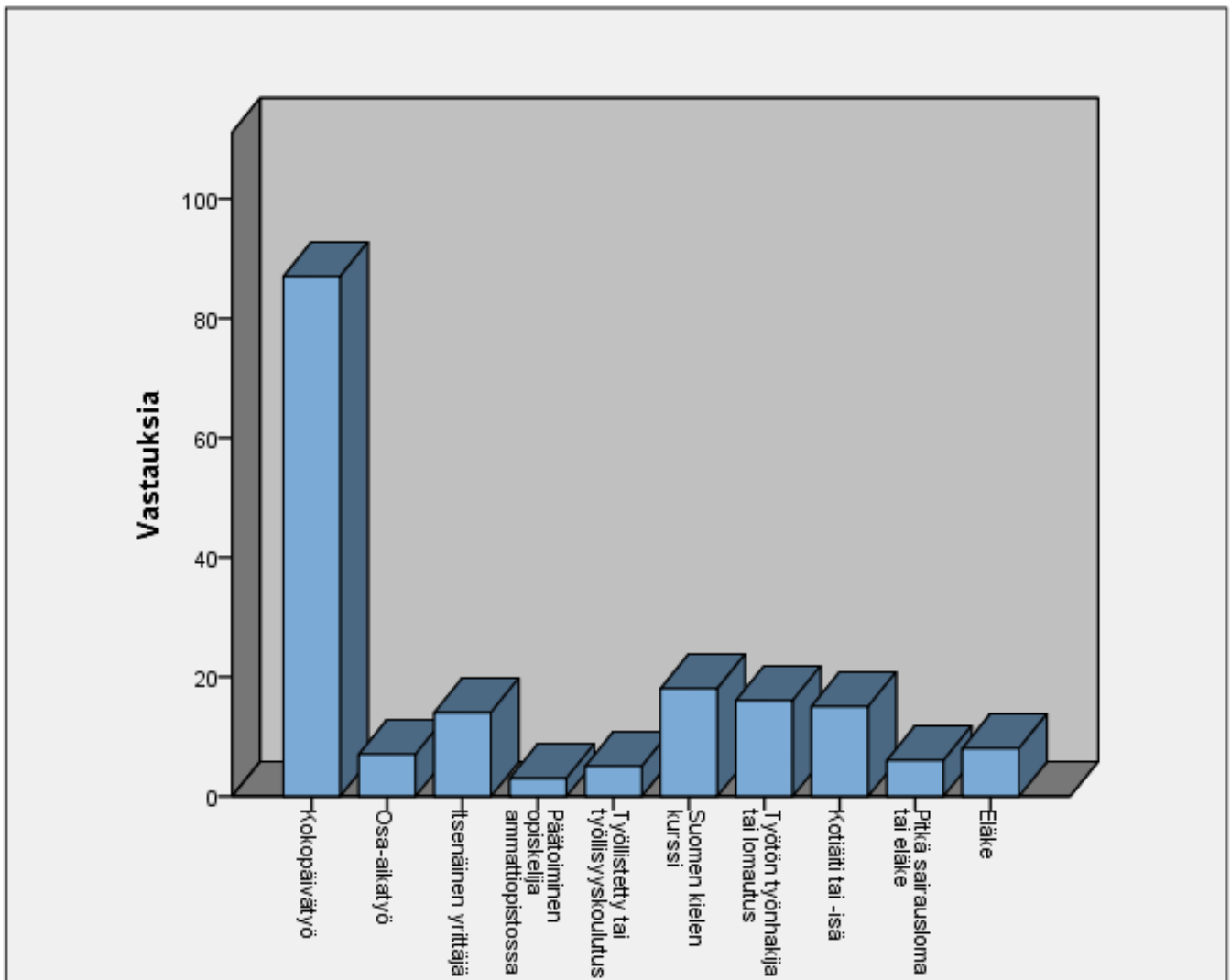
	Ei lainkaan	Vähän	Jonkin verran	Melko paljon	Hyvin paljon
a) Lapsen käyttäytyminen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b) Kavereiden puute	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c) Kaveripiirin vaikutus	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d) Koulukiusaaminen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
e) Lapsen harrastukset	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
f) Vanhemman ja lapsen välinen suhde	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

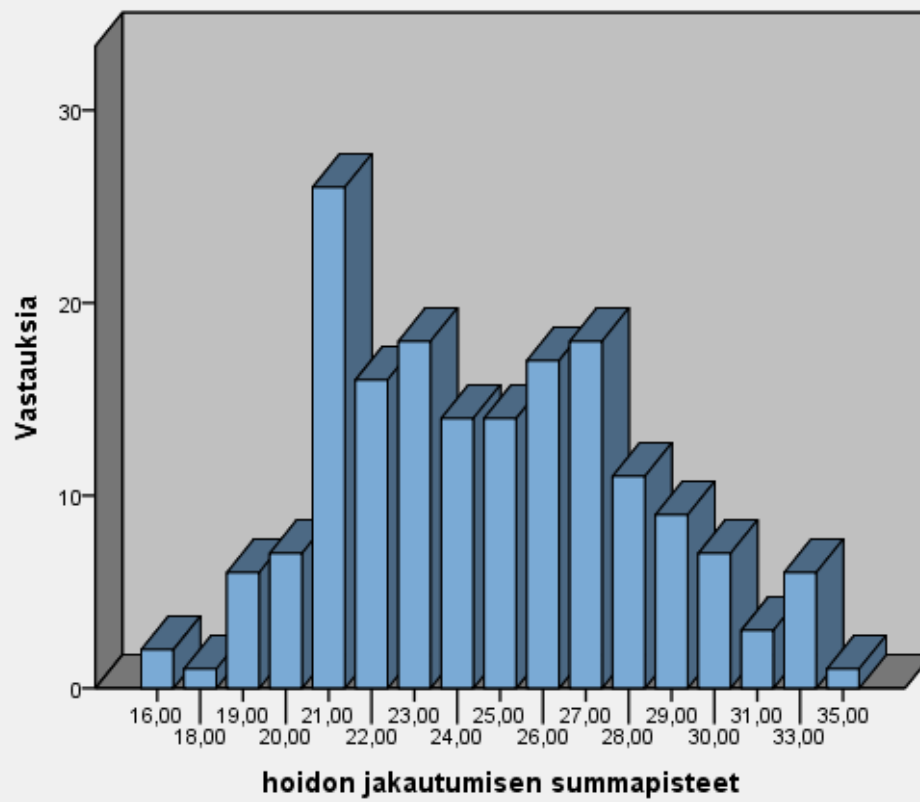
Kuva 1. Perheen kuukausittaiset tulot

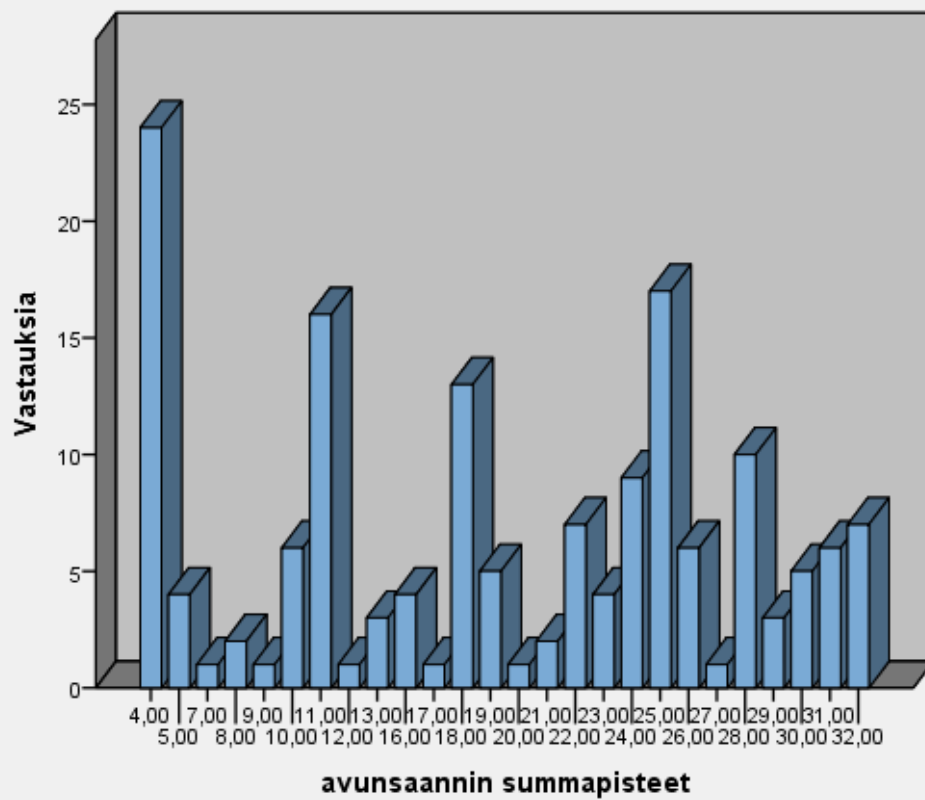
Kuva 2. Oma työtilanne

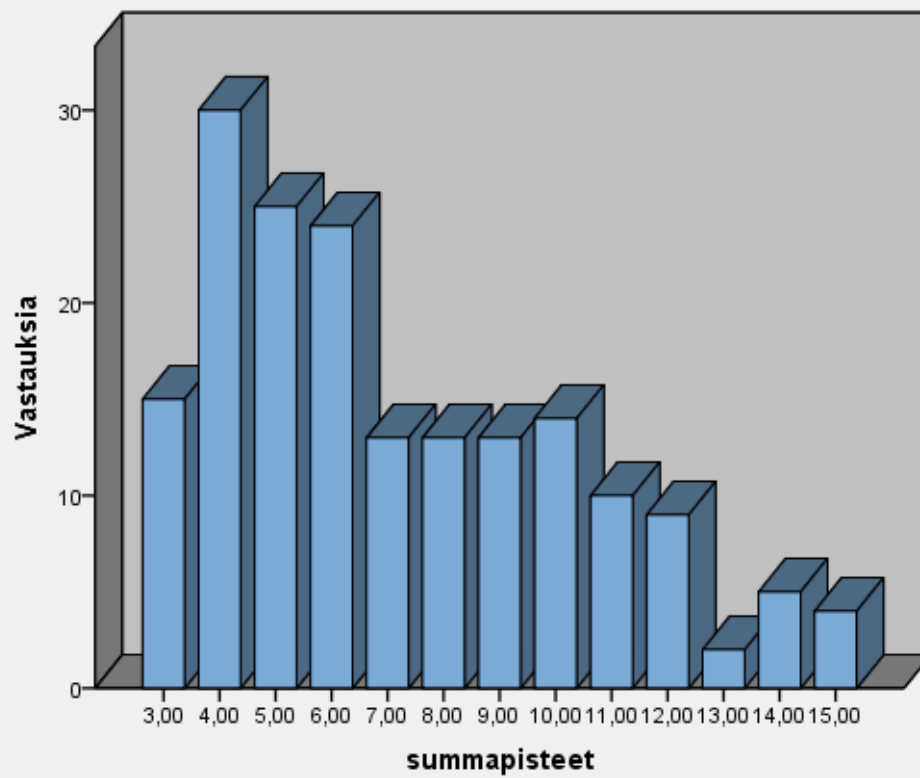
Kuva 3. Puolison työtilanne

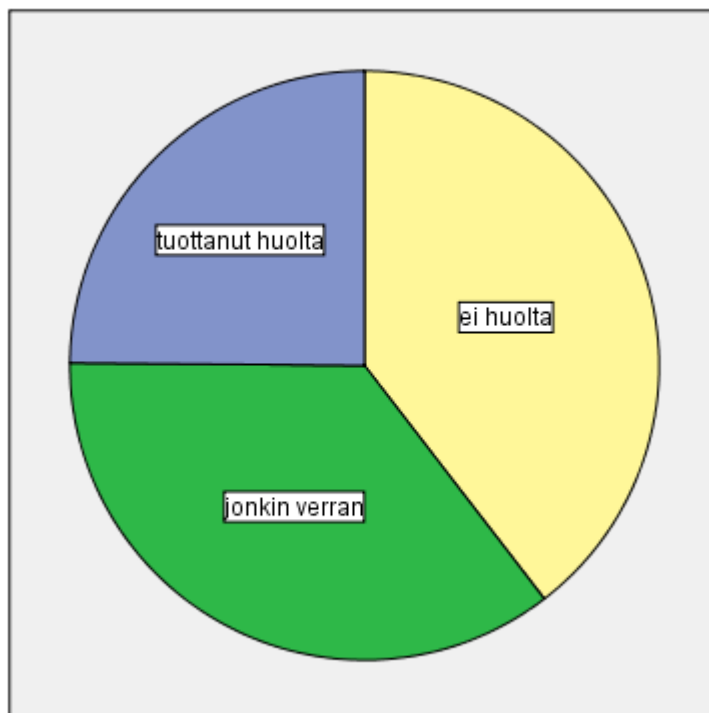
Kuva 4. Hoidon jakautumisen summapisteet

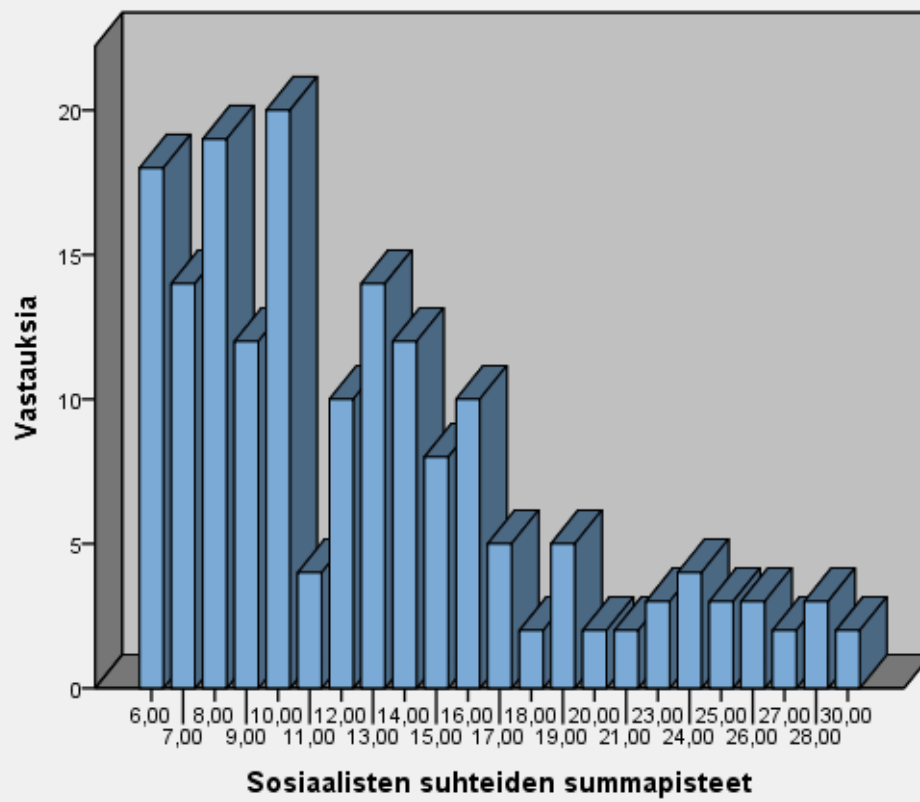
Kuva 5. Avunsaanti

Kuva 6. Sopeutuminen kahteen kulttuuriin summapisteet

Kuva 7. Huolen jakautuminen

Kuva 8. Lapsen sosiaaliset suhteet

Taulukko 1. Siviilisäät

Siviilisäät	F (Vastanneita)	Prosentteina
Naimaton	27	11,2 %
Avoliitossa	11	4,5 %
Avoliitossa	186	76,9 %
Leski	4	1,7 %
Joku muu	6	2,5 %
Puuttuvia	8	3,3 %
Yhteensä	242	100,0 %

Taulukko 2. Kansalaisuus

Sukupuoli	Suomen kansalaisuus		Yhteensä
	Kyllä	Ei	
Nainen	55,2 % (n=64)	44,8 % (n=52)	100,0 % (n=116)
Mies	27,0 % (n=20)	73,0 % (n=54)	100,0 % (n=74)
Yhteensä	44,2 % (n=84)	55,8 % (n=106)	100,0 % (n=190)

*p<0,05

Taulukko 3. Koettu kansalaisuus

Suomen kansalaisuus	Koettu kansalaisuus					Yhteensä
	Venäläinen	Suomalainen	Jonkun muun	Ei minkään	Usean maan	
Kyllä	54,9 % (n=45)	8,5 % (n=7)	2,4 % (n=2)	18,3 % (n=15)	15,9 % (n=13)	100,0 % (n=82)
Ei	73,6 % (n=78)	10,4 % (n=11)	2,8 % (n=3)	11,3 % (n=12)	1,9 % (n=2)	100,0 % (n=106)
Yhteensä	65,4 % (n=123)	9,6 % (n=18)	2,7 % (n=5)	14,4 % (n=27)	8,0 % (n=15)	100,0 % (n=188)

p<0,05

Taulukko 4. Lasten lukumäärän keskiarvo

	N (Vastauksia)	Min	Max	keskiarvo	Keskihajonta
Alle 3-vuotiaiden lasten lukumäärä	93	0	2	,69	,608
3-6-vuotiaiden lasten lukumäärä	98	0	2	,74	,504
7-17-vuotiaiden lasten lukumäärä	144	0	9	1,26	,929
Yli 18-vuotiaiden lasten lukumäärä	78	0	4	,60	,827

*p<0,05

Taulukko 5. Puolison kotimaa

Sukupuoli	Puolison kotimaa			Yhteensä
	Venäjä	Suomi	Muu	
Nainen	40,2 % (n=45)	53,6 % (n=60)	6,2 % (n=7)	100,0 % (n=112)
Mies	83,3 % (n=60)	8,3 % (n=6)	8,3 % (n=6)	100,0 % (n=72)
Yhteensä	57,1 % (n=105)	35,9 % (n=66)	7,1 % (n=13)	100,0 % (n=184)

*p<0,05

Taulukko 6. Ikäjakauma

Puolison kotimaa	Ikäjakauma			Yhteensä
	18–35 vuotta	36–45 vuotta	Yli 46 vuotta	
Venäjä	43,4 % (n=46)	40,6 % (n=43)	16,0 % (n=17)	100,0 % (n=106)
Suomi	31,9 % (n=22)	62,3 % (n=43)	5,8 % (n=4)	100,0 % (n=69)
Muu	25,0 % (n=3)	33,2 % (n=4)	41,7 % (n=5)	100,0 % (n=12)
Yhteensä	38,0 % (n=71)	48,1 % (n=90)	13,9 % (n=26)	100,0 % (n=187)

*p<0,05

Taulukko 7. Koulutustausta

	F (Vastanneita)	Prosentteina
Ei korkeakoulutusta	95	48,2 %
Korkeakoulutus	102	51,8 %
Yhteensä	197	100,0 %

Taulukko 8. Koulutuksen jakautuminen

	Puolisolla korkeakouluopinnot		Yhteensä
	Ei	Kyllä	
Vastaajalla korkeakouluopintoja			
Ei	70,7 % (n=65)	29,3 % (n=27)	100,0 % (n=92)
Kyllä	57,0 % (n=57)	43,0 % (n=43)	100,0 % (n=100)
Yhteensä	63,5 % (n=122)	36,5 % (n=70)	100,0 % (n=192)

*p=0,05

Taulukko 9. Perheen kuukausitulot

Kuukauden nettotulot	F(Vastanneita)	Prosentteina
0-999 € /kk	28	14,2 %
1000–1999 € /kk	47	23,9 %
2000–2999 € /kk	28	14,2 %
3000–3999 € /kk	26	13,2 %
4000 € tai enemmän /kk	15	7,6 %
Puuttuvia	53	26,9 %
Yhteensä	197	100,0 %

Taulukko 10. Tulojen jakautumisen keskiarvot

	N(Vastauksia)	Min.	Max.	Keskiarvo	Keskihajonta
Perheen kuukausittaiset nettotulot	144	1,00	5,00	2,6736	1,26729

Taulukko 11. Perheen tulot suhteessa koulutukseen

		Onko puolisoilla korkeakoulututkinto		Yhteensä
Perheen kuukausittaiset nettotulot		Ei	Kyllä	
alle 3000€/kk	Vastaajalla ei ole korkeakoulu opintoja	71,2 % (n=37)	28,8 % (n=15)	100,0 % (n=52)
	Vastaajalla on korkeakouluopintoja	56,9 % (n=29)	43,1 % (n=22)	100,0 % (n=51)
	Yhteensä	64,1 % (n=66)	35,9 % (n=37)	100,0 % (n=103)
yli 3000€/kk	Vastaajalla ei ole korkeakouluopintoja	70,6 % (n=12)	29,4 % (n=5)	100,0 % (n=17)
	Vastaajalla on korkeakouluopintoja	50,0 % (n=12)	50,0 % (n=12)	100,0 % (n=24)
	Yhteensä	58,5 % (n=24)	41,5 % (n=17)	100,0 % (n=41)

*p<0,05

Taulukko 12. Vanhempien työtilanne suhteessa tuloihin

Perheen kuukausittaiset nettotulot	Vanhempien työtilanne			Yhteensä
	Molemmat työmarkkinoilla	Toinen poissa työmarkkinoilta	Molemmat poissa työmarkkinoilta	
Alle 3000€/kk	26,2 % (n=21)	38,8 % (n=31)	35,0 % (n=28)	100,0 % (n=80)
Yli 3000€/kk	86,1 % (n=31)	13,9 % (n=5)	0,0 % (n=0)	100,0 % (n=36)
Yhteensä	44,8 % (n=52)	31,0 % (n=36)	24,1 % (n=28)	100,0 % (n=116)

*p<0,05

Taulukko 13. Avustukset sukulaisilta

Puolison kotimaa	Avustukset sukulaisilta		Yhteensä
	Kyllä	Ei	
Venäjä	12,1 % (n=13)	87,9 % (n=94)	100,0 % (n=107)
Suomi tai muu	2,5 % (n=2)	97,5 % (n=78)	100,0 % (n=80)
Yhteensä	8,0 % (n=15)	92,0 % (n=172)	100,0 % (n=187)

*p<0,05

Taulukko 14. Hoidon jakautuminen summapisteet

	N (vastauksia)	Min	Max	Keskiarvo	Keskihajonta
Hoidon jakautuminen summa pisteet	176	16,00	35,00	24,6307	3,64338

Taulukko 15. Hoidon jakautuminen

Perheen netto kuukausitulot	Lapsen hoito arjessa		Yhteensä
	Molemmat	Nainen	
Kummallakaan ei ole korkeakoulu opintoja alle 3000€/kk	64,7 % (n=22)	35,3 % (n=12)	100,0 % (n=34)
Toisella on korkeakouluopintoja	67,5 % (n=27)	32,5 % (n=13)	100,0 % (n=40)
Molemmilla on korkeakouluopintoja	89,5 % (n=17)	10,5 % (n=2)	100,0 % (n=19)
Yhteensä	71,0 % (n=66)	29,0 % (n=27)	100,0 % (n=93)
Kummallakaan ei ole korkeakoulu opintoja yli 3000€/kk	50,0 % (n=6)	50,0 % (n=6)	100,0 % (n=12)
Toisella on korkeakouluopintoja	64,3 % (n=9)	35,7 % (n=5)	100,0 % (n=14)
Molemmilla on korkeakoulu opintoja	90,9 % (n=10)	9,1 % (n=1)	100,0 % (n=11)
Yhteensä	67,6 % (n=25)	32,4 % (n=12)	100,0 % (n=37)

*p<0,05

Taulukko 16. Keskiarvo avunjakautumisen summapisteitä

	N (vastanneita)	Min	Max	Keskiarvo	Keskihajonta
avunsaanti	159	4,00	32,00	18,2642	9,20818

Taulukko 17. Keneltä perhe saa apua

Perheen nettotulot kuukaudessa	Avunsaanti		Yhteensä
	Suomessa olevat ystävät, sukulaiset tai tuttavat	Emme saa Suomessa ystäviltä, tuttavilta tai sukulaisilta apua	
Alle 3000€/kk	46,0 % (n=40)	54,0 % (n=47)	100,0 % (n=87)
Yli 3000€/kk	74,2 % (n=23)	25,8 % (n=8)	100,0 % (n=31)
Yhteensä	53,4 % (n=63)	46,6 % (n=55)	100,0 % (n=118)

*p<0,05

Taulukko 18. Lapsen sopeutuminen kahteen kulttuuriin

	N (Vastanneita)	Min.	Max.	Keskiarvo	Keskihajonta
Sopeutuminen kahteen kulttuuriin	177	3,00	15,00	7,1186	3,18065

Taulukko 19. Vanhempien huoli lapsen sopeutumiseen

Perheen kuukausittaiset nettotulot		sopeutuminen kahteen kulttuuriin			Yhteensä
		ei huolta	jonkin verran huolta	tuottanut huolta	
alle 3000€/kk	Ei korkeakoulutusta	36,4 % (n=12)	27,3 % (n=9)	36,4 % (n=12)	100,0 % (n=33)
	Toisella on korkeakoulutus	25,9 % (n=10)	43,6 % (n=17)	30,8 % (n=12)	100,0 % (n=39)
	Molemmilla on korkeakoulutus	57,9 % (n=11)	31,6 % (n=6)	10,5 % (n=2)	100,0 % (n=19)
	Yhteensä	36,3 % (n=33)	35,2 % (n=32)	28,6 % (n=26)	100,0 % (n=91)
yli 3000€/kk	Ei korkeakoulutusta	22,2 % (n=2)	55,6 % (n=5)	22,2 % (n=2)	100,0 % (n=9)
	Toisella on korkeakoulutus	58,8 % (n=10)	29,4 % (n=5)	11,8 % (n=2)	100,0 % (n=17)
	Molemmilla on korkeakoulutus	70,0 % (n=7)	30,0 % (n=3)	0,0 % (n=0)	100,0 % (n=10)
	Yhteensä	52,8 % (n=19)	36,1 % (n=13)	11,1 % (n=4)	100,0 % (n=36)

*p<0,05

Taulukko 20. Pääasiallinen kieli lasten kanssa

Puolison kotimaa		Pääasiallinen kieli lapsen/lasten kanssa				Yhteensä
		Suomi	Venäjä	Suomi ja venäjä yhtä paljon	Muu	
Vastaajalla ei ole korkeakouluopintoja	Venäjä	0,0 % (n=0)	94,0 % (n=47)	6,0 % (n=3)	0,0 % (n=0)	100,0 % (n=50)
	Suomi	26,7 % (n=8)	46,7 % (n=14)	26,7 % (n=8)	0,0 % (n=0)	100,0 % (n=30)
	Muu	0,0 % (n=0)	88,9 % (n=8)	0,0 % (n=0)	11,1 % (n=1)	100,0 % (n=9)
	Yhteensä	9,0 % (n=8)	77,5 % (n=69)	12,4 % (n=11)	1,1 % (n=1)	100,0 % (n=89)
Vastaajalla on korkeakouluopintoja	Venäjä	1,8 % (n=1)	94,6 % (n=53)	3,6 % (n=2)		100,0 % (n=56)
	Suomi	21,1 % (n=8)	60,5 % (n=23)	18,4 % (n=7)		100,0 % (n=38)
	Muu	0,0 % (n=0)	75,0 % (n=3)	25,0 % (n=1)		100,0 % (n=4)
	Yhteensä	9,2 % (n=9)	80,6 % (n=79)	10,2 % (n=10)		100,0 % (n=98)

*p<0,05

Taulukko 21. Keskiarvo lasten sosiaalisten suhteiden summa pisteistä

	N(Vastauksia)	Min	Max	Keskiarvo	Keskihajonta
lapsen sosiaaliset suhteet	177	6,00	30,00	12,8475	5,97955

Taulukko 22. Lapsen sosiaaliset suhteet

Perheen kuukausittaiset nettotulot		Lapsen sosiaaliset suhteet		Yhteensä
		Ei huolestuta tai se on vähäistä	Huolestuttaa jonkin verran tai enemmän	
alle 3000€/kk	Kummallakaan ei ole korkeakouluopintoja	63,9 % (n=21)	36,4 % (n=12)	100,0 % (n=33)
	Toisella vanhemmalla on korkeakouluopintoja	62,2 % (n=23)	37,8 % (n=14)	100,0 % (n=37)
	Molemmilla vanhemmilla on korkeakouluopintoja	89,5 % (n=17)	10,5 % (n=2)	100,0 % (n=19)
	Yhteensä	68,5 % (n=61)	31,5 % (n=28)	100,0 % (n=89)
yli 3000€/kk	Kummallakaan ei ole korkeakouluopintoja	72,7 % (n=8)	23,7 % (n=3)	100,0 % (n=11)
	Toisella on korkeakouluopintoja	82,4 % (n=14)	17,6 % (n=3)	100,0 % (n=17)
	Molemmilla on korkeakoulu opintoja	90,9 % (n=10)	9,1 % (n=1)	100,0 % (n=11)
	Yhteensä	82,1 % (n=32)	17,9 % (n=7)	100,0 % (n=39)

*p<0,05

Taulukko 23. Suhde lapsiin

Perheen nettotulot kuukaudessa		Suhde lapseen/lapsiin			Yhteensä
		Todella hyvä	Hyvä	Huono	
Alle 3000€/kk	Kummallakaan ei ole korkeakoulu opintoja	54,3 % (n=19)	37,1 % (n=13)	8,6 % (n=3)	100,0 % (n=35)
	Toisella on korkeakoulu opintoja	46,3 % (n=19)	53,7 % (n=22)	0,0 % (n=0)	100,0 % (n=41)
	Molemmilla on korkeakoulu opintoja	71,4 % (n=15)	28,6 % (n=6)	0,0 % (n=0)	100,0 % (n=21)
	Yhteensä	54,6 % (n=53)	42,3 % (n=41)	3,1 % (n=3)	100,0 % (n=97)
Yli 3000€/kk	Kummallakaan ei ole korkeakoulu opintoja	41,7 % (n=5)	58,3 % (n=7)		100,0 % (n=12)
	Toisella on kouluopintoja	78,6 % (n=11)	21,4 % (n=3)		100,0 % (n=14)
	Molemmilla on korkeakoulu opintoja	81,8 % (n=9)	18,2 % (n=2)		100,0 % (n=11)
	Yhteensä	67,6 % (n=25)	32,4 % (n=12)		100,0 % (n=37)

*p<0,05

HELSINGIN YLIOPISTO
KOULUTUS- JA KEHITTÄMISKESKUS PALMENIA

Arvoisa vastaanottaja,

Venäläistaustaiset maahanmuuttajat ovat Suomen suurin maahanmuuttajaryhmä. Tutkittua tietoa venäläistaustaisten maahanmuuttajien arjesta Suomessa on olemassa melko vähän, ja heidän omien kokemustensa kuuleminen olisi erittäin tärkeää. Tämä kysely on suunnattu Kaakkois-Suomessa asuville venäläistaustaisille lapsiperheille.

Kysely liittyy ”Empowerment of Families with Children” –nimiseen hankkeeseen. Hankkeen rahoittaa Euroopan unionin Kaakkois-Suomi–Venäjä-naapurisuusohjelma. Hankkeessa tuotetaan tietoa lapsiperheiden hyvinvoinnista ja heidän vastavuoroisuuden kokemuksistaan. Tutkimuksesta saatavan tiedon perusteella on tarkoitus kehittää lapsiperheiden palveluita. Tutkimuksen tieteellinen johtaja on professori Maritta Törrönen Helsingin yliopiston sosiaalitieteiden laitokselta.

Teidät on valittu tutkimukseen Väestörekisteristä tehdyllä satunnaisotannalla. Otannassa on mukana 1000 Kotkassa, Haminassa, Kouvolassa, Imatralla ja Lappeenrannassa asuvaa venäjänkielistä henkilöä, joilla on vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi ja jotka ovat muuttaneet Suomeen vuoden 1991 jälkeen. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Vastauksenne käsitellään täysin luottamuksellisesti ja tulokset julkaistaan tutkimusraportissa, tieteellisissä artikkeleissa ja opinnäytetöissä, josta kenenkään yksittäisen vastaajan tietoja ei voi tunnistaa.

Vastaamalla tuotatte tärkeää tietoa venäläistaustaisten perheiden elämästä Suomessa. Toivomme, että täytätte oheisen kyselylomakkeen ja palautatte sen oheisessa vastauskuoressa, jonka postimaksu on maksettu. Voitte valita, vastaatteko venäjän- vai suomenkieliseen kyselylomakkeeseen.

Pyydämme teitä palauttamaan kyselylomakkeen 18.5.2012 mennessä. Kiitos jo etukäteen tärkeästä osallistumisestanne tutkimukseen!

Lisätietoa tutkimuksesta antaa (suomeksi ja venäjäksi) tutkija Eveliina Heino, puh. 0503182432.

Maritta Törrönen
Tutkimuksen tieteellinen johtaja, professori
Helsingin yliopisto, sosiaalitieteiden laitos

TUTKIMUS VENÄLÄISTAUSTAISTEN LAPSIPERHEIDEN ARKISESTA HYVINVOINNISTA KAAKKOIS-SUOMESSA

Useimpiin kysymyksiin voitte vastata merkitsemällä rastin ruutuun ☒ sopivimpana pitämäännne kohtaan. Joihinkin kysymyksiin vastataan kuitenkin kirjoittamalla vastaus kysymyksen jälkeen.

Henkilötiedot

1. Minkä ikäinen olette? _____ vuotta
2. Jos teillä on avo- tai aviopuoliso, minkä ikäinen hän on? _____ vuotta
3. Mikä on sukupuolenne?

- ☐ 1 Mies
☐ 2 Nainen

4. Oletteko Suomen kansalainen?

- ☐ 1 Kyllä
☐ 2 Ei

5. Minkä maalainen koette olevanne?

- ☐ 1 Venäläinen
☐ 2 Suomalainen
☐ 3 Jonkun muun maalainen
☐ 4 En koe kuuluvani minkään maan kansalaiseksi
☐ 5 Koen olevani usean maan kansalainen
Minkä maiden kansalainen? _____

Perherakenne

6. Mikä on siviilisäätynne?

- ☐ 1 Naimaton
☐ 2 Avoliitossa
☐ 3 Avioliitossa
☐ 4 Leski
☐ 5 Joku muu _____

Jos teillä ei ole puolisoa, voitte siirtyä suoraan kysymykseen 8.

7. Mistä puolisonne on kotoisin?

- ☐ 1 Venäjältä
☐ 2 Suomesta

☐ 3 Muualta, mistä? _____

8. Minkä ikäisiä lapsenne ovat? Merkitkää riville lasten määrä.

_____ alle 3-vuotiaista

_____ 3-6-vuotiaista

_____ 7-17-vuotiaista

_____ yli 18-vuotiaista

Kielitaito

9. Mikä on äidinkielenne

- ☐ 1 Venäjä
☐ 2 Suomi
☐ 3 Suomi ja venäjä. Olen kaksikielinen.
☐ 4 Jokin muu? _____

10. Arvioikaa suomen kielen taitoanne

- ☐ 1 Erinomainen
☐ 2 Hyvä
☐ 3 Tyydyttävä
☐ 4 Alkeet
☐ 5 En osaa suomen kieltä ollenkaan

Jos teillä ei ole puolisoa, voitte siirtyä suoraan kysymykseen 12.

11. Mitä kieltä puhutte pääasiallisesti puolisonne kanssa?

- ☐ 1 Suomea
☐ 2 Venäjää
☐ 3 Suomea ja venäjää yhtä paljon
☐ 4 Englantia
☐ 5 Muuta, mitä? _____

12. Mitä kieltä puhutte pääasiallisesti lapsenne/lastenne kanssa?

- ☐ 1 Suomea
☐ 2 Venäjää
☐ 3 Suomea ja venäjää yhtä paljon
☐ 4 Englantia
☐ 5 Muuta, mitä? _____

Asuminen

13. Minä vuonna olette muuttanut Suomeen? _____

14. Mistä maasta olette muuttanut Suomeen?

- ☐ 1 Venäjän federaatiosta
☐ 2 Muualta, mistä? _____

15. Millä perusteella saitte oleskeluluvan Suomeen?

- ☐ 1 Turvapaikanhakijana
- ☐ 2 Pakolaisena
- ☐ 3 Inkeriläisenä tai suomensukuisena paluumuuttajana
- ☐ 4 Syntyperäisen suomalaisen aviopuolisona tai lapsena
- ☐ 5 Suomessa pysyvästi asuvan maahanmuuttajataustaisen puolisona tai lapsena
- ☐ 6 Työperustaisena maahanmuuttajana
- ☐ 7 Työperustaisen maahanmuuttajan puolisona tai lapsena
- ☐ 8 EU-maiden kansalaisena. Minkä maan? _____
- ☐ 9 Opiskelijana
- ☐ 10 Joku muu peruste. Mikä muu peruste? _____

16. Aiottako jäädä asumaan Suomeen pysyvästi?

- ☐ 1 Ei
- ☐ 2 Kyllä

17. Seuraavassa kysymme, kuinka tyytyväinen olette eräisiin nykyiseen asumistilanteeseenne ja asuinalueeseenne liittyviin asioihin. Rastittakaa jokaiselta riviltä haluamanne vaihtoehto.

	Erittäin tyytymätön	Melko tyytymätön	En osaa sanoa	Melko tyytyväinen	Erittäin tyytyväinen
a) Asumisväljyys	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b) Koulun ja/tai päiväkodin läheisyys	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c) Päivittäistavarakaupan läheisyys	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d) Asuinympäristö	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
e) Julkinen liikenne	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
f) Asuinalueen lapsiystävällisyys	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
g) Lasten harrastusmahdollisuudet	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
h) Naapurusto	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
i) Lasten ulkoilumahdollisuudet	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
j) Asuinalueen turvallisuus	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Koulutus ja työ

18. Millaisen koulutuksen te ja puolisonne olette saaneet? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

Te

Puolisonne

Venäjällä suoritettu 9-vuotinen yleissivistävä koulutus	☐ 1	☐ 1
Venäjällä suoritettu 11-vuotinen yleissivistävä koulutus	☐ 2	☐ 2
Suomessa suoritettu perus-, keski- tai kansakoulu	☐ 3	☐ 3
Suomessa suoritettu lukio tai ylioppilastutkinto	☐ 4	☐ 4
Venäjällä suoritettu ammattitutkinto tai -kurssi	☐ 5	☐ 5
Suomessa suoritettu ammattitutkinto tai -kurssi	☐ 6	☐ 6
Venäjällä suoritettu korkeakoulututkinto	☐ 7	☐ 7
Suomessa suoritettu korkeakoulututkinto	☐ 8	☐ 8
Suomen kielen kurssi	☐ 9	☐ 9
Työvoimatoimiston järjestämä kurssi	☐ 10	☐ 10
Joku muu, mikä? _____	☐ 11	☐ 11

19. Oletteko te ja puolisonne tällä hetkellä:

	Te	Puolisonne
Kokopäivätyössä	☐ 1	☐ 1
Osa-aikatyössä. Keskimäärin kuinka monta tuntia viikossa?	☐ 2 ____ h/vko	☐ 2 ____ h/vko
Itsenäinen yrittäjä	☐ 3	☐ 3
Päätoiminen opiskelija ammattiopistossa	☐ 4	☐ 4
Päätoiminen opiskelija korkeakoulussa (Ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa)	☐ 5	☐ 5
Työllistettynä tai työllisyyskoulutuksessa	☐ 6	☐ 6
Suomen kielen kursseilla	☐ 7	☐ 7
Työtön työnhakija tai lomautettu	☐ 8	☐ 8
Kotiäitinä tai -isänä	☐ 9	☐ 9
Pitkällä sairauslomalla tai -eläkkeellä	☐ 10	☐ 10
Eläkkeellä	☐ 11	☐ 11
Muu, mikä? _____	☐ 12	☐ 12

20. Missä ammatissa työskentelite pääasiassa ennen Suomeen tuloanne? _____

21. Jos myös puolisonne on maahanmuuttaja, missä ammatissa hän toimi ennen Suomeen muuttoa? _____

22. Missä työssä toimitte tällä hetkellä/Mikä on nykyinen ammattinne? _____

23. Mikä on puolisonne nykyinen ammatti? _____

Jos ette ole töissä, voitte siirtyä suoraan kysymykseen 30.

Jos olette tällä hetkellä kotiäitinä tai koti-isänä, voitte siirtyä suoraan kysymykseen 35.

Kysymyksiä työssä oleville

24. Onko nykyinen työsuhteenne:

☐ 1 vakituinen (voimassa toistaiseksi)

☐ 2 vai määräaikainen?

25. Onko työnne:

☐ 1 kokoaikainen

☐ 2 vai osa-aikainen?

26. Onko työnne:

☐ 1 säännöllistä päivätyötä

☐ 2 säännöllistä vuorotyötä

☐ 3 vuorotyötä ilman yötyötä

☐ 4 vuorotyötä, johon kuuluu yötyötä

☐ 5 päivätyötä, johon kuuluu yöpäivystyksiä

☐ 6 Muu, mikä? _____

27. Oletteko nykyiseen työhönne:

☐ 1 Erittäin tyytyväinen

☐ 2 Melko tyytyväinen

☐ 3 Ette tyytyväinen ettekä tyytymätön

☐ 4 Melko tyytymätön

☐ 5 vai erittäin tyytymätön?

28. Kuinka kauan nykyinen työsuhteenne on kestänyt? _____ vuotta _____ kuukautta

29. Seuraavaksi kysymme kokemuksianne työyhteisöstänne.

	Ei koskaan	Harvoin	Silloin tällöin	Usein	Hyvin usein
a) Esimieheni kohtelee minua tasa-arvoisesti	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b) Koen että minua arvostetaan	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c) Minun esittämät näkökulmat otetaan päätöksenteossa huomioon	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d) Tunnen, että tulen työpaikallani ymmärretyksi	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
e) Ymmärrän, mitä muut työntekijät puhuvat minulle	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
f) Luotan kollegoihini	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
g) Käyn lounaalla kollegoitteni kanssa	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
h) Vietän vapaa-aikaa kollegoitteni kanssa	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Jos olette töissä, voitte siirtyä kysymykseen 39. Jos olette kotiäitinä tai –isänä, voitte siirtyä kysymykseen 35.

Kysymyksiä työttömänä oleville

30. Oletteko te tai puolisonne olleet aikaisemmin työttömänä tai lomautettuna kahden viime vuoden aikana?

	Te	Puolisonne
En/ei ole	☐ 1	☐ 1
Kyllä, kerran lyhyen aikaa (alle 3 kk)	☐ 2	☐ 2
Kyllä, useita lyhyitä (alle 3 kk) jaksoja	☐ 3	☐ 3
Kyllä, kerran pidemmän aikaa (yli 3 kk)	☐ 4	☐ 4
Kyllä, useita pidempiä (yli 3 kk) jaksoja	☐ 5	☐ 5

31. Kuinka monta kuukautta nykyinen yhtäjaksoinen työttömyytenne tai lomautuksenne on kestänyt, työvoimapolitiittisessa koulutuksessa olo mukaan lukien? _____ kuukautta

32. Olitteko tyytyväinen aiempaan työhönne?

- ☐ 1 Erittäin tyytyväinen
- ☐ 2 Melko tyytyväinen
- ☐ 3 En tyytyväinen enkä tyytymätön
- ☐ 4 Melko tyytymätön
- ☐ 5 Erittäin tyytymätön

33. Millaiseksi arvioisitte mahdollisuutenne löytää työtä?

- ☐ 1 Erittäin hyvät
- ☐ 2 Melko hyvät
- ☐ 3 Ei hyvät eikä huonot
- ☐ 4 Melko huonot
- ☐ 5 Erittäin huonot

34. Ovatko seuraavat tekijät estäneet tai vaikeuttaneet teitä saamasta toivomaanne työtä tai estäneet työelämään osallistumistanne Suomessa paljon, jonkin verran tai ei lainkaan viimeisen kuluneiden 2 vuoden aikana?

	Paljon	Jonkin verran	Ei lainkaan
a) Onko puutteellinen kielitaito (suomi/ruotsi) estänyt tai vaikeuttanut työnsaantianne?	☐ 1	☐ 2	☐ 3
b) Entä riittämätön tai epäsopeva koulutus (esim. aiempaa ammattianne tai koulutustanne ei ole hyväksytty Suomessa)?	☐ 1	☐ 2	☐ 3
c) Entä työkokemuksen puute?	☐ 1	☐ 2	☐ 3
d) Entä työnantajien asenteet?	☐ 1	☐ 2	☐ 3
e) Onko työnsaantianne estänyt tai vaikeuttanut se, että avoimista työpaikoista on vaikeaa saada tietoa?	☐ 1	☐ 2	☐ 3

f) Entä vähäiset suhteet kantasuomalaisiin, jotka voivat auttaa tai helpottaa työpaikan saannissa?	☐ 1	☐ 2	☐ 3
g) Ovatko perheen jäsenten kielteiset asenteet työhön menoa kohtaan vaikeuttaneet tai estäneet työnsaantianne tai työhön menoanne?	☐ 1	☐ 2	☐ 3
h) Entä perhetilanne (esim. paljon lapsia, sairas lapsi jne.)	☐ 1	☐ 2	☐ 3
i) Entä oma epävarmuus ja pelot työelämään siirtymiseen liittyen?	☐ 1	☐ 2	☐ 3
j) Entä terveyteen tai toimintakykyyn liittyvät ongelmat?	☐ 1	☐ 2	☐ 3
k) Entä uskontoon liittyvät säännöt ja tavat?	☐ 1	☐ 2	☐ 3
l) Jokin muu syy. Mikä?	☐ 1	☐ 2	☐ 3

Kysymyksiä kotiäideille ja –isille

Jos ette ole kotiäitinä tai –isänä, voitte siirtyä kysymykseen 39.

35. Palaatteko aikanaan entiseen työpaikkaanne?

- ☐ 1 Kyllä
☐ 2 En
☐ 3 En tiedä vielä

36. Jos ette palaa entiseen työpaikkaanne, niin miksi?

- ☐ 1 Ei ole ollut vakituista työpaikkaa
☐ 2 Työsuhde oli määräaikainen
☐ 3 Minut on irtisanottu
☐ 4 Haluan uuden työn
☐ 5 Muu syy, mikä? _____

37. Kauanko olette ajatellut hoitaa lastanne tai lapsianne kotona?

- ☐ 1 Vanhempainloman päättymiseen saakka
☐ 2 Kunnes nuorin lapsi on 3-4-vuotias
☐ 3 Kunnes nuorin lapsi on 5-6-vuotias
☐ 4 Kunnes nuorin lapsi aloittaa koulun
☐ 5 Pidempään

38. Miten paljon seuraavilla asioilla on merkitystä siinä, että hoidatte lastanne tai lapsianne kotona tällä hetkellä?

	Ei merkitystä	Vähän merkitystä	Jonkin verran merkitystä	Huomattavasti merkitystä	Ratkaisevasti merkitystä
a) Olen äitiys-, isyys- tai vanhempainlomalla	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b) Perheessämme on monta lasta	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c) Päivähoitopaikkaa on vaikea saada	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

d) Nuorin lapsi on vielä pieni vietäväksi päivähoitoon	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
e) Ansiotyön ja lastenhoidon yhdistäminen on vaikeata	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
f) En ole saanut työtä	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
g) Perheemme tulot riittävät, vaikka en käy töissä	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
h) Haluan joka tapauksessa hoitaa omat lapset itse	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Perheen toimeentulo

39. Mitä seuraavista tuloista perheellänne on kuukausittain? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ 1 Palkkatulot
- ☐ 2 Yrittäjätulot
- ☐ 3 Eläke
- ☐ 4 Työttömyyskorvaus tai työmarkkinatuki
- ☐ 5 Sairauspäiväraha
- ☐ 6 Äitiys-, isyys- tai vanhempainraha
- ☐ 7 Toimeentulotuki
- ☐ 8 Yleinen asumistuki
- ☐ 9 Lapsilisä
- ☐ 10 Lapsen hoitoraha ja -lisä (kotihoitontuki)
- ☐ 11 Sairaalan lapsen hoitotuki
- ☐ 12 Elatusapu tai -tuki
- ☐ 13 Korko-, vuokra- tai muut pääomatulot
- ☐ 14 Opintotuki
- ☐ 15 Avustukset sukulaisilta tms.
- ☐ 16 Jokin muu tulo, mikä? _____

40. Mitkä ovat perheenne käytettävissä olevat kuukausitulot (verojen jälkeen)?

_____ euroa.

41. Kun kotitaloutenne kaikki tulot otetaan huomioon, onko menojen kattaminen näillä tuloilla:

- ☐ 1 erittäin hankalaa
- ☐ 2 hankalaa
- ☐ 3 melko hankalaa
- ☐ 4 melko helppoa
- ☐ 5 helppoa
- ☐ 6 hyvin helppoa?

42. Onko perheenne ollut viimeisen vuoden aikana jossakin seuraavista tilanteista? Voitte rastittaa useamman vaihtoehdon.

- ☐ 1 Kuukausitulot ovat olleet epäsäännölliset
- ☐ 2 Sosiaalietuudet ovat viivästyneet
- ☐ 3 Olemme saaneet toimeentulotukea

43. Onko perheenne ollut taloudellisten vaikeuksien takia jossain seuraavista tilanteista parin viimeisen vuoden aikana?

	Ei kertaakaan	Kerran	Muutaman kerran	Usein	Jatkuvasti
a) Laskujen tai lainojen maksu on viivästynyt	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b) Omaisuutta tai tuloja on ulosmitattu	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c) Isompien hankintojen ostamista on lykätty	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d) Rahaa on lainattu sukulaisilta tai ystäviltä	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
e) On haettu ruoka- tai vaateapua	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
f) On vähennetty lasten vaatehankintoja	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
g) On karsittu lasten vapaa-ajan- ja harrastusmenoja	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
h) On karsittu aikuisten vaatehankintoja tai vapaa-ajan menoja	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
i) Ruokailutottumuksia on muutettu halvemmiksi	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
j) Valmistettu ja korjattu vaatteita itse aiempaa enemmän	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
k) Vähennetty lomamatkoja	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
l) Lisätty käyntejä kirpputoreilla	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Perheen arki ja arvot

44. Kuka perheessänne ensisijaisesti huolehtii seuraavista asioista? Valitse luku asteikolta sen mukaan, vastaako töistä enemmän mies vain nainen, vai molemmat yhtä paljon.
Jos teillä ei ole puolisoa, voitte siirtyä kysymykseen 45.

	Selvästi enemmän mies	Jonkin verran enemmän mies	Mies ja nainen yhtä paljon	Jonkin verran enemmän nainen	Selvästi enemmän nainen
a) Taloudellisista asioista vastaaminen (esim. laskujen maksu)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b) Kodinhoito (esim. siivoaminen, tiskaaminen, pyykinpesu)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

c) Ruoanlaitto	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d) Ruokakaupassa käynti	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
e) Kodin korjaustyöt	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
f) Ansiotyön tekeminen perheen talouden turvaamiseksi	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
g) Lastenhoito	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
h) Yhteydenpito päiväkotiin tai kouluun	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
i) Osallistuminen lasten harrastuksiin	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
j) Lasten kanssa puuhailu	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
k) Lasten kasvatusta	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
l) Rajojen asettaminen lapsille	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
m) Sairaalan lapsen hoitaminen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
n) Perheen sukulaissuhteiden hoitaminen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
o) Vaatteiden hankinta ja hoito	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
p) Pihatyöt yms.	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
q) Autojen ja koneiden huolto	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
r) Ikääntyvistä sukulaisista huolehtiminen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

45. Aiheuttavatko seuraavat asiat huolta perheessänne ja miten paljon?

	Ei lainkaan	Vähän	Jonkin verran	Melko paljon	Hyvin paljon
a) Työttömyys	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b) Työhön liittyvät paineet	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c) Päihteiden käyttö	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d) Parisuhde	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
e) Huoli perheen toimeentulosta	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
f) Epävarmuus tulevaisuudesta	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

g) Perheen yhteinen ajankäyttö	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
h) Perheenjäsenen sairaus	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
i) Joku muu, mikä? _____	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

46. Koetteko nykyisen parisuhteenne:

- ☐ 1 Erittäin hyväksi
☐ 2 Hyväksi
☐ 3 Tyydyttäväksi
☐ 4 Huonoksi
☐ 5 Erittäin huonoksi?

47. Koetteko nykyisen suhteenne lapsenne/lastenne kanssa:

- ☐ 1 Erittäin hyväksi
☐ 2 Hyväksi
☐ 3 Tyydyttäväksi
☐ 4 Huonoksi
☐ 5 Erittäin huonoksi?

48. Aiheuttavatko seuraavat asiat huolta perheessänne lapsiin liittyen?

	Ei lainkaan	Vähän	Jonkin verran	Melko paljon	Hyvin paljon
a) Koulun sujuminen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b) Suomen kielen kehitys	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c) Venäjän kielen ja venäläisen identiteetin säilyminen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d) Lapsen käyttäytyminen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
e) Kavereiden puute	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
f) Kaveripiirin vaikutus	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
g) Koulukiusaaminen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
h) Lapsen harrastukset	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
i) Vanhemman ja lapsen välinen suhde	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
j) Joku muu, mikä? _____	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Tyytyväisyys nykyiseen elämäntilanteeseen

49. Kuinka tyytyväinen olette koko perheenne elämäntilanteeseen tällä hetkellä?

- ☐ 1 Erittäin tyytyväinen
- ☐ 2 Melko tyytyväinen
- ☐ 3 En tyytyväinen enkä tyytymätön
- ☐ 4 Melko tyytymätön
- ☐ 5 Erittäin tyytymätön

50. Millaiseksi arvioitte elämänlaatunne?

- ☐ 1 erittäin huonoksi
- ☐ 2 huonoksi
- ☐ 3 ei hyväksi eikä huonoksi
- ☐ 4 hyväksi
- ☐ 5 vai erittäin hyväksi?

51. Onko oma terveydentilanne nykyisin mielestänne:

- ☐ 1 hyvä
- ☐ 2 melko hyvä
- ☐ 3 keskinkertainen
- ☐ 4 melko huono
- ☐ 5 vai huono?

52. Onko teillä pitkäaikainen fyysinen tai psyykkinen sairaus tai vamma, joka haittaa teidän jokapäiväistä elämäännne?

- ☐ 1 Kyllä
- ☐ 2 Ei

53. Oletteko ollut viime aikoina stressaantunut?

- ☐ 1 Erittäin paljon
- ☐ 2 Melko paljon
- ☐ 3 Jonkin verran
- ☐ 4 Vähän
- ☐ 5 Vai ette lainkaan?

54. Arvioikaa lapsenne/lastenne näkökulmasta, kuinka tyytyväinen hän itse on elämäntilanteeseensa tällä hetkellä.

- ☐ 1 Erittäin tyytyväinen
- ☐ 2 Melko tyytyväinen
- ☐ 3 En tyytyväinen enkä tyytymätön
- ☐ 4 Melko tyytymätön
- ☐ 5 Erittäin tyytymätön

55. Voitteko mainita asioita, jotka vaikuttavat perheenne elämäntilanteeseen?

Kokemuksia suomalaisesta palvelujärjestelmästä

56. Kuinka tyytyväinen olette olleet seuraavien tahojen tarjoamaan palveluun, jos te tai perheenne olette asioineet niiden kanssa? Merkitkää yksi rasti jokaiselle riville.

	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön	Emme ole asioineet tämän tahon kanssa
a) Kunnan maahanmuuttajapalvelut	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b) Työvoimatoimisto	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c) Kansaneläkelaitos (KELA)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d) Terveyskeskus tai sairaala	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
e) Mielenterveyspalvelut	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
f) A-klinikka	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
g) Sosiaalitoimisto	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
h) Poliisilaitos	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
i) Ulkomaalaisvirasto	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
j) Verotoimisto	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
k) Joku muu, mikä? _____	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

57. Entä kuinka tyytyväinen olette olleet seuraavien, erityisesti lapsiperheiden elämää koskevien tahojen tarjoamaan palveluun, jos te tai perheenne olette asioineet niiden kanssa? Merkitkää yksi rasti jokaiselle riville.

	Erittäin tyytyväinen	Melko tyytyväinen	Melko tyytymätön	Erittäin tyytymätön	Emme ole asioineet tämän tahon kanssa
a) Äitiys- ja lastenneuvola	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b) Päiväkot	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c) Koulu	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d) Lastensuojelun sosiaalityö	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
e) Lastensuojelun perhetyö	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
f) Perheneuvola	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
g) Lasten- tai nuorisopsykiatrian poliklinikka	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
h) Lapsiperheiden kotipalvelu	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
i) Perhekerho	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
j) Iltapäiväkerho	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
k) Joku muu, mikä? _____	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

58. Kuinka usein asioitte sosiaalitoimistossa? _____ krt/kk
 _____ krt/vuosi
 _____ ei ollenkaan

Jos ette asioi sosiaalitoimistossa, voitte siirtyä kysymykseen 61.

59. Seuraavaksi kysymme kokemuksianne asioinnistanne sosiaalitoimistossa.

	Ei koskaan	Harvoin	Silloin tällöin	Usein	Hyvin usein
a) Työntekijät kohtelevat minua kunnioittavasti	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b) Minun mielipiteitä kuunnellaan	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c) Minun esittämät näkökulmat otetaan päätöksenteossa huomioon	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d) Tunnen, että tulen ymmärretyksi	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
e) Ymmärrän mitä työntekijät puhuvat minulle	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
f) Asiointi on sujuvaa	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
g) Tunnen, että työntekijät haluavat aidosti auttaa minua	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
h) Eri työntekijöiden toiminta on yhdenmukaista ja tasapuolista	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

60. Seuraavaksi kysymme luottamuksestanne sosiaalitoimistoa kohtaan

	En lainkaan	Vähän	Jonkin verran	Melko paljon	Hyvin paljon
a) Voin luottaa siihen, että saan tarvittaessa apua sosiaalitoimistosta	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b) Voin luottaa siihen, että työntekijät ovat ammattitaitoisia	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c) Voin luottaa siihen, että antamiani tietoja ei luovuteta ulkopuolisille	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d) Voin luottaa siihen, että antamiani tietoja ei käytetä minua vastaan	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

61. Minkälaisia tukea perheenne olisi tarvinnut maahanmuuton alkuvaiheessa, jotta sopeutuminen Suomeen olisi ollut helpompaa?

62. Minkälaista tukea perheenne olisi tarvinnut//tarvitsette vaikeissa elämäntilanteissa?

63. Minkälaisia tukea perheenne tarvitsee tällä hetkellä?

Sosiaaliset suhteet

64. Tunnetteko itsenne yksinäiseksi

- ☐ 1 En koskaan
- ☐ 2 Hyvin harvoin
- ☐ 3 Joskus
- ☐ 4 Melko usein
- ☐ 5 Jatkuvasti

65. Onko teillä tällä hetkellä läheistä ystävää, jonka kanssa voitte jakaa elämän ilot ja surut?

- ☐ 1 Kyllä
- ☐ 2 Ei

66. Kuinka monta hyvää ystävää teillä on? _____

67. Kuinka monta näistä hyvistä ystävistä on syntyperäisiä suomalaisia? _____

68. Onko äitinne elossa?

- ☐ 1 Kyllä
- ☐ 2 Ei

Jos äitinne ei ole elossa, voitte siirtyä suoraan kysymykseen 75.

69. Asuko hän Suomessa?

- ☐ 1 Kyllä
- ☐ 2 Ei

70. Asuuko hän samassa taloudessa kanssanne?

- ☐ 1 Kyllä
- ☐ 2 Ei

71. Koetteko, että hän on osa nykyistä perhettänne?

- ☐ 1 Kyllä
- ☐ 2 Ei

72. Kuinka usein olette yhteydessä äitiinne?

- ☐ 1 Päivittäin
- ☐ 2 Viikoittain
- ☐ 3 Kuukausittain
- ☐ 4 Ei ollenkaan yhteyksissä

73. Autatteko äitiänne jollakin/joillakin seuraavilla tavoilla? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ 1 Keskusteluapu, tuki
- ☐ 2 Rahan lähettäminen
- ☐ 3 Tavarain lähettäminen
- ☐ 4 Kodinhoito
- ☐ 5 Lastenhoito
- ☐ 6 Jokin muu tapa _____
- ☐ 7 En auta

74. Auttaako äitinne teitä jollakin/joillakin seuraavilla tavoilla? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ 1 Keskusteluapu, tuki
- ☐ 2 Rahan lähettäminen
- ☐ 3 Tavarain lähettäminen
- ☐ 4 Kodinhoito
- ☐ 5 Lastenhoito
- ☐ 6 Jokin muu tapa _____
- ☐ 7 Ei auta

75. Onko isänne elossa?

- ☐ 1 Kyllä
- ☐ 2 Ei

Jos isänne ei ole elossa, voitte siirtyä suoraan kysymykseen 82.

76. Asuuko hän Suomessa?

- ☐ 1 Kyllä
- ☐ 2 Ei

77. Asuuko hän samassa taloudessa kanssanne?

- ☐ 1 Kyllä
- ☐ 2 Ei

78. Koetteko, että hän on osa nykyistä perhettänne?

- ☐ 1 Kyllä
- ☐ 2 Ei

79. Kuinka usein olette yhteydessä isääänne?

- ☐ 1 Päivittäin

- ☐ 2 Viikoittain
☐ 3 Kuukausittain
☐ 4 Ei ollenkaan yhteyksissä

80. Autatteko isäännne jollakin/joillakin seuraavilla tavoilla? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ 1 Keskusteluapu, tuki
☐ 2 Rahan lähettäminen
☐ 3 Tavarain lähettäminen
☐ 4 Kodinhoito
☐ 5 Lastenhoito
☐ 6 Jokin muu tapa _____
☐ 7 En auta

81. Auttaako isänne teitä jollakin/joillakin seuraavilla tavoilla? Voitte valita useamman vaihtoehdon.

- ☐ 1 Keskusteluapu, tuki
☐ 2 Rahan lähettäminen
☐ 3 Tavarain lähettäminen
☐ 4 Kodinhoito
☐ 5 Lastenhoito
☐ 6 Jokin muu tapa _____
☐ 7 Ei auta

82. Kuinka paljon olette yhteydessä seuraaviin henkilöihin?

	Joka viikko	Kuukausittain	Muutaman kerran vuodessa	Harvemmin kuin kerran vuodessa	Heitä ei ole
a) Venäjällä asuvat sukulaiset	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b) Venäjällä asuvat ystävät	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c) Suomessa asuvat kantasuomalaiset sukulaiset	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d) Suomessa asuvat venäläiset sukulaiset	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
e) Suomessa asuvat kantasuomalaiset ystävät	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
f) Suomessa asuvat venäläiset ystävät	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
g) Suomessa asuvat muut ulkomaalaiset	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Mitkä kansallisuudet? _____

83. Seuraavassa kysymme minkälaiset suhteet teillä on seuraaviin ryhmiin. Voitte valita useamman vaihtoehdon.

	Venäjällä asuvat sukulaiset	Suomessa asuvat sukulaiset	Suomessa asuvat venäläiset	Suomessa asuvat kantasuomalaiset	Suomessa asuvat muut ulkomaa- laiset	Ei mikään näistä ryhmistä
a) Miltä ryhmältä olette saaneet tietoa Suomen yhteiskunnasta ja kulttuurista?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6
b) Mihin ryhmään luotatte?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6
c) Miltä ryhmältä saatte apua käytännön tilanteissa?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6
d) Miltä ryhmältä saatte henkistä tukea?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6
e) Minkä ryhmän kanssa vietätte vapaa-aikaa?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6
f) Mihin ryhmään haluaisitte olla yhteyksissä nykyistä enemmän?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6
g) Mille ryhmälle te itse annatte apua?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6
h) Minkä ryhmän kanssa te koette yhteisöllisyyttä?	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6

84. Keneltä perheenne saa tukea tai apua eri tilanteissa? Rastittakaa jokaiselta riviltä vain yksi vaihtoehto eli se, jolta saatte eniten kyseistä apua.

	Isovan- hemmat tai muut sukulaiset	Venäläis- taustaiset ystävät, tuttavat tai naapurit	Muut ystävät, tuttavat tai naapurit	Entinen puoliso	Suoma- lainen viran- omais- taho	Venäjäl- lä asuvat sukulai- set	Emme saa tällaista apua keneltä- kään	Emme tarvitse tällaista apua
a) Lastenhoitoapu esim. iltamenoja varten	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 8
b) Lastenhoitoapu lapsen sairastuessa	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 8
c) Käytännön apu esim. siivouksessa tai asioiden hoitamisessa	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 8
d) Lapsen vieminen kouluun tai päiväkotiin tai hakeminen sieltä	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 8
e) Tuki perhettä kohtaavassa vaikeassa tilanteessa	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 8
f) Neuvot lastenkasvatukseen liittyvissä kysymyksissä	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 8
g) Lyhytaikainen rahan lainaaminen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 8
h) Lasten vieminen harrastuksiin	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ 6	☐ 7	☐ 8

- i) Apu puolisoitten välisiin ongelmiin ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8
- j) Neuvot, jos ette ymmärrä jotain suomalaisen yhteiskuntaan liittyvää asiaa tai ette tiedä, mistä voisi hakea apua ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8

85. Osallistutko jonkun kerhon, järjestön, yhdistyksen harrastusryhmän hengellisen tai henkisen yhteisön toimintaan, esimerkiksi urheiluseura, asukastoiminta, puolue, kuoro, seurakunta?

- ☐ 1 kyllä, aktiivisesti
☐ 2 kyllä, silloin tällöin
☐ 3 en

86. Äänestittekö edellisissä kunnallis- tai eduskuntavaaleissa?

- ☐ 1 Ei
☐ 2 Kyllä

87. Oletteko kokeneet syrjintää asuessanne Suomessa?

Ei lainkaan	Vähän	Jonkin verran	Melko paljon	Hyvin paljon
☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

88. Onko teillä ollut seuraavanlaisia syrjintäkokemuksia maahanmuuttajataustanne vuoksi?

	Ei lainkaan	Vähän	Jonkin verran	Melko paljon	Hyvin paljon
a) Epätasa-arvoinen kohtelu asiakaspalvelun taholta	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b) Nimittely tai verbaaliset loukkaukset	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c) Väkivaltainen käytös (lyöminen, potkiminen)	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d) Joku muu syrjivä käytös Mikä? _____	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

Integraatio Suomeen

89. Koetteko seuraavien asioiden vaikeuttaneen teidän tai perheenne sopeutumista elämään Suomessa?

	Ei lainkaan	Vähän	Jonkin verran	Melko paljon	Hyvin paljon
a) Vaikeudet löytää koulutusta vastaavaa työtä	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b) Kielitaidon puute	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c) Riittämättömät mahdollisuudet suomen kielen opiskeluun	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d) Se, että suomalaisiin on ollut vaikeata tutustua	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

e) Ihmissuhteiden vähäisyys tai puute	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
f) Kulttuurierot	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
g) Kokemamme syrjintä	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
h) Monimutkainen palvelujärjestelmä	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
i) Se, että emme ole saaneet apua tarvitessamme	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
j) Se, että lasten on ollut vaikeata sopeutua	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
k) Sosiaalipalveluiden hajanaisuus	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
l) Joku muu, mikä? _____	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

90. Koetteko seuraavien asioiden helpottaneen teidän tai perheenne sopeutumista elämään Suomessa?

	Ei lainkaan	Vähän	Jonkin verran	Melko paljon	Hyvin paljon
a) Työn löytäminen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b) Hyvä kielitaito	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c) Laadukkaat ja riittävät kielikurssit	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d) Suomalaisten ystävällisyys ja avuliaisuus	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
e) Lasten nopea sopeutuminen	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
f) Selkeä ja hyvin toimiva palvelujärjestelmä	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
g) Suomeen jo aiemmin muuttaneet sukulaiset ja ystävät	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
h) Se, että paikkakunnalla asuu muitakin venäläistäustaisia	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
i) Maahanmuuttajien yhdistystoiminta	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
j) Toiminta seurakunnassa	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
k) Tuki ja apu, jota olemme aina tarvittaessa saaneet ystäviltä ja tuttavilta	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
l) Tuki ja apu, jota olemme aina tarvittaessa saaneet virallisilta palvelutahoilta	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
m) Joku muu, mikä? _____	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

91. Vastaavatko seuraavat väittämät kokemuksianne elämästä Suomessa?

	Täysin eri mieltä	Jossain määrin eri mieltä	En osaa sanoa	Jossain määrin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
a) Olen kokenut itseni tervetulleeksi suomalaiseseen yhteiskuntaan	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
b) Työllistyminen koulutusta vastaavaan työhön on ollut vaikeata	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
c) Suomalaisiin on ollut hankalaa tutustua	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
d) Minulla on sekä venäläis- että suomalaistaustaisia ystäviä	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
e) Haluaisin tavata Venäjällä asuvia sukulaisiani useammin	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
f) Lasten mahdollisuudet venäjän kielen opiskeluun koulussa on huomioitu riittävän hyvin	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
g) Kokonaisuutena olen tyytyväinen siihen, että perheemme asuu nyt Suomessa	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
h) Näen perheemme tulevaisuuden hyvänä Suomessa	☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5

92. Onko jotain muuta, mitä haluatte kertoa venäläistaustaisen lapsiperheen elämästä Kaakkois-Suomessa? Halutessanne voitte jatkaa erilliselle paperille.

93. Haluatteko sanoa jotain kyselystä ja siihen vastaamisesta? Halutessanne voitte jatkaa erilliselle paperille.

Lämmin kiitos vastauksistanne!

This project is co-funded by the European Union, The Russian Federation and the Republic of Finland